

བོད་ལུགས་སྲོལ་རྒྱུན་གྱི་ཕྱུགས་ཚོགས་སྐྱོན་བཅོས་སྐྱོར་གྱི་ལག་དེབ།

Handbook of Tibetan traditional livestock treatment

藏族传统牲畜治疗手册

སྤྱིན་བདག་མཉམ་ན། རན་རྩི་ལེ་ཤེ་མིས་ཚོགས་པ་དང་། མི་ལོན་མོ་ཞིང་ཆེན།
ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱི་ལོ་མཐུན་སྤྱི་ལོ་རྒྱན་ཚོགས་དང་ཁྲི་འདུ་རྫོང་སྲིད་གཞུང་། ཁྲི་འདུ་རྫོང་ཞིང་ཕྱུགས་ཅུའུ་མོགས་ཀྱིས་
མཉམ་དུ་གཙོ་སྐྱོབ་དང་ལག་བསྟར་བྱས།

Donor: The Nando and Elsa Peretti Foundation and the Trento Autonomous Province
Implementing Agency: A.S.I.A in cooperation with Chengduo

Government and Chengduo Animal Husbandry Department

该项目由Nando Peretti基金会和特伦托省资助

并由亚洲国际团结协会和称多县政府及称多县农牧局合作实施

PROVINCIA AUTONOMA DI TRENTO

བོད་ལུགས་སློལ་རྒྱུན་གྱི་ཕྱུགས་བོག་སྐྱོན་བཅོས་སྐྱོར་གྱི་ལག་དེབ།

Handbook of Tibetan traditional livestock treatment

藏族传统牲畜治疗手册

སྤྱི་བདག་མཁན། རན་ཏོ་ཕེ་རེ་ཐིས་ཚོགས་པ་དང་། ཐི་ལོན་ཕོ་ཞིང་ཆེན།

ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྲིལ་སྐྱོན་ཚོགས་དང་ཁི་འདུ་རྫོང་མིང་གཞུང་། ཁི་འདུ་རྫོང་ཞིང་ཕྱུགས་རྒྱུ་སོགས་ཀྱིས་
མཉམ་དུ་གཙོ་སྤྱོད་བྱས་ལག་བསྟར་བྱེད།

Donor: The Nando and Elsa Peretti Foundation and the Trento
Autonomous Province

Implementing Agency: A.S.I.A in cooperation with Chengduo
Government and Chengduo Animal Husbandry Department

该项目由 Nando Peretti 基金会和特伦托省资助

并由亚洲国际团结协会和称多县政府及称多县农牧局合作实施

INDEX དཀར་ཆག

འགོ་བརྗོད།	1
ABOUT THE PROJECT	3
项目简介	5
ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྲེལ་ལྷན་ཚོགས་འོ་སྤོད།	6
ABOUT ASIA	7
亚洲国际团结协会简介	8
ལག་དེབ་འོ་སྤོད།	9
ABOUT THE HANDBOOK	10
关于手册	11
གཅིག་ བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱན་གྱི་རྒྱན་བཀོལ་སྐོར་ཚུའི་སྐོར།	12
1. PLANTS USED IN TRADITIONAL MEDICINE	
གཉིས། བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱན་ཕྱགས་ནད་བཅོས་སྐོར།	37
2. TRADITIONAL HEALING: USE OF COMBINED PLANT REMEDIES AND RELIGIOUS PRACTICES	
གསུམ། བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱན་ཕྱགས་ཚོག་གི་བྲག་གཏར་གསང་དང་མེ་བཅའི་ཐིག་བཟུན་པ།	47
3. ACUPUNCTURE AND MOXIBUSTION	
བཞི། དམངས་ཁྲོད་སྲོལ་རྒྱན་ཕྱགས་ནད་བཅོས་ཐབས།	55
4. LOCAL KNOWLEDGE ON TRADITIONAL HEALING PRACTICES	
ལྔ། བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱན་གྱི་ཕྱགས་ཚོག་གི་སྐོར་བཅོས་ལག་ཆས།	62
5. TRADITIONAL INSTRUMENTS FOR SURGERY	

འགོ་བརྗོད།

སྤྱི་ལོ་2001ལོ་ནས་བཟུང་། ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྲེལ་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་ཡུལ་ཤུལ་ས་ཁུལ་གྱི་སློབ་གསོ་དང་སྤྱི་ཚོགས། དཔལ་འབྱོར་བཅས་ཀྱི་ཆ་རྒྱུན་རྒྱུ་རྗེ་ལེགས་དང་འཕེལ་རྒྱས་སུ་གཏོང་བར་རྒྱབ་སྐྱོར་གནང་བའི་ལས་གཞི་མང་པོ་ཞིག་སྤྲོད་ཡོད་པར་བརྟེན་2017 ལོ་ནས་2018 ལོ་འདྲིའི་རིང་ཐད་ནས་ནན་ཏོ་ཕེ་རེ་ཐིས་སྤྱི་བདག་ཚོགས་པ་དང་དབྱི་ཏུ་ལིས་ཁྲིན་ཏོ་ཞིང་ཆེན་གཉིས་ཀྱིས་མ་དངུལ་གྱི་རོགས་སྐྱོར་དང་ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྲེལ་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་ལག་བརྟུང་བྱེད་པའི་ སྤྱི་འདུ་རྫོང་ས་གནས་མང་ཚོགས་ཀྱི་ཟ་མའི་གཙང་སྤྱོད་ཕྱོགས་ལ་གོང་འཕེལ་གཏོང་བའི་ལས་གཞི་འདི་བསྐྱབས་པའི་དམིགས་ཡུལ་དང་ཁ་ཕྱོགས་གཙོ་བོ་ནི་སློབ་ཁྲིད་དང་མཚུབ་སྐྱོན་གྱི་རྣམ་པ་བརྒྱུད་ནས་ས་གནས་མང་ཚོགས་ཀྱི་བཟུང་བའི་ཕྱོགས་ཀྱི་བདེ་འཇགས། ཤ་དང་འོ་ཕྱོགས་ཐོན་རྫས་སོགས་ཀྱི་མ་ལག་དེ་སྐྱུས་རྒྱུ་རྗེ་ལེགས་དང་། དེ་དང་བསྟུན་ས་གནས་མང་ཚོགས་ཀྱི་འཕྲོད་བསྟེན་དང་གཙང་སྤྱོད་སོགས་ཀྱི་ཐད་ནས་འཕུས་ཚང་དང་གོང་འཕེལ་གཏོང་བ། འོ་མའི་ཐོན་རྫས་སོགས་ལྷན་མི་འདྲེས་བ་དང་གཙང་སྤྱོད་ལེགས་པོར་བྱེད་དགོས་པ་སོགས་དང་འབྲེལ་བའི་ཤེས་བྱ་མང་པོ་ཞིག་ཁྱབ་བསྐྱོད་དང་བསམ་བློ་བརྗོད་པའི་བྱེད་པ།

ལས་གཞི་འདི་ནི་2016ལོའི་ཟླ་11པའི་ཉང་མགོ་བརྒྱུ་མཐུན་པ་ཡིན་ལ། 2018ལོའི་ཟླ་10པའི་ཉང་མཚུག་རྫོགས་པ་ཡིན་ལ། ལས་གཞི་འདིའི་ཁྲིད་ཀྱི་མཚུག་འབྲས་གཙོ་བོ་ནི་གཤམ་གསལ་ལྟར།

- 1 སྤྱི་འདུ་རྫོང་ས་གནས་དམངས་ཁྲིད་ཀྱི་ཕྱོགས་ཐོག་སྤྱོད་པའི་ཉམས་སྲུང་དང་ཆ་རྒྱུན་སོགས་ནས་གོང་འཕེལ་དང་འཕུས་ཚང་དུ་གཏོང་བ།
- 2 དམངས་ཁྲིད་ཀྱི་སློབ་རྒྱུན་སྤྱོད་བཅས་ཀྱི་ཐད་ནས་སྤྱོད་པའི་བཞུགས་སྐོར་གསོ་སྐྱོད་ཀྱི་ཕྱོགས་སྤྱོད་པ།
- 3 ས་གནས་འབྲོག་པའི་མང་ཚོགས་ཀྱི་བྱུང་མེད་ལ་འོ་མའི་ཐོན་རྫས་ལས་སྐྱོན་དང་གཙང་སྤྱོད་ཕྱོགས་ནས་སློབ་སྦྱོང་བྱེད་པ།
- 4 སྤྱི་འདུ་རྫོང་ས་གནས་མང་ཚོགས་པལ་ཆེར་མི་ 4000 ལྷག་ལ་ཟ་མའི་བདེ་འཇགས་དང་མའི་བདེ་ཐང་། རྒྱ་རིགས་སྤྱོད་འགོག་སོགས་ཐད་ནས་ཤེས་བྱ་ཁྱབ་བསྐྱོད་བྱེད་པ།

ལས་གཞི་འདི་བསྐྱབས་པའི་ཁྲིད་ཀྱི་བྱ་འགུལ་རིམ་པ་འགའ།

- སྤྱི་འདུ་རྫོང་ལ་འཕེལ་རྒྱས་ཀྱི་ཆུ་ཚད་ 173 m² ཅན་གྱི་ཕྱོགས་ཐོག་ཞབས་ཁུ་ལྷོ་གནས་ཀྱི་ཁང་བ་འཕྲོགས་སྤྱོད་བྱེད་པ།
- སྤྱི་འདུ་རྫོང་ཁང་དང་གོང་དལ་རིམ་པའི་སྤྱོད་པའི་ཕྱོགས་ཐོག་གི་སྤྱོད་པ་257་ལ་ལོ་གཉིས་རིང་ལ་ཆེད་ལས་འབྲེལ་བའི་གསོ་སྐྱོད་བྱེད་པ།
- ཕྱོགས་སྤྱོད་པ་257 ལ་སྤྱོད་བཅས་ལོ་བྱེད་དང་ལག་ཆ་སོགས་མཐོ་སྤྱོད་བྱེད་པ།
- དམངས་ཁྲིད་སློབ་རྒྱུན་ཕྱོགས་ཐོག་སྤྱོད་བཅས་སྤྱོད་དང་འབྲེལ་བའི་རྒྱ་ཆ་འཚོལ་བསྐྱོད་བྱེད་པ།
- བོད་ཀྱི་སློབ་རྒྱུན་སྤྱོད་བཅས་ཀྱི་ཐད་ནས་འབྲེལ་བའི་ལག་དེབ་པར་སྤྱོད་དང་འབྲེལ་སྤྱོད་བྱེད་པ།
- ས་གནས་མང་ཚོགས་ཁྲིད་ཀྱི་སློབ་རྒྱུན་སྤྱོད་བཅས་ཀྱི་ལག་ཐབས་དང་ལག་ལེན་སོགས་འོད་སྤོང་སྤོང་ཕབ་ལེན་དང་འབྲེལ་སྤྱོད་བྱེད་པ།
- ས་གནས་མང་ཚོགས་ཀྱི་མཉམ་ལས་ཁང་གི་བྱུང་མེད་55ལ་འོ་མའི་ཐོན་རྫས་ལས་སྐྱོན་དང་གཙང་སྤྱོད་སོགས་དང་འབྲེལ་བའི་གསོ་སྐྱོད་བྱེད་པ།
- བྱུང་མེད་དག་ལ་འོ་མ་ལས་སྤྱོད་ཐད་དགོས་མཐོ་ཆེ་བའི་ལོ་བྱེད་དང་སྤྱོད་སོགས་སྤོང་བ།
- སྤྱི་འདུ་རྫོང་ས་གནས་ཀྱི་སློབ་གྲྭ་དང་མང་ཚོགས་དག་ལ་གཙང་སྤྱོད་དང་ཟ་མའི་བདེ་འཇགས་རིམས་ནད་སྤྱོད་འགོག་མའི་ཡུལ་སྤྱོད་བདེ་ཐང་དང་འཕྲོད་བསྟེན་སོགས་དང་འབྲེལ་བའི་ཤེས་བྱ་ཁྱབ་བསྐྱོད་བྱེད་པ།

ཕྱགས་སྐྱོན་པའི་བྱ་བའི་མ་ལག་དང་བོད་ཀྱི་དམངས་ཁོད་སྐོལ་རྒྱན་སྐྱོན་བཅོས་བྱེད་ཐབས་གཉིས་རྒྱང་འབྲེལ་དང་མའི་རང་སྣང་གི་
གཙང་སྤྱོད་ཕྱོགས་ལ་རྒྱབ་སྐྱོར་བྱེད་པ་ལས་ས་གནས་དེའི་བོད་མི་རིགས་ཀྱི་འབྲོག་པའི་འཚོ་བ་དང་འབྲེལ་བའི་ཉ་ཅང་བཟང་བའི་
ཕྱགས་ཐོག་འཚོ་སྐྱོད་བྱེད་པའི་རྩ་ཐང་དང་སློ་ཕྱགས། ད་དུང་དེ་ལས་བྱུང་བའི་ཐོན་རྫས་སོགས་དོ་དམ་བྱ་བར་གོང་འཕེལ་གཏོང་བ་
དང་། བྱིས་ཚང་གི་དཔལ་འབྱོར་དེ་ལྷན་འབྲེལ་རང་བཞིན་ཅན་དང་ཇི་ལྷགས་སུ་འགོ་བའི་ཐད་སྐྱུལ་མ་དང་འཕྱགས་ཇི་ཤུག་ཏུ་གཏོང་བའི་
ལུས་པ་ཐོན་ཡོད་ལ། དེ་ནི་ཉ་ཅང་གཙོ་ཆེ་བའི་ས་གནས་ཀྱི་བྱ་བ་གལ་ཆེན་ཞིག་ཀྱང་ཡིན།

2018ལོའི་ཟླ་9པར་ཟླ་ལོང་ནས།

ཨ་ཁི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྲིལ་ལྷན་ཚོགས།

ABOUT THE PROJECT

Since 2001, ASIA has been working in Yushu Prefecture to support the development of the local education and the social and economic conditions of local communities. The project “Promotion of food security and food safety in the pastoral communities of Chengduo County”, funded by The Nando and Elsa Peretti Foundation and the Autonomous Province of Trento and implemented by ASIA, aims to guarantee food security and food safety among the pastoral communities of Chengduo county in Yushu prefecture, Qinghai, ensuring the resilience of the local productive system based on livestock and improving human health thanks to the consumption of controlled and safe meat and dairy products, fundamental basis of the local diet. This will be achieved through the transfer of knowledge useful to improve all the transformation phases, and the increased awareness on the importance of the healthiness of food, on contamination control, on a human balanced diet in Tibet, involving communities in a wide and open debate.

The results of this project, which started in November 1st, 2016 and was completed in October 2018, are:

- Result 1: The veterinary service is strengthened
- Result 2: Traditional knowledge on the use of medicinal plants is recovered
- Result 3: The women of the nomad community of Chengduo county are informed on good practices for the production of dairy products
- Result 4: About 4.000 people are informed and sensitized on: food safety, food contamination risks, human health and diet, prevention of zoonosis in Chengduo county.

The activities realized within the project implementation to achieve the above mentioned results are:

- A veterinary clinic of 173 squares meters is newly built in Labu Xiang.
- 257 para-veterinarians are trained for two years on the most effective treatments for the most dangerous diseases found in recent years in the different Xiangs of Chengduo County.
- Veterinary equipment is provided to improve the quality of the service.
- Participative survey on the traditional veterinary healing practices realized.
- Development of a field manual in Tibetan and English for the dissemination of knowledge at risk of disappearing: natural healing.
- Creation of a multimedia instrument with the content and history of traditional healing practices, to be presented on the project web page.
- Training for 55 women from the cooperatives of Chengduo County on milk processing and the reduction of sanitary risks
- Supply of washable tools and equipment which ensure safe production to the 55 women.

- Awareness campaign in schools and all the villages of Domda xiang of Chengduo County on “health and food safety, hygiene, importance of diet in human health”.

The support to a modern veterinary system can be accompanied by the safeguard and valorization of traditional healing practices. Both represent major areas of concern when dealing with the improvement of resource management and enhancement of income-generating activities in the Tibetan pastoral areas, where the good health and performance of the herds and flocks are the fundamental basis for the local livelihood patterns.

Xining, September, 2018
A.S.I.A Onlus

项目简介

自 2001 年以来，亚洲国际团结协会（简称“亚协”）在玉树州致力于支持当地教育事业发展，并改善当地藏族社区的社会经济条件。由 Nando 和 Elsa Peretti 基金会和特伦托省资助，并由亚洲国际团结协会和称多县政府及称多县农牧局合作实施的项目旨在通过传授实用的知识，为称多县牧民的食物安全和卫生提供保障、增强当地以畜牧业为基础的生产系统的适应能力、通过食用经质量控制的安全乳制品提高藏区牧民的健康水平，增强人们对于食品卫生、食品污染控制以及健康均衡饮食的重要性的意识。

项目自 2016 年 11 月 1 日启动，于 2018 年 10 月结束。成果包括：

成果 1：畜牧兽医服务体系重新启用并得到加强

成果 2：使用草药的传统知识得到传承

成果 3：使称多县牧区妇女掌握乳制品生产的最佳实践

成果 4：在粮食安全、食品污染风险、人体健康与饮食以及动物传染病方面向称多县约 4000 千人进行宣传，建立意识。

项目实施过程中计划的活动包括：

- 在拉布乡新建 173 平方米的兽医诊所
- 针对称多县各乡镇近年来出现最严重的动物疾病的最有效治疗方法培训 257 名民间兽医
- 配置兽医设备，提高服务质量（防疫工具和疫苗）
- 编制传统自然治疗方法方面的藏英实地操作手册并分发，以防知识失传
- 制作交互式的介绍传统治疗方法的多媒体宣传片，并在项目网站上展示
- 培训称多县合作社的 55 名妇女，内容是乳品加工及降低卫生风险（即乳品加工过程中关键的控制要点和要求）
- 为 55 名妇女提供用于乳品安全生产的可清洗工具和设备
- 对称多县各中小学及居民进行“健康与食品安全、卫生、健康饮食重要性”主题宣传教育

本项目的重点是要支持建立称多县畜牧兽医服务体系，改善乳制品生产的卫生条件及食品安全，同时改善资源管理，促进开展藏区牧民增收活动。对藏区而言，健康和性能良好的畜群是当地牧民赖以生存的基础。

亚洲国际团结协会

2018 年 9 月，西宁

ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྲེལ་ལྷན་ཚོགས་ངོ་སྤྲོད།

ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྲེལ་ལྷན་ཚོགས་ནི་༡༩༥༤ལོར་ན་པུ་ལིས་གར་ཕྱོགས་སྤོང་གྲ་ཆེན་མོའི་(Naples University) སྤོང་དཔོན་ཆེན་མོ་ནམ་མཁའ་འོ་ར་པུ་ལི་ཆེ་ལགས་ཀྱིས་བཅུགས་པ་ཡིན་ལ། ཁོང་ལགས་ནི་བོད་ཀྱི་ལོ་རྒྱུས་དང་ཚད་མ་རིག་པ། བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱན་རིག་གནས་སོགས་ལ་མཚུབ་སྟོན་གནང་བའི་མཁས་དབང་ཆེན་མོ་ཞིག་ཡིན།

ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྲེལ་ལྷན་ཚོགས་ནི་དབྱི་ཏུ་ལིའི་ཕྱི་རྒྱལ་ལས་དོན་ཁང་གིས་ཚོགས་མཆན་དང་དོས་འཛིན་འོག་བཅུགས་པའི་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་ཚོགས་པ་ཞིག་ཡིན།

ལོ་ངོ་༥༠ལྷག་གི་རིང་ལ་ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྲེལ་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་ཀྲུང་གོའི་རྒྱལ་ཁབ་ནང་ཁུལ་གྱི་མཚོ་སྔོན་དང་སེ་ཁོན། བོད་རྫོང་ས་ཁུལ་དང་རྒྱལ་ཁབ་གཞན་པ་བལ་བོ། ཞི་ལིས་ལན་ཁ། རང་སོག་དང་ཕྱི་སོག་འབར་མ་བཅས་སུ་རོགས་སྐྱོར་གྱི་ལས་གཞི་གང་མང་ཞིག་བསྐྱབས།

ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྲེལ་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་གཙོ་བོ་ས་གནས་དེའི་གནའ་བོའི་ལོ་རྒྱུས་དང་སྲོལ་རྒྱན་རིག་གནས་ལ་སྤྱད་སྤོང་དང་རང་བྱུང་ཁོར་ལྷག་གི་ཐོན་ཁུངས་ལ་བདག་སྐྱོང་། དཔལ་འབྱོར་དང་ཕྱི་ཚོགས། འཕྲོད་བསྟེན་སོགས་གོང་འཕེལ་དུ་གཏོང་བར་རོགས་སྐྱོར་གྱི་ལས་གཞི་གང་མང་ཞིག་བསྐྱབས།

ད་ལྟའི་བར་དུ་ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྲེལ་ལྷན་ཚོགས་ཀྱིས་མི་པལ་ཆེར་ཁྲི་༥༠ལྷགས་གི་འཚོ་བའི་ཆ་རྒྱུན་རྩི་བཟང་དུ་བཏང་།

ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྲེལ་ལྷན་ཚོགས་ཀྱི་ལས་གཞི་མང་ཤོས་ནི་དབྱི་ཏུ་ལིའི་ཕྱི་རྒྱལ་ལས་དོན་ཁང་དང་ཡོ་རོབ་སྤྱི་མནའ་འབྲེལ་ཚོགས་པ། རྒྱལ་སྤྱིའི་ཞིང་ལས་འཕེལ་རྒྱུས་ཐབས་ཅུ་ཚོགས་པ་དང་མི་གཤེས་རིང་ལུགས་ལས་དོན་འདུམ་འགྲིག་གཞུང་རྒྱུ་ཁང་། བེ་ཅིན་དུ་ཡོད་པའི་ཕྱི་རྒྱལ་མང་པོའི་གཞུང་ཚབ་ཁང་དང་། གཞན་གཞུང་འབྲེལ་མ་ཡིན་པའི་རོགས་སྐྱོར་ཚོགས་པ་སོགས་ཀྱིས་མ་དདུལ་གྱི་རོགས་སྐྱོར་མཚན་པ་ཡིན་ལ། ལས་གཞི་ཡོད་ཚད་ས་གནས་སྤོང་གཞུང་དང་མཉམ་འབྲེལ་སྐོས་གཙོ་རྒྱུ་དང་ལག་བསྟར་བྱས་པ་ཡིན།

དབྱི་ཏུ་ལིའི་གཞུང་རྒྱུ་ཁང་གི་འབྲེལ་གཏུག་ས་གནས་དང་ཁ་པར་ཨང་གྲངས།

Via san Martino della Battaglia 31,

00185, Rome Italy

ཁ་པར: (+39) 06 44340034

(+39) 06 44702620

ཡིག་སྐུམ། E-mail: info@asia-onlus.org

ཀྲུང་གོ་ཟླ་ལོང་གཞུང་རྒྱུ་ཁང་།

ཀྲུང་གོ་མཚོ་སྔོན་ཞིང་ཆེན་ཟླ་ལོང་གོང་ཁྲིར།

སྤྱི་རིམ་མེན་ཆོ་ལའོ་གཞིས་ཁུལ། ཁང་བའི་ཨང་རིམ་༢༩ དང་ཁྲིམ་གྱི་སློ་རྟགས་༡༥༡ཡིན།

ཁ་པར། +86- 971- 6275040

+86- 971- 6275040

ABOUT A.S.I.A

A.S.I.A – Association of International Solidarity in Asia – was founded in 1988 by Prof. Namkhai Norbu, former chair in Tibetan Studies at Naples University and a leading expert on the history, philosophy and spiritual traditions of Tibet.

ASIA is an Italian non-governmental organization recognized by the Italian Ministry of Foreign Affairs.

For thirty years, ASIA has been working in China in the regions of Qinghai, Sichuan, Inner Mongolia and TAR, in Nepal, Sri Lanka, Outer Mongolia and Myanmar.

ASIA operates for the preservation of the identity and the historical and cultural heritage of the local communities and promotes processes of economic, social and health development centered on the local peoples with their own human, cultural and environmental resources. ASIA has helped over 500.000 people during these years and made a significant improvement in the living conditions of the local communities.

ASIA's projects are financed by the Italian Ministry of Foreign Affairs, the European Union, IFAD, OCHA, ECHO, sundry foreign embassies in Beijing, as well as by its own private funds derived from donations and fundraising activities. Furthermore, projects are realized through the collaboration of the local counterparts.

Headquarters,
Via san Martino della Battaglia 31,
00185, Rome Italy
Tel: (+39) 06 44340034 Fax: (+39) 06 44702620
E-mail: info@asia-onlus.org

Xining Office, P. R. China
Room 141, Unit 1, Building 26, Mingcuiliu Shan Zhuang,
Nanshan Road, Xining, Qinghai, 810000, P.R.China
Tel: (+86) 971- 6275040
Fax: (+86) 971- 6275040

亚洲国际团结协会简介

1988年，意大利那不勒斯大学东方研究所从事藏学研究的南喀诺布教授创立了亚洲国际团结协会(A.S.I.A，简称“亚协”)。南喀诺布教授在西藏历史、哲学和精神传统方面是一位前沿专家。亚洲国际团结协会是经意大利外交部认可的一家在意大利注册的非政府组织。

创立后近三十年以来，亚协一直活跃在中国的青海、四川、西藏、内蒙古以及尼泊尔、斯里兰卡、外蒙古和缅甸地区，致力于当地社区历史文化遗产的保护，推动当地群众利用其自身的人文环境资源发展经济、社会和卫生条件。

自创立以来，亚协已使50多万来自中国西部、斯里兰卡、印度和尼泊尔的群众直接受益，使当地社区的生活状况发生了明显的改善。

亚协开展项目的资金由意大利外交部、欧盟、国际农业发展基金(IFAD)、联合国人道事务协调办公室(OCHA)、儿童紧急救助组织(ECHO)及各国驻华使馆支持提供，部分资金还来自非政府组织(NGO)的私人捐赠和募集资金。

总部行政办公地址：

Via san Martino della Battaglia 31,

00185, Rome, Italy

电话：(+39) 06 44340034 传真：(+39) 06 44702620

E-mail: info@asia-onlus.org

中国青海代表处地址：

西宁市南山路16号鸣翠柳山庄26号楼1单元141室

邮编：810000

电话：+86-971-6275040 传真：+86-971-6275040

ལག་དེབ་དོ་སྟོན།

བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱན་རིག་གནས་ནི་ཉ་ཅང་སྣ་མང་ཅན་དང་ནང་དོན་སོགས་གང་ཐད་ནས་སྤྲོད་སྲུང་སྲུང་ཚོགས་པ། དཔེར་ན་བོད་ཀྱི་དམངས་
ཁྲིམས་སྲོལ་རྒྱན་གྱི་ཕྱགས་ཐོག་སྤྲོད་བཅོས་སྐྱོར་དང་འབྲེལ་ནས་བོད་རང་གི་འཚོ་བའི་ཁྲིམས་དུ་གནས་པའི་རིག་གནས་འདི་དག་མི་རབས་
ནས་མི་རབས་བར་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད། ལྷག་པར་ཏུ་རང་ཅག་ཁ་བའི་ཡུལ་རྫོངས་འདྲིའི་སྐྱེས་སྐྱེན་རྩ་སྣ་མང་འཛོམས་ཡོད་
ལ། དམངས་ཁྲིམས་སྲོལ་རྒྱན་སྤྲོད་བཅོས་བྱེད་ཐབས་ཀྱི་ཁྲིམས་ཉ་ཅང་བཀོལ་སྤྱོད་ཆེ་བའི་སྤྲོད་སྲུང་སྲུང་རིགས་དང་གནང་མའི་ཤུལ་བཞག་སྤྲོད་
བཅོས་ལག་ཐབས་སོགས་རྒྱང་གཞིར་བྱས་ནས་འགོ་བའི་མི་དང་སོག་ཆགས་སོགས་གང་ཅུང་ལ་དམངས་ཁྲིམས་སྲོལ་རྒྱན་ལག་ཐབས་སྣ་
མང་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།

བོད་མི་རིགས་ལ་མཚོན་ན་དུས་རིམ་དང་བསྟུན་ནས་སྲོལ་རྒྱན་རིག་གནས་དང་ལོ་རྒྱུས་ཀྱི་ནང་དོན་ཕྱོགས་ནས་ཉ་ཅང་སྤྲོད་སྲུང་སྲུང་ཚོགས་
ལ། མི་རབས་ནས་མི་རབས་བར་དམངས་ཁྲིམས་ཁྲིམས་ཁྲིམས་ཆེ་བའི་སྲོལ་རྒྱན་གྱི་སྤྲོད་བཅོས་ལག་ཐབས་ལ་བརྟེན་ནས་མི་དང་ཉ་ཅན་
ལྷག་གསུམ་སོགས་ལ་ནད་བཅོས་བྱེད་པའི་ཉམས་སྤོང་སྤྲོད་སྲུང་སྲུང་ཚོགས་པ་དག་བསྐྱེད་པ་མང་བའི་རིང་དུ་མི་རབས་ནས་མི་རབས་བར་
རྒྱུད་སྐྱེས་བྱེད་པ། ལྷག་པར་ཏུ་བོད་རང་གི་རྒྱལ་པོ་དག་གིས་ཉ་ཅང་དོ་མཚན་ཅན་གྱི་སྲོལ་རྒྱན་གྱི་རིག་གནས་དེ་གསོ་རིག་ལ་བརྟེན་
ནས་མི་རབས་ཀྱི་ནད་བརྟག་ཚུལ་དང་། དམངས་ཁྲིམས་དུ་དར་བྱེད་ཆེ་བའི་རི་སྐྱེས་སྤྲོད་སྲུང་སྲུང་རི་སྐྱེས་སོགས་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་བཞིན་ཡོད།
ལྷག་པར་ཏུ་སྲོལ་རྒྱན་རང་བཞིན་ལྡན་པའི་བོད་ཀྱི་ཕྱགས་ཐོག་འཚོ་སྤངས་ཐད་ལ་ཉ་ཅང་གོ་རིམ་ལྡན་ལ། དུས་ཚོགས་ཀྱི་ཁྲུང་ཚོས་དང་
ཕྱགས་ཐོག་གི་བདེ་ཐང་སོགས་དང་བསྟུན་ནས་འབྲོག་པས་གོ་རིམ་བཞིན་ཅུ་སྐྱོར་བ་དང་། ཕྱགས་ཐོག་འཚོ་སྤངས་བྱེད་པས། ཉ་ཅང་
ཉམས་སྤོང་ཅན་གྱི་རྒྱལ་པོ་རབས་པ་སོགས་ཀྱིས་མའི་མཐོ་ཚད་དང་ཆགས་ཚུལ་སོགས་རིགས་མི་འདྲ་བ་དང་བསྟུན་ནས་རི་སྐྱེས་སྤྲོད་སྲུང་
སོགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་དང་ཁྲུང་ཚོས་བྱེད་དུ་རྒྱུད་པ་དང་། ཉམས་སྤོང་དེ་དག་ལག་ལེན་བརྒྱུད་ཕྱགས་ཐོག་གི་ནད་བརྟག་ཐབས་དང་བོད་ཀྱི་
དམངས་ཁྲིམས་སྲོལ་རྒྱན་སྤྲོད་སྲུང་སྲུང་ཚོས་ལྷགས་དང་འབྲེལ་བའི་རིམ་གོ་བསྐྱེད་ཚུལ། བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱན་གསལ་བཅོས་ལག་ཆས་སོགས་ཀྱི་
རིན་ཐང་གཞུང་དུ་མཇུག་པའི་རིག་གནས་འདི་དག་ལྷན་མཐུན་དུ་མི་རབས་ནས་མི་རབས་བར་བརྒྱུད་སྐྱེས་དང་ཉམས་པ་སྐྱོར་གསོ་དང་མ་
ཉམས་གོང་འཕེལ་གཏོང་ཅི་ཐུབ་བྱ་ཆེད་ཕྱགས་ཐོག་དང་འབྲེལ་བའི་བོད་རང་གི་སྲོལ་རྒྱན་གྱི་སྤྲོད་བཅོས་ལག་ཐབས་འབྲེལ་བའི་ཤེས་
བྱ་འཚོལ་བསྐྱེད་བྱེད་ནས་མཐར་བུ་བོད་དབྱིན་གཞིས་ལས་གསལ་བཤད་བྱེད་པའི་ལག་དེབ་འདི་དཔེར་སྤྲོད་བྱེད་ནས་ཡུལ་ཤུལ་ཁྲི་འདུ་ས་
གནས་ཀྱི་མང་ཚོགས་དང་དབྱི་ཉ་ལིས་ཁྲི་ཐོ་ཐིང་ཆེན་གཞིས་ལ་འགྲུལ་སྐྱེས་དང་ཁྲུང་བསྐྱགས་བྱེད་ཚུ་ཡིན།

ལག་དེབ་འདི་ནི་ཉ་ཅང་སྤྲོད་བཅོས་ཅན་ཞིག་ཡིན་ལ། རང་དོན་ཐད་ནས་གོ་སྐྱོལ་ཁྲི་འདུ་རྒྱུ་ལོ་ས་གནས་མང་ཚོགས་དང་ཉེན་རེ་
བཞིན་རང་ཉེད་ཀྱི་ལས་གནས་ལ་ཏུར་བཅོལ་དང་ལེགས་འགྲུབ་གང་མང་བྱེད་པའི་ཕྱགས་ཐོག་གི་སྤྲོད་བཅོས་ལ་བཀོལ་སྤྱོད་ཤིན་ཏུ་
ཆེ། དཔེར་ན་ཕྱགས་ཐོག་དང་འབྲེལ་བའི་ལག་དེབ་འདིས་ཉ་ཅང་གཅོ་ཆེ་བའི་གནད་དོན་མང་ཤས་ཤིག་ཐག་གཅོད་བྱ་བར་ལ་ཕྱོགས་
སྤོར་ཐུབ་པ་མ་ཟད། ཕྱགས་ཐོག་འཚོ་སྤངས་དང་ཕྱགས་ཐོག་གི་སྤྲོད་བཅོས་ཉ་ཅན་ལྷག་གསུམ་གྱི་ནད་སོགས་སྤོགས་ཡོངས་ཀྱི་དཀའ་
གནད་དེ་མི་འབྱུང་བར་བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱན་སྤྲོད་བཅོས་བྱེད་ཐབས་དང་སྤོང་འགོག་སོགས་ཇི་ལེགས་སུ་གཏོང་བའི་ཐད་དེ་ལག་དེབ་འདི་
དང་བསྟུན་ན་ཉ་ཅང་ཕན་པ་ཆེ་སྟེ།

བོད་ཀྱི་སྲོལ་རྒྱན་ཕྱགས་ཐོག་སྤྲོད་བཅོས་བྱེད་ཐབས་ཞེས་པའི་ལག་དེབ་འདི་ཡུལ་ཤུལ་ས་ཁུལ་གྱི་ཐོག་སྤྱི་ཇི་གཞུང་ཅན་སྤྱི་ཞབས་རྣམས་
གཞུང་ལགས་ཀྱིས་སྤྲོད་སྲུང་སྲུང་སྤྲོད་དང་སྤྲོད་དུ་སྐྱོར་བྱ། ད་དུང་སྲོལ་རྒྱན་སྤྲོད་བཅོས་བྱེད་ཐབས་དང་ཚོས་ལྷགས་དང་འབྲེལ་བའི་ལག་
ཐབས་ཀྱི་ནད་དོན་དག་མཐོ་འདོན་དང་དག་བཅོས་བྱེད་པ་ཡིན་ལ། ད་དུང་སྤྲོད་སྲུང་སྲུང་སྤྲོད་ཀྱི་ཚན་པ་དེ་འབྲུངས་དཔེ་དཔེ་དཀའ་
ཤེས་ཀྱི་མ་ལོང་ཞེས་པའི་དཔེ་ཆར་གཞིར་བཟུང་ནས་སྤྲོད་སྲུང་སྲུང་སྤྲོད་ཀྱི་ནད་དོན་དག་ལག་དེབ་འདིའི་
ནད་བཀོད་པ་ཡིན། ཁྲི་འདུ་ས་གནས་མང་ཚོགས་ཀྱི་རྒྱལ་པོ་རབས་པ་དག་ལ་བཅར་འདྲི་དང་རྒྱུས་ལོན་བྱེད་པ་བརྒྱུད་བོད་ཀྱི་དམངས་
ཁྲིམས་དུ་དར་བྱེད་ཆེ་བའི་སྤྲོད་བཅོས་བྱེད་ཐབས་སོགས་ལག་དེབ་འདིའི་ནད་དུ་འཁོད་ཡོད་པས་ལས་གཞི་འདྲིར་རྒྱུ་སྤྲོད་གནད་
མཁན་གྱི་སྤྱི་བདག་དང་ས་གནས་སྤིང་གཞུང་། ད་དུང་ཐོག་སྤྱི་ཇི་རྒྱལ་པོ་རབས་པ་དག་ལ་དེད་ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྱིལ་ལྷན་
ཚོགས་ཀྱིས་བཀའ་དྲིན་ཆེ་བྱེད་པའོ།

༢༠༡༤ ལོའི་ཟླ་༧ པར་བེ་ལིང་ནས།
ཨ་ཞི་ཡ་རྒྱལ་སྤྱིའི་མཐུན་སྦྱིལ་ལྷན་ཚོགས།

ABOUT THE HANDBOOK

The Tibetan culture is very rich of knowledge related to the use of spontaneous plants and natural elements for human and animal health. Also the pastures, traditionally divided according to the period of use, are characterized in relation to the functions they have on animal health. This depends on the floristry composition of the grassland, on its location and altitude. Similarly, many plants and roots are still traditionally used in the cure of the animals. This represents a huge cultural endowment that may complement Western medicine, rather than counteracting it, avoiding the risk of losing such precious knowledge. Besides the author of the handbook, a very experienced Tibetan veterinary, elder herders were also involved in the preparation of this handbook, because they still keep alive and use traditional medicine for the treatment of their animals. A comprehensive documentation related to the main medicinal plants used, including photographic documentation and traditional purposes, was collected. Traditional combined use of herbal remedies is also described, as well as religious practices related to animal healing, local practices described by elders and traditional surgery instruments. All this led to the publication of the present handbook. The manual has been written in Tibetan and in English in order to be circulated both in Tibet, in schools and in collective meeting places, as well as in Italy, and will be provided as information and awareness material during the events in Chengduo County and Italy.

This handbook is intended to be both a simple and useful guidance for the local para-veterinarian personnel of Chengduo County, in the daily accomplishment of their profession and a source of information for all the people interested in traditional healing practices, that are thus safeguarded.

The materials used in this handbook comes from the revision and adaptation, by a veterinarian expert in the use of medical plants, Dr. Namdra, and from a book on Tibetan traditional herbal remedies edited by the Tibetan Hospital of Chamdo. Dr. Namdra also provided contents on the religious healing practices. The rest derives from the experience of the elders, collected through a participative survey conducted in the framework of the project. The project would like to thank all these contributors for providing information, support and giving the permission to make use of their materials in the manual.

Xining, September, 2018
A.S.I.A Onlus

关于手册

藏族文化非常丰富，与使用自然植物和自然元素对人类和动物健康有关。此外，传统上根据使用时间划分的牧场的特征在于它们对动物健康的功能。这取决于草原的植物组成，其位置和海拔高度。类似地，许多植物和根仍然传统上用于治疗动物。这代表了一种巨大的文化禀赋，可以补充西方医学，而不是抵消它，避免失去这些宝贵知识的风险。除了手册的作者，一位经验丰富的藏族兽医，老年牧民也参与了这本手册的编写工作，因为他们仍然活着并使用传统医学来治疗他们的动物。收集了与所用主要药用植物有关的综合文件，包括照相文件和传统用途。还描述了草药的传统组合使用，以及与动物愈合相关的宗教习俗，老年人描述的当地实践和传统手术器械。所有这些导致了本手册的出版。该手册以藏文和英文撰写，以便在称多地区民间兽医，学校和集体会议场所以及意大利分发，并将在称多县和意大利的活动期间作为信息和宣传材料提供。

本手册旨在为称多县当地兽医人员提供简单实用的指导，为他们的职业日常完成提供指导，并为所有对传统治疗方法感兴趣的人提供信息来源，从而得到保障。

本手册中使用材料为西藏昌都医院编辑的藏族传统草药补充书籍内容为参考以及玉树州囊谦县兽医专家，南扎先生的改写和补充。他还提供了宗教治疗方法的内容。其余的来自长者的经验，通过在项目框架内进行的参与性调查收集。

项目愿借此机会感谢赞助协会的资助，当地政府的支持，以及民间老兽医提供有关材料和允许将自己的资料编进手册。

2018年9月 西宁
亚洲国际团结协会

གཅིག་ བོད་ཀྱི་སྐྱེ་ལྗང་རྒྱན་གྱི་རྒྱན་བཀོལ་སྐྱོན་རྩི་སྐོར།

Chapter 1

Plants used in traditional medicine

དེ་ཡང་བོད་མཐོ་སྐང་གི་ཕྱགས་ཀྱི་གསོ་བ་རིག་པར་ལོ་ངོ་རྩོད་ཕྱག་དུ་མའི་ལོ་རྒྱུས་ལྡན་ལ། རང་ཅག་མེས་པོ་རིམ་བྱོན་རྣམས་ཀྱིས་ས་མཐོའི་ཁོར་ལུག་དང་འཚོ་བའི་ཁྲོད་སྐོར་ཕྱགས་ཀྱི་ནད་རིགས་སྣ་ཚོགས་ལ་ཞིབ་འཇུག་དང་དབྱུང་ཞིབ། རད་ཀྱི་དབྱེ་བ་འབྱུང་རྒྱུན་སོགས་ལ་ནད་ཐོག་ལག་ལེན་ཁྲོད་དངོས་བྱུང་ཉམས་སྦྱང་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པས་དམངས་ཁྲོད་ཀྱི་ཕྱགས་ནད་བཅོས་སྐོར་གྱི་སྐྱེ་ལྗང་མན་ངག་མང་པོ་ཞིག་ལྡན་ཡོད། དེར་བརྟེན་མཐོ་སྐང་གི་སྐྱེ་ལྗང་མང་དག་ནི་མི་ཕྱགས་གཉིས་ཀྱི་ནད་ལ་ཕན་བའི་སྐྱེ་ལྗང་རྩ་ཚེན་མང་པོ་མཐོ་སྐང་གི་སར་སྐྱེས་པ་དེ་དག་གི་བྱེད་རྩལ་ལ་དབྱེ་ཞིབ་དང་ཉ་དབྱུང། ཕན་རུས་སོགས་གང་ལ་གང་འཚོམ་ཐོན་སྐྱེད་ཁྲོད་ཀྱི་ཁྲོད་ནས་ཕྱགས་ནད་བཅོས་སྐོར་གྱི་ལག་ཐབས་དང་བཅོས་ཐབས། ཉམས་སྦྱང་། མན་ངག་མང་པོ་ཞིག་ལྡན་ཡོད་པ་རྣམས་ཕྱོགས་གཅིག་ཏུ་བསྐྱས་ཏེ་དཔེ་སྐྱོན་བྱས་པ་ཡིན་ནོ།

Tibetan veterinary medicine in the Plateau has a history of thousands of years. Our ancestors have a rich experience in clinical practice which is based on the plateau environment and life; the study of the diseases of the livestock; the analysis of the causes of the diseases and so on. In the Tibetan veterinary medicine ,there are many traditional recipes based on herbs for the treatment of the livestock. Many of the plants growing on the Tibetan plateau are beneficial for human and livestock's health and diseases treatment and cure.

In this book are reported, some of the medical herbs growing on Tibetan plateau, used for the treatment of the animals diseases the external treatment, operation, and other practices to improve the health of the animals in the traditional veterinary medicine.

དོང་ལེན། 兔耳草 *Lagotis yumnanensis*

མིང་གཞན་མ་མོ་ཀ་ལ། བྱ་ཚན་སྲུག་པ། གཡའ་རྩྭ་མ།

སྐྱེ་གནས་དང་ཁྱད་ཚོས། དོང་ལེན་ནི་ས་ངོས་ལས་མཐོ་ཚད་སྤི་4200~5200 བར་གྱི་རྩ་རི་དང་སྤང་། ན་ལྷག་སོགས་སྲུ་སྐྱེ་ཡོད། ཚ་བ་མདོག་ཁམ་སེར་དང་སྤོམ་ཞིང་མཁུགས་པ། ལོ་མ་ལྗང་འཇམ་དང་མཐུག་ལ་གྱོང་བ། སྲུ་མེད་ལ་འོད་དང་ལྗན་པ། མེ་ཏོག་གི་སྤྱོམ་མ་མདོག་སྤོ་ནག་གམ་སྲུག་པོ་དང་མེ་ཏོག་དཀར་ཞིབ་སྲུག་མདངས་ཅན་ཡིན་པ།

སྐྱན་དུ་སྐྱར་བ། ལོ་མ་དང་མེ་ཏོག་དབྱར་དང་སྤོན་ཁར་འཐུས་ནས་སྐམ་སྤེ་སྐྱན་དུ་བཀོལ་ཚོག

པན་རྩུས། གཙོ་བོ་ཁྲག་དང་མཁྲིས་པ་རྒྱས་པའི་ཚ་བ་འཇོམས་པའམ་མེད་པར་གཏོང་བའི་རྩུས་པ་ཆེ།

Habitat and description: it grows at elevations of 4200-5200 m in gravels, grasses and wetlands. The root is tawny, thick and tough. Leaves are green, soft but thick with no hair. Flowers are dense and of purple color at the basis, white on the top.

Collection: collect the whole plant during summer and autumn, wash and dry.

Use: detoxification and blood pressure lowering.

ལྷུ་བ་ཤ་ཀ

塞北紫堇

Corydalis impariens

སྐྱེ་གནས་དང་བྱང་ཚོས།

འདི་ནི་བོད་ཁུལ་གྱི་ཡུལ་ཕལ་མོ་ཆེའི་ནགས་གསེབ་དང་ཞིང་ནང་། རྒྱ་ཤར་སོགས་སུ་སྐྱེ་བ། ལོ་མ་ལྗང་སྐྱེ་དང་དེའི་ཡུ་བ་གྲུ་བཞི་དང་ཕྱ་ལ་མཉེན་མོ་ཡིན། མཐོ་ཚད་ལི་སྟེ་20~60 ཚམ་ཟེན་བ། མེ་ཏྲོག་ལ་མདོག་སེར་པོ་ཅན།

སྐྱེ་དུ་སྐྱར་བྲ།

ལྷུ་བ་ཤ་ཀའི་ལོ་མ་དང་། ཡལ་ཕྱན། མེ་ཏྲོག་འབྲས་བུ་བཅས་ཡིན་པས། ལོ་རེའི་ཟླ་བ་7 �ནས་8 པར་བཏུས་ནས་སྡོ་ཚལ་སྐྱེ་གསེད་ལེགས་པར་བྱས་ནས་ཉར་ཚགས་བྱེད་དགོས།

ཕན་ལུས།

ཁྲག་གི་ཚད་པ་སེལ་བ་དང་ཁྲག་གཟེར་གཅོག་མཚན་ཚད་དང་མཁྲིས་ཚད་སེལ།

Habitat and description:

it usually grows in the forest, or in fields or by the rivers. It is 20-60 cm in height. The leaves are light green and the petiole is squared and soft. Flowers are yellow. The leaves and the stem, the flowers and the seeds of this plant have a medical use.

Collection:

it is usually collected from July to August, then dried and stored well.

Use:

removing fever, detumescence, promoting blood circulation.

སྲོ་ལོ་དཀར་པོ། 无茎芥 *Pegaeophyton scapiflorun*

སྐྱེ་གནས་དང་བྱང་ཚལ།

ལྷུ་ལུ་འདི་ནི་གཙོ་བོ་བོད་ལུལ་གྱི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤིང་། 3500~5400 བར་གྱི་རྩ་རི་དང་སྐང་ཐང་སོགས་སུ་སྐྱེ་བ། ལྷང་མདོག་ཅན་གྱི་ལོ་མའི་མགོ་ནི་རྩུང་གོར་གོར་ཡིན་ལ་དེའི་མཐའ་ཕྱོགས་སོ་སོར་གྲེས་པའི་རྩེ་མོ་ལ་ཤས་ཡོད། མེ་རྟོག་ནི་ལ་དོག་དཀར་པོ་ཡིན།

སྤོན་ལུ་སྐྱར་བྱ།

སྤོན་ལུ་སྐྱར་བྱ་འདིའི་རྩ་བ་དང་ལོ་མ་དང་བུས་ནས་ས་བྲེག་གཙང་མར་བྱས་རྗེས་སྐྱར་གསེད་བྱ་དགོས།

པན་རྒྱས།

ཚ་བ་སེལ་བ་དང་ཁྲག་གཙོད་ཀྱི་རྒྱས་པ་ལྟོགས།

Habitat and description:

it grows at elevations of 3500-5400 m on mountains and meadows. Leaves are lanceolate and green. When leaves grow larger, they have teeth on their margins. Flowers are white.

Collection:

the root and leaves of this plant should be dug during autumn and cleaned from dirt before drying.

Use:

defervescence and hemostasis.

ཉིག་ཏ (བལ་ཉིག) 普兰獐牙菜 *Swertia ciliata*

སྐྱེ་གནས་དང་བྱང་ཚེས།

མ་རབས་པ་རྣམས་ཀྱིས་ཡུལ་དང་འབྲུང་ཁུངས་ཀྱི་དབང་དུ་བྱས་ནས་ཉིག་ཏ་ལ་རྒྱ་གར། བལ་ པོ། བོད་གསུམ་དུ་དབྱེ་བས། བལ་ཉིག་ཅེས་པ་འདི་རྒྱ་གར་དང་བལ་ཡུལ། བོད་ཁམས་ཀྱི་སའི་ མཐོ་ཚད་སྤྱི་3700 མན་གྱི་རི་དང་། ཞིང་འགྲམ་སོགས་སུ་སྐྱེ་ལ། ཚུ་བ་རྒྱུ་གཅིག་མདོག་སེར་ རྒྱ། གཞུང་ཏྲ་མདོག་སྐྱེ་བོ། མཐོ་ཚད་ལི་སྤྱི་30~50ཙམ་ཟེན་པ་དང་། ཚོགས་མཚམས་རེ་ རྣས་ལོ་མ་འཛོང་ནར་མདུང་ཚེའི་དབྱིབས་ཅན། ཡལ་གའི་ཚེར་མེ་ཏོག་འདབ་མ་ལྗང་ཅན་གྱིས་ བྱིབས་པ། བྲག་ལས་སྐྱེས་པའི་སྐུམ་ཅུ་ཉིག་ཏ་ནི་ཆེས་བཟང་བ།

ཕན་ལུས།

སྐན་དུ་སྐྱར་བྱ་ནི་ལོ་མ་དང་ཡལ་ག་ཡིན་ལ། བྲག་མཁྲིས་ཚ་བའི་ནད་རིགས་མ་ལུས་སེལ་ཞིང་། བྱང་བར་ཏུ་མཚན་ནད་དང་སྣོད་མཁྲིས་ཀྱི་ཚ་བ་སེལ།

Habitat and description:

this plant is known with different names according to the places where it grows. It can be found below elevations of 3700 m, it appears on the mountains or in the fields in the Tibetan areas. It has a single root of light yellow color. The stem is 30-50 cm in height. Leaves are lanceolate or ovate lanceolate and grow at each joint of the stem. This plant blossoms on the top of each stem and flowers have five white petals.

Collection and use:

leaves and stems have medical effect, in particular removing heat, detumescence, promoting blood circulation, especially relief of the liver and gallbladder inflammation.

བློ་ཡང་རྒྱ། 甘青青兰 *Dracocephalum tanguticum*

མིང་གཞན་ལ་སྐྱོ་མོ་གུར་གུམ། འཛིབ་ཚི། འཁན་བྱ་ལོ་སྟོན།

སྐྱེ་གནས་དང་བྱུང་ཚེས།

འདི་ནི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤི་3000~4200 བར་གྱི་གཡའ་ཤག ལམ་རྩུར་དང་ཞིང་ཁ་སོགས་སུ་
 སྐྱེ་ཡོད་ལ། ལྷུ་ལུང་གི་མཐོ་ཚད་ལ་ལི་སྤི་ 10~30ཙམ་ཟེན་པ། གཞུང་རྟ་སྐོ་ཡིན་ལ་གྱུ་
 བཞི་དང་། སྐས་དུས་མདོག་སྐྱུག་པོར་གྱུར། ལོ་མ་ཕྱ་ལ་མདོག་ལྡང་སྐྱ། ཇི་ཞིམ་པ་མནམ་པ།
 གཞུང་རྟའི་ཚེར་སྟེ་མ་ཉ་བུའི་གོས་སྐྱ་ཚུང་ཅན་རྩུབ་མོའི་ནང་ཟླ་བ་7~8བར་མེ་རྟོག་སྟོན་པོ་
 སྐྱབ་ཅན་ཁ་གདང་ནས་གཞོགས་གཅིག་དུ་ཁ་ཕྱོགས་ནས་བཞད་པ།

སྐྱེ་དུ་སྐྱར་བྱ།

ལོ་མ་ཉེ་ཟླ་བ་5~6 བར་མེ་རྟོག་གི་སྟེ་མ་མ་ཤར་བའི་དུས་སུ་བཏུ་དགོས། བཏུས་ནས་སྟོ་ཚོལ་
 དམའ་པབ་དང་བསེལ་སྐྱམ་ལེགས་པོར་བྱེད་དགོས།

ཕན་ལུས།

ཕོ་བ་དང་སྟོ་བ། མཚན་བའི་ཚད་པ་སེལ། བྲག་གཅོད། མ་འདུབ། རྩ་སེར་སྐྱེམ། རྩ་འདྲེན་སོགས་
 གྱི་ལུས་པ་ལྡན།

Habitat and description:

it grows at elevations of 3000-4200 m among the gravel or in the fields, it can also be found by the road. The plant is 10-30 cm tall, the stem is hard and squared, and in brown color when it is mature. The leaves are thin, light green and fragrant. Blue flowers blossom in a hairy discontinuous spike on the tip of the stem during July to August.

Collection:

the leaves should be collected before the flowers appear, from May to June, and placed in the shade to dry.

Use:

relieving cough and resolving phlegm, soothing stomach and liver, clearing away fever and promoting diuresis.

ལྷང་རྒྱན་དཀར་པོ།

大花龙胆

Gentiana szechenyii

སྤྱི་གནས་དང་ཁྱད་ཚེས།

ལྷང་རྒྱན་མེ་ཏོག་འདི་ནི་ས་ངོས་ལས་མཐོ་ཚད་སྤྱི་4500-5000 བར་གྱི་རི་མཐོའི་ལྷང་
 རྒྱུངས་ཀྱི་ཁོ་ནར་སྤྱོས་པ། མཐོ་ཚད་ལེ་སྤྱི་4~6 དང་། རྩ་བ་སེར་པོ་ལྷང་ལ་ལོ་མ་ལྷང་འཇམ་ལྷུ་
 སོགས་མེད་པ་ལོགས་བཞིར་འཁོར་ནས་ཕྱི་ནང་བརྟེན་མར་སྤྱོ་བ་ས་ངོས་སྤྱི་བཟང་དུ་བཟང་དུ་ལོ་
 མའི་མཚན་ཁུང་ནས་ལྷ་བ་9~10 བར་མེ་ཏོག་དཀར་པོ་དམར་མདངས་ཅན་འདབ་སྤེལ་ཆེ་
 རྒྱུང་བཅུ་རེ་ཡོད་པ།

སྤྱན་དུ་སྤྱར་བྱ།

སྤྱན་འདིའི་རྩ་བ་དང་གཞུང་ཏྱ་སྤྱན་རྩ་བཀོལ་ཚལ་ལ། སྤྱན་ཁར་འཕུས་ན་ཏྱ་ཅང་ལོགས་
 ཤོས་ཡིན།

ཕན་ལུས།

གཙོ་བོ་མཚན་ནད་དང་སྤོད་མཁྲིས་ཀྱི་ཚ་བ་སེལ།

Habitat and description:

it grows at elevations of 4500-5000 m and only appears on the hillside grassland at high altitude. The height of this plant is 4-6 cm and the root is short and yellow. The leaves are soft and green with no hair. Leaves grow in different directions closed to the ground. White flowers appear between August and September, then the tip of petals become light red.

Collection:

the roots and stems are used for medical purposes and the best season for collecting them is during autumn.

Use:

relieving liver and gallbladder inflammation.

ཕུར་མོང་ནག་པོ།

毛球蕖

Caryopteris trichosphaera

རྒྱ་གནས་དང་ཁྱད་ཚོས།

ཕུར་ནག་ནི་ས་ངོས་ལས་མཐོ་ཚད་སྤེ་2200~4000 བར་གྱི་ཡུལ་དེ་ཁྱད་པར་ཏུ་ཞིང་ཁུལ་
 བལ་མོ་ཚེད་སྐྱམ་ཤས་ཆེ་བའི་བྱེ་ཁྲིབ་དང་གཡའ་བྲག་ ལམ་ཟུར། ཤིང་གསེབ་སོགས་གང་སར་
 རྒྱེ་བ། ཇི་ཞེས་ཅན་གྱི་ཤིང་མ་ལྷུ་མ་གྱི་རིགས་ཏེ། མཐོ་ཚད་ལ་སྤེ་0.5~1 ཚམ་ཡོད་པ་ཚོམ་བུར་
 རྒྱེ་བ། ལོ་མ་ལྡང་རྒྱ་སྐྱ་འཇམ་གྱིས་ཁྱབ་བ། མེ་ཏོག་ཚོ་ལ་ནག་པ།

ཕན་བྱས།

སྐྱམ་ཏུ་སྐྱར་བྱ་ནི་ལོ་མ་ཡིན་ལ། དྲེག་ནད་དེ་སྐྱུག་པར་ཏུ་རྐང་ཅུས་རྒྱས་པ་ན་ཞིང་རྒྱིད་ཁྱད་
 འཐེན་པ་སོགས་ལ་ཕན་པར་བྱའོ། འག་སྐྱངས་བྱུང་སར་དུགས་སུ་དགྲིས། རྒྱ་སྐྱ་ར་དང་བལ་
 རྒྱད་པས་བཅིངས།

Habitat and description:

it grows at elevations of 2200-4000 m on mountain slopes, river valleys, dry grassland or in forests. It has a fragrant smell, it is 50-100 cm in height and grows densely. Leaves are light green and covered with soft hairs. The flowers are lilac.

Collection and use:

leaves of this plant are mainly used for muscular spasm and bleeding.

བོང་ང་དཀར་པོ། 甘青乌头 *Aconitum tanguticum*

མིང་གཞན་ཨ་ཏི་ལི་ཏུ་ལེས་ཤིན་ཏུ་དུག་མེད་དང་ཨ་ཇོ་ཤ། ཡུལ་སྐད་ལ་ལུ་གུའི་གོང་ཚུང་སོགས་ཟེར།

སྐྱེ་གནས་དང་ཁྱད་ཚོས། མེ་ཏོག་འདི་ནི་ས་ངོས་ལས་མཐོ་ཚད་སྤེ་4000~5100 བར་གྱི་རི་མཐོའི་རྩ་སྐང་དང་གིང་གསེབ་སོགས་གང་ཅུང་དུའང་སྐྱེ་བ་དང་། གཞུང་ཏྲའི་མཐོ་ཚད་ལ་ལི་སྤེ་10~20 ཚམ་སྐྱེ་བ། སྐལ་ལག་འདྲ་བའི་ལོ་མ་མཐའ་སྐོར་དུ་གྱེས་པ། གཞུང་ཏྲའི་རྩེ་མེ་ཏོག་སྐྱོན་པོ་བྱ་མགོའི་དབྱིབས་ཅན་སྐྱེ་བ།

སྐྱེ་དུ་སྐྱར་བྱ། ཟླ་བ་7~8 བར་རྩ་བ་དང་ལོ་མ། མེ་ཏོག་འབྲས་བུ་ཡོངས་རྫོགས་བཏུས་ནས་རྩ་བའི་ས་དྲེག་བཟུ་བ་དང་སྐྱོ་ཚོལ་དམའ་པབ་སྐྱམ་གསེད་ལེགས་ཚགས་བྱ།

ཕན་ལུས། ¹རིམས་ཚད་དང་དུག་ཚད། མཁྲིས་ཚད། རྒྱ་ཚད་སེལ་ཞིང་། ལྷིག་སྐྱུལ་གྱིས་སོ་བཏབ་པ་ལ་ཁུ་བས་བཟུ་བས་ཕན།

Habitat and description: it grows at elevations of 4000-5100 m and it usually appears on the mountain slopes or among bushes. The stem is 10-20 cm in height and leaves start to grow from the base and are close to the ground. Leaf blade is round or round-kidney in shape. Flowers are on the tip of the stems and have a blue corolla and slightly curved petals.

Collection: the root, leaves, flowers and seeds of this plant can be collected from July to August. The dirt from the root should be cleaned and then it should be dried green as it is.

Use: relieving the fever and curing snake bites through pouring the boiled plant on the wound.

¹ རིམས་ཚད། འདིར་ལྷུགས་ཐོག་གི་ཚ་བ་དང་ཚད་བ་ལ་གོ།

བོང་ང་ནག་པོ། 细叶草乌 *Aconitum richardsonianum*

མིང་གཞན་ལ་བཅའ་དུག་དང་བི་ཤ། ལྷན་ཆེན། ར་དུག། གསོད་བྱེད། འཛིན་པ་སོགས་ཟེར།

སྐྱེ་གནས་དང་ཁྱད་ཆོས། བོང་ང་ནག་པོ་འདི་ནི་ས་ངོས་ལས་མཐོ་ཚད་སྤེ་3800~4600 བར་གྱི་ཡུལ་མང་ཆེ་ཤོས་ཀྱི་
 སྤང་དང་ས་ནག་འདྲེས་མ། དེ་བཞིན་གཡའ་ཤག་སོགས་གང་སར་སྐྱེས་པ། ལྷུ་བུའི་སྤོང་རྒྱུ་
 ཡལ་ག་མེད་པ་དང་པོར་སྐྱེས་པའི་མཐོ་ཚད་ལི་སྤེ་30~90 ཅམ་ཟེན་པ་དང་། སྤོང་པོའི་སྤང་
 ཆ་ཡོངས་ལ་ལོ་མ་ལྡང་ནག་འཇམ་ལ་འོད་དང་ལྡན་པ་རེས་མོས་སྐྱེ་བ། ལྷན་ཆར་ཟླ་7~8 པར་
 མེ་རྟོག་ཁམ་ནག་སྤོ་མདངས་ཅན་ཅམ་འཆར་བ། ཚུ་བ་དྲོག་པོའི་ནང་དཀར་ལ་ཕྱི་ཁམ་སྐྱ་ཅན་
 མཚུབ་མོའི་སྤོ་མ་ཤ་ཅམ་བཅས་དུག་ཤེད་ཉ་ཅང་ཆེ་བས་སྐྱར་ཚད་དང་ཁ་གཏོན་སོགས་ཤིན་
 ཏུ་གཟབ་པར་བྱ།

སྐྱན་དུ་སྐྱར་བྱ། ལོ་མ་དབྱར་དུས་བཏུས་ནས་སྤོ་ཚལ་དམའ་པབ་དང་། ཚུ་བ་སྟོན་དུས་བཞོ་བ་སྤེ་ལོ་རྗེས་མར་
 སྐྱེ་སྐྱེའི་ཚུ་བ་གསར་པ་ལྷུ་གུ་མཆེ་བ་ལྟ་བུ་ཅན་དེ་དགོས།

པན་རུས། ཡན་ལག་ཤ་རུས་ཚོགས་ཀྱི་གཟེར་རིགས་འཛོམས། ཁྱད་པར་² ལྷུ་བུ་གཉན་དང་³ གཤམ་སྟོན་
 སོགས་ལ་བཟུགས།

Habitat and description: it grows at elevations of 3800-4600 m, usually on wet grassland, degraded soil or gravel hillside. The stem is 30-90 cm in height with no branches. Soft dark green leaves grow from the lower part of the stem. The flowers blossom in July and August, they are brown and light blue. The root is light brown, with the size of a finger, and it is highly toxic, attention should be payed when processing and using it.

Collection: the root has medical uses; it can be collected during autumn.

Use: curing arthritis and skin disease.

² ལྷུ་བུ་གཉན། རུས་ཚོགས་ན་བའི་ནད་བྱེ་བྱག་པ་ཞིག་གི་མིང་།
³ གཤམ་སྟོན་ མི་ལྷུགས་གཉེས་ཀར་འགོ་བའི་མ་རིགས་ཤིག འོར་གྱི་སྐྱེ་འགག

ལྷུ་མ་པ། 冬葵 *Malva verticillata*

སྐྱེ་གནས་དང་བྱུང་ཚེས།

འདི་བོད་ལུལ་གྱི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤིང་1600 ནས་4100 བར་གྱི་ཞིང་འབྲོག་གང་ཅུང་དུའང་
 ཡོད་ཅིང་། སྐྱེ་གནས་ཁང་པའི་ཉེ་འཁོར་དང་སྐྱུ་འདབས། ས་ནག་ལུང་ལུང་སོགས་སུ་སྐྱེ་བ།
 གཞུང་ཉ་ལྷུང་གྲ་སྤྱུ་ཚུང་ཅན། མཐོ་ཚད་ལ་ལི་སྤིང་25~90 ཅམ་ཟེན་པ། ལོ་མ་སློར་མོ་ཉག་
 ཚུང་ཅན། ལོ་མའི་མཚན་ལུང་དང་གཞུང་ཉ་ལྷུང་ཚུང་ལྷོ་བ་8~9 བར་གོས་ལྷུང་སྤྱུ་འཇམ་
 ཅན་གྱི་ཚོམ་བུ་ལས། མེ་ཉོག་རྒྱ་དཀར་ཞིབ་མོ་འདབ་མ་ལྷ་ཅན་ཆར་ཞིང་། མེ་ཉོག་ཡལ་རྩེས་
 འབྲས་བུ་མཁལ་མའི་དབྱིབས་ལེབ་མོ་དང་འདྲ་བ་ཐོགས།

ལྷན་དུ་སྐྱར་བ།

འབྲས་བུ་ཉེ་ཟླ་བ་8~9 བའམ་ནམ་སྤིང་གྱི་དུས་སུ་བཏུས་ནས་སྐྱུ་གསེད་ལེགས་ཚགས་བྱ།

ཕན་ལུས།

མཁལ་མའི་སྟོབས་སྐྱེད་དང་⁴ ཇི་ཚུ་འགགས་པ་འབྱེན། མའི་རྒྱ་ཚུ་སྐྱེམ། སྐྱེམ་དང་སེལ་ཞིང་
⁵ འཇུ་བ་གཙོད།

Habitat and description: it grows near the places where people live, often in the yard, near the houses or degraded wet soil, at elevations of 1600-4100 m. The stem is 25-90 cm long and green, with short hairs. Leaves are round with lobes or triangularly round. White flowers with 5 petals blossom from August to September. Kidney-shaped seeds appear after flowers withered.

Collection: from August to September, when the seeds on this plant are ripe, they should be picked and dried well.

Use: clearing away heat, smoothing intestines, helping diuresis, relaxing bowels.

⁴ ཇི་ཚུ་འགགས་པ། ཚ་ཚུ་འགགས་པ་དེ་གཅིན་གཏོང་དཀའ་བ།
⁵ འཇུ་བ་གཙོད། རླང་ནད་གཙོད་པ། ཞིག་པ་བཤའ་བ་སོགས་མེད་པར་གཏོང་བ།

འོམ་བྲ། 水柏枝

Myricaria germanica

སྐྱེ་གནས་དང་ཁྱད་ཚུལ།

འདི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤི་1300 ནས་4000 བར་གྱི་ཡུལ་མང་ཆེ་བ་ཚུ་སྐྱེ་དང་གཙང་འགའ་སོགས་གྱི་བྱེ་མ་དང་། གྲམ་ཐང་། དེ་བཞིན་བཟོན་གཤེར་ཆེ་བའི་ཤིང་གསེབ་སོགས་སུ་སྐྱེ་བའི་ཤིང་ཕན་ཞིག་སྟེ། ཤིང་ཕུང་གི་མཐོ་ཚད་ལ་སྤི་0.5~2.5 ཙམ་ཟེན་པ། རྩེན་བ་སྤྱི་ལོ་ལོ་ལོ་མ་ལྷང་སྐྱེ་ཤིན་ཏུ་ཞིབ་པ་མང་པོ་སྤྱངས་ནས་སྐྱེ་བ། ཟླ་བ་5~6 བར་མེ་ཏོག་ཟིང་དམར་ཚུང་ཏུ་མང་པོ་སྤྱངས་ནས་འཆར་བ།

ལས་སྣོན་དང་ཕན་ཡོན།

སྤོན་དུ་སྐྱེ་བུ་ཞི་ཟླ་བ་8~9 བར་ལོ་མ་དང་ཡལ་ཕན་གསར་བ། མེ་ཏོག་དང་བཅས་པ་རུང་བས་མཉམ་དུ་བཏུས་ནས་སྣོ་ཚོལ་དམའ་ཕབ་སྐྱམ་གསེད་ལེགས་ཚགས་ཡིན། ཚུ་སེར་སྟེམ། ལྷག་ཚད་སེལ། འཁྲུ་བ་གཙོ་བོ། ཁྱད་པར་སྤོན་ཆེན་གྱི་དུག་དང་ཤ་དུག་སྐྱེ་དུག་བཅས་ལ་མཚོན།

Habitat and description:

it grows at elevations of 1300-4000 m on sandy lands and river valleys or among wet bushes of river banks. It is a shrub, 0.5-2.5 m in height. Branches are brown and usually small light-green leaves grow in bunches on them. The small pink flowers blossom densely on the stems from May to June.

Collection:

the leaves, new fresh branches and flowers of this shrub are collected from August to September, then dried and stored well in dry places.

Use:

treating ulcer, rheumatism, and diarrhea.

ཏང་ཀུན།

舟瓣芹

Sinolimprichtia alpina

སྐྱེ་གནས་དང་བྱང་ཚོས།

མིང་གཞན་ལ་འདྲེ་དུག་ལྗང་མོད་ཟེར་ཞིང་། འདི་ནི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤི་3500~4500 བར་གྱི་
 དུལ་གར་ཡང་ཡོད་པ་དང་། མང་ཆེ་བ་ལ་མཐོའི་སྤང་དང་རྩ་སྤང་འདྲེས་མ་སོགས་སུ་སྐྱེ་བ།
 ཚ་བ་རྒྱང་གཅིག་སྤོམ་ལ་རིང་བ། གཞུང་ཏྲ་ལོག་སྤོང་སྤུལ་རིས་ཅན་ལ་མདོག་དམར་སྤྱུག་ཡོད་
 བ། ལོ་མ་རྒྱང་ནག་ཅན་མང་ཆེ་བ་ཚ་བ་ནས་གྲེས་བ། ལྷ་བ་7~8 བར་གསུགས་དབྱིབས་གྱི་
 གདེངས་ཀར་མེ་ཏོག་དཀར་པོ་འདབ་ལྗང་སྤྲ་ཞིབ་མང་པོ་བཞད་བ། ལྷ་བ་8~9 བར་ལ་གས་
 པའི་འབྲས་བུ་ཉིས་ལྷུར་མ་མང་པོ་འདོགས་བ།

ལས་སྣོན་དང་ཕན་ཡོན།

སྤན་དུ་སྤྱར་བྱ་ནི་ཚ་བ་སྤེ་ལྷ་བ་10~11 བར་བརྗོད་ནས་ས་དྲེག་གཙང་མར་བཀྲ་བ་དང་ཕྱག་
 ལེན་འགའ་ཞིག་དུ་ལོ་སྤོང་མེ་འབྲས་ལ་མཛད་པའང་ཡོད་པས་སྤོ་འཚོལ་དམའ་ཕབ་སྐྱམ་
 གསེད་ལེགས་ཚགས་བྱ། རུས་པས་སྤོང་གི་ཚད་པ་འཛོམས། དུག་ནད་སེལ་ཞིང་དུག་ཚད་སྤུང་།
⁶ བད་རླུང་གི་ནད་ལ་ཕན།

Habitat and description:

it grows at elevations of 3500-4500 m, usually on the hillside
 grassland. The root is thick and long and stems are hollow and light
 brown. Most of the leaves grow from the base and are dark green.
 From July to August, white flowers umbel in shape grow on the top
 of the stems. Seed are produced in August and September.

Collection and use:

the root is mainly used for medical purposes: it can be dug from
 October to November, it should be cleaned from the dirt and washed
 well. It can be used for relieving fever and gallbladder inflammation.

⁶ བད་རླུང་། བད་མཐིས་དེ་མཐིས་པའི་ནད།

བྱ་ཚོད་སྣོད་སྒྲིལ་

黄毛翠雀花

Delphinium chrysotrichum

སྐྱེ་གནས་དང་ཁྱུང་ཚོས།

འདི་ནི་བོད་ཁུལ་གྱི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤིང་མཁོ་སྤིང་གི་4600~5200 བར་གྱི་ཁ་མཐོའི་རྩ་རི་ལ་སྐྱེ་བ་དང་། ལོ་མ་ལྡང་འཇམ་སྐྱོར་མོ་ཉ་ག་ཅན། གཞུང་ཉ་དམར་ལྡང་སྤུ་རྩུང་ཅན་དང་བོར་སྐྱེ་བའི་མཐོ་ཚད་ལི་སྤིང་8~45ཙམ་ཟེན་བ། ལྷ་བ་7~8 བར་གཞུང་ཉའི་ཚེར་མེ་ཉོག་སྤོ་སྐྱེ་ཐལ་མདོག་འདབ་མ་ལྷ་རེ་ཅན་འཆར།

སྐྱོན་དུ་སྐྱུར་བ།

ལོ་སྤོང་མེ་འབྲས་ཡོངས་རྫོགས་ཉེ། ལྷ་7~8 བར་བརྟུས་ནས་སྤོ་ཚོལ་དམའ་ཕབ་སྐྱམ་གསེད་ལེགས་ཚགས་བ། རོ་ཁ་ཚ། ལྷ་རྩེས་བསིལ།

ཕན་ལུས།

གདོན་ནད་དང་། དུག་ཚད། རིམས་ཚད། ⁷ འབྲུགས་ཚད། ཕགས་ནད། མཁྲིས་ནད་སོགས་སེལ།

Habitat and description:

it grows at elevations of 4600-5200 m, usually on high mountain slopes. Leaf blade is soft, green and round or round-kidney in shape. The stem is soft and light brown in color with hairs and 8-45 cm tall. Grey and light blue flowers with 5 petals blossom on the tip of the stems in July and August.

Collection:

leaves, stem, flowers and seeds of this plant can be collected during July to August and should be dried green.

Use:

relieving fever, skin disease and gallbladder inflammation.

⁷ འབྲུགས་ཚད། ཚ་བ་ལ་གོ།

བྱ་ཚོད་སྐྱུག་པ།

水母雪莲花 *Saussurea medusa*

སྐྱེ་གནས་དང་བྱང་ཚེས།

འདི་ནི་བོད་ཁམས་ཀྱི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤི་4200~5500 བར་གྱི་རི་མཐོའི་རྩ་རིར་སྐྱེ་བ་དང་
རིང་ཐུང་ལ་ལི་སྤི་10~20ཚམ་སྐྱེ་བ། ཚ་བ་ཕྲ་ལ་རིང་བ། ལོ་མ་སྐྱ་དཀར་པོ་ཅན་བསྐྱ་ཉར་
གྱུས་པ། རྩོད་རྒྱུ་ལོང་སྟོང་སྟོམ་པའི་བྱི་དོས་ཡོངས་རྩོགས་ལོ་མ་སྐྱ་ཚུང་སྐྱ་དཀར་གྲིན་བལ་
འདྲ་བ་ཅན་གྱིས་བྱུ་ཅིང་། ཚེ་ལ་མེ་ཏོག་རྒྱ་སྐྱུག་སྐྱ་སོབ་ཕྱུག་ཤད་ལྟ་བུ་ཚོམ་བྱར་བཞད་པ།

སྐྱེ་བུ་སྐྱར་བྱ།

ལོ་སྟོང་མེ་འབྲས་ཡོངས་རྩོགས་ཏེ་ཟླ་བ་6~8 བར་བལྟས་ནས་སྐྱེ་གསེད་ལེགས་ཚགས་བྱ།

བྱས་པ།

མགོ་ལ་སོགས་པའི་མ་གསོ།⁸ ལྗོག་པ་འདུལ། བགས་ནད་དང་གཉན་སྐྱངས་འཛོམས། ལྱས་
བྱངས་གསོ་ཞིང་⁹ གཟའ་ནད་སེལ། ཚད་པའི་གཟེར་བྱུག་གཅོག། ཟླ་མཚན་མི་སྟོམས་པ་ལ་ཕན།

Habitat and description:

it usually grows among the alpine gravels and at elevations of 4200-5500 m. The root is long and thin. Leaves grow densely and have white hair. The plant is 10-20 cm tall. The short and thick stem is densely covered with small white woolly hairs. Purple membranous flowers blossom densely on the top.

Collection:

leaves, stem, flowers and seeds of this plant can be collected from June to August and should be dried well.

Use:

reducing fever, rheumatic arthritis, detumescence, stopping pain, chronic ulcer, muscular spasm and amenorrhea.

⁸ ལྗོག་པ། འགོ་ནད་མ་རིགས་ཤིག

⁹ གཟའ་ནད། གཟའ་ཕོག་པའི་ནད་ཀྱི་སྐྱེ་མིང་། ཕྱུགས་ཐོག་མགོ་འཁོར།

སྐར་བྲ། 沙棘 *Hippophae rhamnoides*

སྐྱེ་གནས་དང་ཁྱད་ཚོས། འདི་ནི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤི་1500~3800 བར་གྱི་ཚུ་འབྲམ་དང་ལྷང་ཤུར། བྱེ་མ་ཐང་སོགས་སུ་
 སྐྱེ་བའི་སྤོང་པོའི་མཐོ་ཚད་སྤི་5~10 ཚམ་བེན་པ་དང་། ཡལ་ཕྱན་རྣམས་ཚེར་མ་རྣམས་
 ལྷབ་པ། ལོ་མ་མཐུག་ལ་གྱོང་བ། ཕྱ་ཞིང་རིང་བ་ལ་མདོག་ལྡང་དཀར་ཅན་རེས་མོས་སྐྱེ་བ། ཟླ་
 9~10 བར་འབྲས་བུ་དམར་སེར་རིལ་མོ་སྤྱི་ལ་རོ་ཤིན་ཏུ་སྐྱར་བ།

སྐྱན་དུ་སྐྱར་བྲ། འབྲས་བུ་སྤྱེ་ ཟླ་བ་9~10 བར་འབྲས་བུ་ཡོངས་སུ་སྤིན་པའི་དུས་སུ་བཏུས་ནས་ཉི་མཁམ་གཏོང་
 བ་བྱས་ནས་མི་རུལ་བར་ཉར་ཚགས་ལེགས་པར་བྱེད་དགོས།

ཕན་ལུས། སྐྱོ་ནད་སེལ་ཞིང་ལྷད་པ་འདྲེན། ¹⁰ གྲོ་བ་ཚ་འགགས་དང་གྲོ་བར་བད་ཀན་ལྷུགས་པ་སེལ། མ་
 ལུ་བ་འཇུ་ཞིང་། མཚིན་པའི་ནད་ལ་ཕན། འཕག་ཚད་དང་འཕག་གཟེར་བཅས་ལ་མཚོག

Habitat and description: it grows at elevations of 1500-3800 m, usually by rivers, in valleys
 or on sandy soil. The shrub is 5-10 m tall and the branches are
 covered with thorns. Leaves are long, thick, tough and light green in
 color. The fruits appear in September and October. They are
 spherical and sour, soft and orange or orange red in color.

Collection: the fruits should be collected when they are mature in September or
 October. They should be dried in the sun and stored well, to avoid
 rotting.

Use: removing cough, phlegm and pharyngitis, relieving dyspepsia and
 hepatopathy and reducing blood stasis.

¹⁰ གྲོ་བ། མི་ལྷུགས་ཀྱི་སྐྱེ་ལ་གོ

ལྷག་ཅ་སྐྱུག་པོ། 奥氏马先蒿 *Pedicularis olveriana*

སྐྱེ་གནས་དང་ཁྱད་ཚེས།

འདི་ནི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤིངས་2800~4500 བར་གྱི་མང་ཆེ་བ་སྤང་དང་རི་ངོས། རྩོད་གསེབ་
 བཅས་གང་སར་སྐྱེ་བ། ཚུ་བ་ནག་པོ་དང་གཞུང་ཉེ་མཐོ་ཚད་ལི་སྤིངས་20~40 ཅམ་ཟེན་པ་
 གསུམ་བཞི་ཅམ་གཤེབ་ནས་གྲེན་དུ་སྐྱེ་བ། ལོ་མ་སློང་དབྱིབས་སོག་ལེ་ཁ་དང་འདྲ། གཞུང་ཉེ་
 རྩོད་ཆར་ཟླ་བ་7~8 བར་མེ་ཉོག་དམར་སྐྱུག་ཅན་མང་པོ་འཆར་བ་དང་མེ་ཉོག་དེ་བཏུས་
 བས་སྐྱབ་དུ་སྐྱར་བའོ།

རྒྱས་བཤ།

¹¹ དུག་ཚད་བྱེར་བ་སྤུང་ཅིང་། ཤ་དུག་སེལ། ¹² ཕོ་ལོང་སྐྱུག་པོའི་ནད་སེལ།

Habitat and description: it grows on alpine steppe, slopes, and gravel hillsides at elevations of 2800-4500 m. The root is black, it generally presents 3 or 4 stems that are 20-40 cm in height and grow sideling. Leaf blade is penniform, fractured deeply and saw-toothed.

Collection: during July to August, dark purple flowers emerge from the head of each individual stems. They can be collected and used for medical purposes after processing.

Use: removing fever and diseases in general. It is also used for stomach and intestine sickness.

¹¹ དུག་ཚད་བྱེར་བ། དུག་ཚད་དེ་ལུས་ཕུང་དུ་འགྲེམ་པའམ་ཁྱབ་པའི་དོན།

¹² ཕོ་ལོང་སྐྱུག་པོའི་ནད། ཕོ་བ་དང་ལོང་གའི་ནད།

ལྷག་ཅུ་སེར་པོ།

斑唇马先蒿 *Pedicularis cranulophylla*

སྐྱེ་གནས་དང་ཁྱད་ཚོས།

ཆེན་སྐྱེས་དང་སྐྱེས་གཉིས་ལས་འདི་སྐྱེས་ཏེ། བོད་ལུལ་གྱི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤི་
3500~4600 བར་གྱི་ས་ཆའི་ཉིན་དོས་ཀྱི་སྤང་རི་དང་གམ་པ། རྩོད་གསེབ་སོགས་སྐྱེས་ཤས་ཆེ་
སར་སྐྱེ་བ། ཚ་བ་ཕྱ་ཞིང་ལུང་ལ། ལོ་མ་སློང་དབྱིབས་ཉ་ག་ཅན་མང་པོ་རྩོད་རྩོད་དུ་སྐྱེ་བ། ཟླ་བ་
7~8 བར་མེ་ཏོག་སེར་དཀར་ཅན་ཤིན་ཏུ་གསལ་བ།

སྐྱེ་དུ་སྐྱར་བྱ།

མེ་ཏོག་སྤེ་ཟླ་7~8 བར་བཏུས་ནས་སྤོ་ཚལ་དམའ་པབ་སྐྱེས་གསེད་ལེགས་ཚགས་བྱ།

རྒྱས་པ།

རྒྱས་པའི་རྒྱང་ཚད་འབྲེད།ཚ་བ་སྤྱི་དང་ཁྱད་པར་མཆིན་མཁྲིས་ཀྱི་ཚ་བ་སེལ།

Habitat and description:

this plant grows in two types of places: dry and wet. It may be found on alpine steppe, river valley or on gravel at elevations of 3500-4600 m and also on dry and sunny-slopes. The root is thin and short. Leaves are penniform and fractured deeply and grow densely. From July to August, white-yellow flowers emerge from the head of the individual stems.

Collection:

flowers of this plant have medical use and should be collect from July to August to be dried when fresh and stored well.

Use:

treatment of anemopyretic syndrome and detoxification, especially for reducing liver inflammation and gallbladder disease.

ལྷ་དག 藏菖蒲（水菖蒲） *Acorus calamus*

སྐྱེ་གནས་དང་བྱང་ཚུགས།

ལྷ་དག་ནི་གཙོ་བོ་ཚུ་འགྲམ་དང་འདམ་རྒྱུ་འཕྲིལ་ཚུའི་ནང་དུ་སྐྱེ་བ་དང་། ཚ་བ་དེ་ས་འོག་ནས་འཕྲེང་དུ་ཉལ་བ་དང་གཉེར་ཚེགས་ཅན་སྐྱ་ཡིས་བྱུང་བ། ལོ་མ་ལྗང་ནག་གི་དང་འདྲ་བ་འཇམ་ཞིང་ཕྱ་ལ་རིང་བ། ལོ་མ་རྒྱུ་ལྷོགས་གཉིས་ནས་རེས་མོས་ཀྱིས་བྱི་ནང་རིམ་པར་སྐྱེ་བ། དབུས་སུ་མེ་དྲོག་གི་གཞུང་རྟ་ཡོད་པས་ཟླ་བ་6~7 པར་སྐྱེ་དབྱིབས་ཀྱི་མེ་དྲོག་ཚུན་པོར་མེ་དྲོག་ལྗང་མེར་ཞིབ་མོ་སྐྱུངས་ནས་འཆར་བ།

སྐྱེ་དུ་སྐྱར་བྱ།

ཚ་བ་སྐྱེ་ཟླ་བ་9~10 པར་བཞོས་ནས་ས་དྲེག་དང་ཁ་སྐྱ་རྒྱུ་རྒྱུ་གཙང་མར་བཀྲུས་ལ་དོར་ནས་ཉེ་སྐྱེ་ལེགས་ཚགས་བྱ།

བྱས་པ།

ཁ་བས་མ་བྱུ་བ་འཇུ་ཞིང་པོ་བའི་མེ་དྲོད་སྐྱེད། ལྗང་འཇོམས། ཚུ་མེར་འདྲན་ཞིང་འཇུ་བ་གཙོད།

- Habitat and description:** it grows by the rivers, in muddy pond or swamps. The rhizome stretches and presents hair. It has long and soft leaves, with two layers, green and ensiform, that grow in different directions. Stems appear in the middle. Tiny, spiciform, yellow-green flowers blossom densely on the stems from June to July.
- Collection:** the root is used in the medicine and should be dug from September to October. The dirt and hairs should be cleaned well, then it should be divided in parts, dried in the sun and stored well.
- Use:** relieving indigestion, warming stomach, re-establishing the stomach function and stopping diarrhea.

ལྷ་གང་། ལྷ་ལྷ་གང་ངམ་བོད་ལྷ་གང

石灰华 *Calciosito* sp.

སྐྱེ་གནས་དང་བྱང་ཚུལ།

འདི་ནི་བོད་ལྷ་གང་གི་གནས་ཆེན་རྣམས་དང་དེ་མིན་ཡུལ་གང་དུ་འདྲ་ཡོད་པའི་བྲག་ལྷག་གཏིང་
 རིང་པོར་ཉི་འོད་དང་ཆར་རྒྱུང་སོགས་ནམ་ཡང་མི་མཐོང་བའི་ལྷ་གང་གི་བྲག་ལས་ཟག་
 པའི་ལྷ་ལ་ཆགས་པའི་གཏེར་དངོས་སམ་རྩེས་འགྱུར་གྱི་རིགས་ཤིག་ཡིན།

རྒྱས་པ།

སློ་ཚད་དང་མ་ཚད་ལ་སོགས་ཚད་པའི་རིགས་ཀྱན་ལ་མཚོག་བྱུང་བར་བྱིས་པའི་སློ་ཚད་དང་
 མཁྲིས་ཚད་ལ་སེལ།

Habitat and description:

it usually can be seen in the caves of Tibetan holy mountains or other places where the caves are deep and have no sunshine, wind or rain. It is structured as a powdered block containing calcium carbonate that formed following accumulation of minerals from water into rocks.

Use:

reducing inflammation of lung and ulcers, gallbladder inflammation of children.

དུག་མོ་ལྷུང་། ལྷོ་དུག་མོ་ལྷུང་། 柳叶菜 *Chamaenerion angustifolium*

སྐྱེ་གནས་དང་བྱང་ཚོས།

འདི་ནི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤེ་3500~4000 བར་གྱི་གཡའ་ཤག་དང་ཤིང་གསེབ། སྤང་སོགས་གང་སར་སྐྱེ་བའུ་བ་བྱི་བའི་མཚུག་མ་དང་འདྲ་ལ་ཁ་སྐྱ་མང་པོས་བྱུབ་བཞག་ལྷུང་རྟའི་ལྷུང་དཀར་སྐྱ་འཇམ་ཅན་མང་པོ་དང་པོར་སྐྱེ་བའི་དོས་སྐྱ་ལོ་མ་ལྷུང་སྐྱུག་ཕྱ་ལ་རིང་བ། མེ་ཏོག་མདོག་ཟངས་དམར་དེ་འདབ་མ་བཞི་བ་གེ་སེར་གསུམ་བཞི་ཚམ་མདོན་ནས་བཞད་པ།

སྐྱེ་བུ་སྐྱར་བྱ།

འབྲས་བུའི་ཕྱེ་ཚན་ཡིན་པས་ཟླ་བ་8~9 བར་བཏུས་ནས་སྤོ་ཚལ་དམའ་པའ་སྐྱམ་གསེད་ལེགས་ཚགས་བྱ།

རྒྱས་པ།

མཁྲིས་བ་ཚ་བའི་ནད་རིགས་སྐྱེ་དང་བྱང་པར་སྣོད་མཁྲིས་ཀྱི་ཚད་པ་སེལ་ཞིང་། ཚད་འཇུ་གཙོད། ལྷོ་མའི་སྤོན་འབྲུ་ལའང་ཕན་པར་བཤད།

Habitat and description:

it grows at elevations of 3500-4000 m on sunny-slopes, among bushes or on alpine grasslands. The root is hairy, long and looks like a mouse's tail. Stems are light green, with soft hairs and grow straight. Leaves are thin, long and dark green. The flower has 4 petals with 3 or 4 nectars and it is pink or red-purple.

Collection:

the seeds are used for medical purposes, they are collected in August and September, dried and stored well in a dry place.

Use:

relieving the gallbladder inflammation and diarrhea, treating parasite in the intestine.

རེ་སྐོན། 矮紫堇 *Corydalis hendersonii*

སྐྱེ་གནས་དང་བྱང་ཚེས།

འདི་ནི་སའི་མཚོ་ཚད་སྤིང་4000-4600 བར་གྱི་ས་ཆར་ཐར་ཐོང་པ་དང་ཕལ་ཆེ་བ་
གཡའ་ཤག་བྱེ་འཇམ། ལྷ་རྒྱུད། གམ་ཐང་བཅས་སུ་སྐྱེ་བ། ཅུ་བ་སྐྱེ་ལ་ཕྱི་བ། ལོ་མ་ལྗང་སྐྱེ་ཐར་
དབྱིབས་སྤོ་སེབ་མང་པོ་སྤུངས་ནས་སྐྱེ་བ། ཟླ་བ་6~7 བར་མེ་ཏྲོག་སེར་པོ་བཞུག་པ།

སྐྱེ་བའི་སྐབས་ལ།

ལོ་སྤང་མེ་འབྲས་ཡོངས་རྫོགས་ཏེ་ཟླ་7པར་བཏུས་ནས་སྤོ་ཚེལ་དམའ་ཕབ་སྐྱམ་གསེད་ལེགས་
ཚགས་བྱ།

བྱས་པ།

ཁྱུག་ངན་སྐྱེམ་ཞིང་ཁྱུག་ཚད་འཛོམས། སྐྱུག་པོའི་ནད་དང་ཚུའི་ཚད་བ་སེལ།

Habitat and description:

it grows at elevations of 4000-4600m on sandy soil, near the rivers, or in river valleys. It usually grows scattered. The root is thin and gray. Leaves are light green, wrinkled and broken. Yellow flowers blossom from June to July.

Collection:

leaves, stems, flower and seeds of this plant are all used in traditional medicine. They are collected during July and then dried and stored well.

Use:

reducing inflammation, vasculitis, blood diseases.

ལྷག་ཚོར། ར་ལྷག

刺柏

Juniperus formosana

སྐྱེ་གནས་དང་ཁྱད་ཚོས།

དུས་རྒྱུན་ཏུ་མཚོ་ངོས་ལས་མཐོ་ཚད་སྤི་2200-3600མཚམས་ཀྱི་ཉིན་ངོས་ཀྱི་རི་རྐང་ཡང་ན་
བྲག་སྐྱབས་སུ་སྐྱེས་པའི་ཚོང་བོ་ཞིག་ཡིན་ལ། ལྷག་ཚོར་ཞེས་པ་ལྷག་རྒྱུང་བོང་ལྷང་ཚོང་བོ་ཆེ་
བར་མི་སྐྱེ་བ། ལོ་མ་ཅེ་རྩོན་བོ་ཕྱོགས་གསུམ་འཁོར་ནས་སྐྱེ་བའི་ཚོར་མ་ཅན།

སྤེན་དུ་སྐྱར་བ།

ལྷག་པ་ཚོར་མ་ཅན་གྱི་ལོ་མ་རྩེ་བ་6~7པར་བདུས་ནས་སྤོ་ཚོལ་དམའ་པབ་སྐྱམ་གསེད་ལེགས་
ཚགས་བྱ། རྒྱ་ལྷག་དང་སྤོ་མའི་འབྲས་བུ་རྩེ་བ་10~12པར་བདུས་ནས་སོ་སོར་སྐྱམ་གསེད།

པན་རྒྱས།

རྒྱ་ལྷག་གི་འབྲས་བུས་བཤང་གཅི་འགགས་པ་འབྱེན། ལུང་མེད་ཀྱི་ཚབས་ནད་དང་བྲིག་ནད།
སྤོ་མཚན་མཁལ་མཚོར་ལ་ཞུགས་པའི་ཚད་པ་དང་། མཁྲིས་པ་སོགས་སྤོད་ཀྱི་ཚད་པ་སེལ།
ལྷག་ཚོར་གྱི་ལོ་མས་མཁལ་མ་སོགས་སྤོད་ཀྱི་ཚད་པ་སེལ།

Habitat and description:

it grows at elevations of 2200-3600m on sandy soil, sunny slope hillside and rock crevices. Small shrub with leaves sharp on the tip and clover-leaf whorls.

Collection:

the thorny leaves are collected in June and July and dried and stored green. The seeds from other kinds of junipers should be collected from October to December, and dried well.

Use:

the seeds of *Sabina chinensis* have the effect on diuresis, rheumatoid arthritis, lung, liver, kidney, spleen and gallbladder inflammation. The leaves of *J. formosana* have the effect on the inflammation of kidney and lower body.

ལྷོ་གྲོ་ལ་སེར་པོ། 全缘绿绒蒿 *Meconopsis integrifolia*

ལྷོ་གྲོ་ལ་སེར་པོ།

བོད་ལྗལ་གྱི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤྱི་3800ནས་4900བར་གྱི་སྒང་རི་གར་ཡང་ལྷོ་བ། མེ་ཏོག་སེར་པོ་འདྲབ་མ་སྐབ་འཇམ་མདངས་དང་ལྷན་པ། གཞུང་ཏེ་སྤོམ་ལ་རིང་བ་དང་སྐྱུ་རྒྱུང་སེར་པོས་ཡོངས་སུ་ལྷབ་པ།

སྤྱི་དུ་སྐྱུར་བ།

ཟླ་བ་6ནས་8པར་མེ་ཏོག་བཏུས་ཏེ་སྤོམ་ལ་དམའ་ཕབ་སྐམ་གསེད་ལེགས་ཚགས་བ།

ཕན་ལུས།

སྤོམ་ལ་དང་མཚན་པའི་ཚད་པ་འཛོམས། གྲོ་བ་ཚ་འགག་སེལ་ཞིང་ཚད་པ་སྐྱི་ལ་མཚོག

Habitat and description: it grows at elevations of 3800-4900 m on slope grassland. It usually grows scattered. Yellow flowers are thin and soft. The stems are thick and long covered with yellowish hairs.

Collection: the flower of this plant is used in the medicine and collected from June to August, then it should be dried and stored well.

Use: cleaning heat and diminishing inflammation, vasculitis, blood diseases.

ཕ་སྐང་སྒོ་ཉི། 马勃 *Calvatia cyathiformis*

མིང་གཞན་ལ་འདྲེ་ཤ་མོང་། ཕ་སྐང་དགོ་དགོ། འདྲེ་ཤ་སྒོ་ཉི། འདྲེ་ཐལ་ཐུམ། འདྲེ་མོ་ཐལ་སྒོ་མ་སོགས་ཟེར།

སྐྱེ་གནས་དང་ཁྱད་ཚོས།

བོད་ལུལ་གྱི་སའི་མཐོ་ཚད་སྤེ་4000ནས་4600བར་གྱི་སྐང་སྒོངས་དང་ལྗུ་མ་གསེབ་སོགས་སུ་
སྐྱེས་པའི་ཤ་མོའི་རིགས་ཤིག་ཡིན་ལ། དབྱིབས་པལ་ཆེར་རྒྱུ་འཛོང་དང་ཆེ་ཆུང་མི་འདྲ་བ།
གཞོན་དུས་ཕྱི་ནང་མེད་པར་ཁ་མདོག་དཀར་པོ་མར་དོག་འདྲ་བ་སྤྱི་ལ་བཙོར་བས་ཚུ་འབྱུང་
བ། ཤས་ནས་སྐྱམ་སོང་དུས་ནང་དུ་གསེར་ཐེག་ཐལ་བ་འདྲ་བ་ཆགས་ཡོད།

སྐྱེ་དུ་སྐྱར་བྱ།

ཟླ་བ་7ནས་8པར་བདུས་ནས་ལེབ་མོར་གཤག་ལ་སྐྱམ་གསེད་ལེགས་ཚགས་བྱ།

ཕན་ལུས།

ཁྲག་ཤོར་མ་ལུས་གཙོད། མ་ལ་བདེ་བ་ན་ཁྲག་གཙོད་རྩ་ཁ་འཛིན། ཚུར་སྐྱར་བྱུགས་པས་མེས་
ཚོག་རྩ་ལ་ཕན།

Habitat and description:

this is a type of fungus and it grows at elevations of 4000-4600 m on grassland and among the weeds. It has a round shapes and different sizes. At the beginning of its growth, it is white in color and if squeezed a liquid will come out. It dries completely during autumn; and contains a yellowish dried powder inside.

Collection:

from July to August, it should be cut in slices, dried and stored well.

Use:

it is mainly used as a local hemostatic drug.

གཉིས། བོད་ཀྱི་སྐོལ་རྒྱན་ལུགས་ནད་བཅོས་སྐོར།

Chapter 2

Traditional healing: use of combined plant remedies and religious practices

༡ རྩོམ་གྱི་རྒྱུ་མཛོད་རིམས་ནད་ལ་སྲོལ་རྒྱན་འགོག་སྐྱབ་གྱི་སྐོར།

2.1 Common diseases and treatments with combined use of plant remedies

(༡) རིམས་ནད་གྱི་མིང་། ལྷུ་གསལ་རྒྱ་རྒྱུ་སྐྱེ་བའི་དམངས་ཁོད་ནས་ཕྱིར་རྒྱུག་ནད་དང་འབྲེས་ནད་སོགས་ཟེར། རིམས་ནད་འདི་ལྷུ་གསལ་རིགས་ཐམས་ཅད་དང་མི་ལའང་འགོ་བའི་དལ་བའི་རང་བཞིན་གྱི་འགོ་ནད་ཞིག་ཡིན།

འགོག་སྲུང་སྐྱབ་སྐྱོར། རྟོང་ལེན་སྲང་10 ཉིག་ཉ་སྲང་3 བ་ཤ་ཀ་སྲང་5 ལུར་ནག་སྲང་10 སྤི་ཡང་ཀུ་སྲང་3 ལྷུ་འབྲས་སྲང་2 ལྷུ་ལ་ཞགས་ཚུང་བ་སྲང་5 ལུ་ཟེ་ནག་པོ་སྲང་6 འོམ་ལུ་སྲང་3 བོད་ཀྱི་ཉང་ཀུན་སྲང་3 གངས་ལྷ་མེ་རྟོག་(བྱ་ཚོད་སྲུག་པ་)སྲང་5 བཅས་ཞིབ་པར་བཏགས་ཏེ་འབྲི་སྐྱུ་མ་རེར་རྩལ་ལྡིང་(ཞ)50 རེ་རྩལ་ལྲང་གྱིས་སྐྱེད་ན་ལྷུ་གསལ་སྐྱུ་མའི་བྱ་སྲུང་ཐོབ་པ་མྱོང་བས་གྲུབ།

ཡང་རྟ་གཞུང་དབྱེ་དཀར་མེ་ལོང་ལས། ཚོད་མའི་རྟེན་འཕེན་དོགས་ན་རྟོག་རྩ་ནག་པོ་གཏར། རྟོག་རྩ་འབྲུངས་པ་བཅད་ནས་མ་ཁ་མེ་ཡིས་གཞོན་ཞེས་འཁོད། ཡང་རྟ་གཞུང་བེ་སྟོན་ལས། རྟ་ཡི་སྟོ་བ་སྐྱངས་པའི་ནད་ལ། མཁལ་མ་ཞོ་ཤ་དང་། རྒྱ་ཚྭ་ལྷ་སྐྱོ་སྐྱབ། ལྷུ་འབྲུ་རྣམས་བྱ་རམ་དང་སྐྱར་ཏེ་གཏོང་།

1. Brucellosis

Locally known as cause of abortion of female animals. This chronic disease can infect both people and animals.

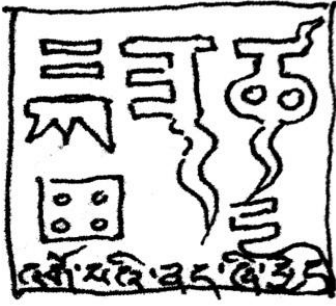
Treatment using combined plant remedies: (description of medical recipes, according to the plants used in the Tibetan medicine) most of plants listed above in chapter one should be dried and milled, then an accurate amount (gram) of milled plants should be picked. Finally, the flours of all these milled plants should be poured in boiling water to extract the essential elements. After boiling, the liquid should be feed to infected female animals, especially Dri and ewes.

(༢) རིམས་ནད་གྱི་མིང་། ལ་ཚ་ལྷིག་ཚ། འཇམ་ནད་སོགས་ཟེར། མི་ལྷུ་གསལ་གཞིས་ལ་འགོ་བའི་རིམས་ནད་ཞིག་ཡིན།

འགོག་སྲུང་སྐྱབ་སྐྱོར། ར་ཤུག་ཤུག་སྐྱེ་བའི་ཚོད་སྟོས། མཚོ་མ། སྤོ་ཚི། སུར་དཀར། ལུ་ཟེ་ནག་པོ། སྤོ་ལོ། ལྷུར་བྲ། ཤུ་དག་ཅུ་གང་། ག་བྲ། བོད་དཀར་མེ་རྟོག་ནག་པོ་དགུ་སྐྱོར་སོགས་སྐྱེད་པས་ཕན་ནོ།

ཡང་ལ་ཚའི་འགོག་སྐྱབ་ལ་ག་ཤུར་ཆ་གསུམ། ཤུ་དག་ནག་པོ་ཆ་གཞིས། ཚོད་སྟོས་ཆ་གཞིས། ལྷུ་སྐྱེ་བའི་གཞིས་བཅས་ཞིབ་བཏགས་བྱས་པ་ལ། ལ་ཚ་ན་བའི་ལྷུ་གསལ་དའི་ཞག་དང་གཅིན། ལ་སྐྱེ་རྣམས་ཚུར་སྐྱར་ཏེ་འབྲེས་དཀྲུགས་ལེགས་པོ་བྱས་རྗེས་རྩལ་ལྡིང་(ཞ)500 ཅམ་སྐྱེད་ན་འགོ་ནད་ཐར་བར་འགྱུར་རོ།

གཞན་ཡང་ཚོས་ཕྱོགས་ཀྱི་སྤང་འཁོར་དང་སྲགས་ཀྱི་འགོག་སྤང་འདི་བཏགས་ན་འགོག་སྤང་འཁོར་ཡིན།

(Figure 1)

གཞན་ཡང་སངས་རྒྱལ་ཚོས་ལྷགས་པའི་སྤང་འཁོར་དང་སྲགས་སོགས་ཀྱིས་འགོ་བའི་ནད་རིམས་སྤང་བྱེད་པ་ནི། སྤང་འཁོར་འདི་སྐོ་ཕྱོགས་ལ་བཏགས་ན་རིམས་ནད་ཐམས་ཅད་འགོག་སྤང་འཁོར་ཡིན། རོར་བརྒྱུ་ལ་སྤང་བ་གཅིག་བཏགས་ན་ལོ་བཅུ་བར་ཁ་ཚའི་འགོ་ནད་ཐམས་ཅད་འགོག་པར་འགྱུར་རོ།

ཡང་ཁ་ཚའི་འགོ་རིམས་སྤང་བའི་སྲགས་ནི། ཐོ་རངས་དུས་སྤྱི་རང་སྤྱི་བདུད་སྤལ་བ་དཀར་པོར་གསལ་བའི་ཁ་ནས་ནད་སེལ་བའི་བདུད་ཚི་བབས་པར་བསམ་ལ། སྲགས་རྒྱ་བྱའོ། ཨོྱ་ག་རྣ་ཙ་ལ་ལ་སྤྱ་དུ། ཡང་ན། ཨོྱ་ཨ་ར་ན་ཡང་ག་ལ་སྤྱ་དུ། ཐོ་རངས་དུས་སྤྱི་སྤྱི་ན་པན། ལྷ་གུལ། རྒྱ་དག། ཤིང་ཀུན། སྤྱི་ཚི་སོགས་ལ་སྲགས་ནས་སྤྱི་བས་ཤིན་ཏུ་ཟབ། མཚུར་དཀར་དང་མར་ལ་སྤྱི་བར་སྲགས་ནས་ར་དང་ཚིག་པ་ལ་བསྐྱའོ།

2. Foot-mouth disease

Treatment using combined plant remedies: (description of medical recipes, according to the plants used in the Tibetan medicine, with traditional names) most of the plants, such as fresh leaves of juniper and musk, should be milled with other dried plants and then a precise amount (gram) of milled plants should be picked and boiled. Then let the infected animals drink it.

Also for treatment, musk or other plants should be milled and the flour mixed with fat or butter which should be finally smeared on the lesions or ulcers.

To prevent foot-mouth disease transmission to other animals, according to the Tibetan religious beliefs, people tie on the livestock back square fabrics, on which Sanskrit protection symbols are written (Figure 1).

In addition, in the morning, cold water is taken from the spring while repeating the oral practice, *Aom Na Ga Ra Tsa Kha La Sa Ha*, then make the animals drink the holy water.

(༡) རོར་གྱི་གཉེན་རིམས་གེ་འགག། བོད་གྱི་སྤྱན་གཞུང་ལས། རོར་གྱི་སྤྱོད་འགག་ནད། རོར་གྱི་སྐོ་འགག། རོར་གྱི་འགག་ནད།
 རོར་གྱི་ཚེན་བྱ་ཁྲོས་ནད་སོགས་ཟེར།

འགོག་བཅོས་བྱ་ཐབས། འོམ་བྱ་གདུས་པའི་ཁྲ་བའི་ནང་། ཨ་ཏུ། ལྷ་ཅི་བཏབ་སྟེ་གཏོང་། ཡང་ན་ཀོང་སྤུལ་ཡོན་ཏན་རྒྱ་མཚོའི་གཉན་
རིམས་མེ་ཐོག་བབས་པའི་འགག་པ་ལ། འབྲི་ལྷག་འགག་པའི་ཕན་པ་ཀུན་ལྟན་དང་། རྣམ་རྒྱལ་དགུ་པ། ལྷུང་མེ་བརྒྱུད་པ། ལྷ་དག་བའི་
བ། གཙོ་ལྷུང་རྣམས་ཟབ།

ཚེབ་འོག་གཉིས་པོ་མེ་ཡིས་གཞོན། ལྷངས་པའི་མཐའ་ཏུ་མེ་ཡིས་སྟོར། ལྷངས་ཐོག་མེ་བཅའ་གཙགས་བྱས་བཤེག། རོར་ལ་སློ་ཚང་ཕོག་
དོགས་ན། ལུ་གང་ཉེར་ལ། བདུད་ཅི་འཆི་གསོས། གཙོ་བོ་ཉེར་ལ་སོགས་ལྷུང།

བོད་ཀྱི་སྤོལ་རྒྱན་འགོག་སྟེན། གང་གྲ་རྒྱུད་། ཀྱི་ལྷེ་དཀར་པོ། གཉན་འཛོམས། ལྷག་ཤ། ལྷག་ཏུ་སྤྲུག་པོ། ལྷ་མོ་མདེའུ་འབྲིན། འོམ་བྱ། ལྷུང་
མེ་སྟོན་ཏེ་རྒྱ་དང་མཉམ། ཉེན་ཞག་གཅིག་རིང་རྗེ་མའི་ནང་སྤངས། རོར་ལ་སྤུན་རེ་ལུར་གང་ལྷུང། རད་མེད་ལྷགས་ལ་འགོག་སྤུང་དང་།
ནད་ཅན་ལྷགས་ལ་བཅོས་པས་ཕན་པ་སྤྱོད་བས་གྲུབ།

3. Hemorrhagic septicemia

In Tibetan traditional veterinary medicine, this disease is known as a cause of swollen upper part of animal body, neck swollen, and lymph nodes.

Treatment using combined plant remedies: the shrub *Myricaria germanica* is boiled and the liquid obtained is mixed with musk and myrobalan and given to the infected animal to drink.

To reduce the swollen, moxibustion can be applied on both sides of the breast and the swollen parts can be fumigated with smoke.

(༤) ཉེའི་ཆམ་རིམས།

སྤུན་བཅོས། ལུ་གང་། ལྷ་ཅི་སྟེ་ལྷི་ཏུ་ལྷུང་། ཨ་ཏུ་ལ། འཛོན་པ། ཐོག་ཐོག་ཅན་དན་དཀར། ཨ་ཏོང་། ལྷག་ལྷུལ་ནག་པོ། བ་ལེ་ཀ།
རྒྱ་ཚོ། ཚེ་ལ་སོགས་ཏེ་གཞུང་དུལ་དཀར་མེ་ལོང་ལས་གསལ་བ་ལྷར་བཏགས་ན་ཏེ་ཡི་ཆམ་པའི་ནད་ལས་སྟོལ་བར་གསུངས་སོ། ཡང་
སྟེ་ལྷི་ཏུ་ལྷུང་། ཨ་ཏོང་། འཛོན་པ། ཅན་དན་དཀར་པོ། ལྷུང་ལྷ་སྤུར་ལ་སྤྲུམ་ཆུ་མཉམ་དུ་ལྷུང། ཏེ་དཔུང་མཐོང་བ་ཀུན་གསལ་ལྷགས་
ཡིན། ཡང་ན་སྟོ་ལོ། ག་དུར། འཛོན་པ། ལྷང་རྒྱན་དཀར་པོ་སྤུར་བ་གཏོང་ན་ཤིན་ཏུ་ཟབ།

ཡང་ཏེ་གཞུང་བེདུཅ་སྟོན་པོ་ལས། མ་ཞི། ཀརྲ་ཀ་རི། ལྷེ་ཏེས་གོ་སྤྱ། ག་དུར། ལྷུ་ཏུ་ལ། བ་ཏུ། སྟོ་ལོ། ཤིང་མངར། ལྷ་སྟེགས། ལྷ་མཐན་སྟེབས།
ཐང་འདིས་སྟོ་གཟེར་ཁག་ཚད་ནད་ལ་ཤིན་ཏུ་ཕན།

ཡང་ཏེ་དེལ་གྱི་ཆམ་རིམས་ནད་ལ་སྟོལ་རྒྱན་བོད་སྤུན་སྟོར་ལྷེ་ལོ། ཨ་ཏུ་སྤུན་ཆེན་ལྷ་འཇུར། ལྷ་ཅི་སྤུན་ཆེན་ཆ་མཉམ། ལྷི་ལྷི་ཆ་རྒྱུད་། ལྷ་
དག་ཆ་མཉམ་སྤུར། སྟོ་ལོ། ཨ་ཏོང་གཉིས་ཀ་འཛོམས་པ་བྱུང་ན་ཐང་གིས་སྤུལ། མ་འཛོམས་ན་རོར་བྱ་བདུན་ཐང་དང་། ཨ་བར་སྤུར་
གསུམ་གང་རིགས་ཀྱིས་ཆུ་གང་གིས་གཏོང་དགོས།

བོད་སྤུན་སྟོར་ཚད། ལྷན་ཆེན་རྩལ་ལྷིང་(ལ) 25 ལྷ་ཚོས་རྩལ་ལྷིང་(ལ)20 བཙོད་དང་སྟོ་སྤྲུག་ཤ། ཆོར་སྟོན་ ཉོང་ལེན་བཅས་
ལག་རེ་རྩལ་ལྷིང་(ལ) 25 ལྷང་ཅི་རྩལ་ལྷིང་(ལ) 40 ཨ་ཏུ་རྩལ་ལྷིང་(ལ) 50 གཡའ་གྱི་མོ་རྩལ་ལྷིང་(ལ)40 ཏུ་ཏེ་རྩལ་
ལྷིང་(ལ)20 མ་ཏུ་རྩལ་ལྷིང་(ལ)30 བོད་དཀར་རྩལ་ལྷིང་(ལ)30 དུག་མོ་ལྷུང་རྩལ་ལྷིང་(ལ)15 ལྷ་གུལ་རྩལ་ལྷིང་(ལ)25
ལྷ་ཅི་རྩལ་ལྷིང་(ལ) 0.5 བཅས་ཉེན་རེར་སྤུན་གཉིས། ལྷན་རེར་ཆ་སྟོམས་རྩལ་ལྷིང་(ལ)8.5 ཞིབ་བཏགས་ཆུ་ཡིས་སྤུལ།

4. Horse flu

Treatment using combined plant remedies: (description of medical recipes, according to the plants used in the Tibetan medicine, with traditional names); most of the plants listed above in chapter one, especially musk, salt and *Thalictum* sp., should be dried and milled, and then an accurate amount (gram) of milled plants should be picked. Finally, the flours of all these milled plants should be poured in boiling water to extract the essential substances. After boiling, the liquid should be fed to the horse to diminish fever and cough.

(4) ཏ་ནད་ཚིག་ཏེ་མཉམ་སྐྱོད།

མུང་མེ་བཅུ་གསུམ་གྱི་སྐྱོར་ཚད། མུང་མེ་སྤང་20 ཇ་ཏུ་ར་སྤང་50 ལྷ་གྲུལ་ནག་པོ་སྤང་50 སྐ་ལེར་སྤང་40 ཅུ་གང་སྤང་50 ཏུ་ཏུ་སྤང་37.5 ལྷ་དག་སྤང་50 སྤང་རྒྱན་སྤང་60 སྐེ་ཚེ་དཀར་པོ་འབྲུ་གྲུ་སྤང་25 ཐང་ཕྱོམ་དཀར་པོའི་རྩ་ལོ་སྤང་37.5 སྤང་རྩེ་དོ་བོ་སྤང་65 སྤང་རོལ་སྤང་17.5 སྤང་རྩེ་དོ་བོ་ཚམ་བཅས་སྤྲུང་ཏེ་གཏོང་བས་ཤིན་ཏུ་ཕན་ནོ།

5. Swollen neck of horses

Treatment using combined plant remedies in the description of medical recipes are listed, according to the plants used in the Tibetan medicine, with traditional names in the Tibetan text, especially with the prescription of a little bit musk in it.

(5) བེའུ་དང་རེའུ། ལྷ་གྲུ་སོགས་གྱི་འཕྲུ་རིམས་སྐྱོད།

མོ་ལྷུགས་ཚུང་གསུམ་གྱི་འཕྲུ་རིམས་ནད་འདི་ད་ལྟ་བོད་ལུལ་གྱི་མཐོ་སྤང་ཡོངས་ལ་དར་བྱུབ་ཆེ་བའི་ནད་ཅིག་ཡིན། དེ་ལ་བཙོས་ཐབས་སྐྱོད། འཕྲུ་རིམས་ལྷག་བཤལ་བ་ལ། སྐྱེར་ལྷན་ལྟུང་ཏོང་ལེན། བོད་དཀར་གང་ག་ཚུང་། བ་ཤ་ག། རེ་སྐོན། ཐག་ལྷན་ལྟུང་བཅས་ཕྱེ་མ་རྩལ་ལྷིད་(ཞ)2 ལྷན་པས་ཕན་བ་སྐྱོང་བས་གྲུབ།

གང་འཕྲུ་མ་ལྷ་བ་ཚུ་འདྲ་བ་ཟས་མདོག་མ་ལོག་བ་མཁུམ་བ་བཤལ་བ་ལ། བདུད་རྩི་སུམ་སྐྱོར་ལ་ཚད་ལྡན་ལ་སྐྱེར་ལྷན་བོད་མཉམ་ཏེ་ཕྱེ་མ་ཚུང་གསུམ་2-3 བར་གྱི་བེའུ་དང་རེའུ། ལྷ་གྲུ་སོགས་ལ་རྩལ་ལྷིད་(ཞ)2 རེ་གཏང་ན་ཕན་བ་སྐྱོང་བས་གྲུབ། ཕོ་རྒྱུར་གཉེན་ཚད་ཅན་ལ་གསེར་ལྷན་ཏུ་ཟབ་བོ།

6. Diarrhea of lambs and calves

This disease which infects young animals is frequent and common on the Tibetan Plateau. The Tibetan medical treatment for this disease is used when diarrhea with blood appears. Some herbs, such as *Lagotis yunnanensis*, *Aconitum tanguticum*, *Corydalis impariens* and others are milled and then boiled, the boiled liquid feed to the infected calves and lambs. If diarrhea is only liquid (no blood) and of light colour then its is due to gallbladder disease and it should be treated with a differnt plant.

༢ མོ་ཕྱགས་ཀྱི་ནད་རིམས་ལ་ཕྱགས་ཀྱི་བཅོས་སྐོར།

མོ་ཕྱགས་ཀྱི་ནད་རིམས་ལ་ཕྱགས་ཀྱིས་བཅོས་པའི་ཐད་ནས་ཕྱགས་དེ་བསྐྱབས་པའི་སྐབས། ཐོག་མར་སྐྱ་མ་ལ་བརྟེན་ནས་སེམས་པ་ཚེ་གཅིག་གིས་བསྐོམ་ནས་སྐྱ་མས་ལྷང་གནང་བ་ལ་ཉན་ནས་དེ་ལག་ལེན་དང་དམར་བྱིད་བྱས་བ། རིམ་བཞིན་ཕྱགས་ཀྱི་གྲངས་བསགས་ནས་ཕྱགས་བསྐྱབས་དགོས།

The disease and inflammations of livestock could be treated by Mantra, the way of using Mantra is firstly listen to your guru and meditate what your guru said to you in very earnestly, then take it in practice and accumulate the number of Mantra to do Mantra step by step.

2.2 Oral prayers for preventing or treating diseases

རྟ་ཡི་བཅའ་ཕྱགས། མདའ་དར་ལ་ཕྱགས་འདི་བཏབས། ཨོ་བཅའ་ཀྱི་རལ་གྱི་དམར་པོ་སོད། ཅེས་བརྒྱས་པས་ཟབ། མྱིང་རྗེ་གེ་སེར་རྒྱལ་པོའི་མདོ་བ་རོ་ལང་ཡིན།

Oral prayers (*Aom Tsang Gyi Ral Gri Mar Bo Sod*) repeated towards a scarf that is then usually used to tame horses when they are too wild.

ཕྱགས་མ་ལ་སྤང་གི་སྤང་བ་ལ། ཨོ་ཡ་ལེ་ཡ་ལེ་སྤྲོ་རྣམས་ས་ལ་སྤོང་བརྒྱས་ཏེ་དུད་འགོ་ལ་གཏོར་ན་ཕྱབ་དེས་སོ། གཏོར་མའོ།

Prayer (*Aom Ya Le Ya Le So Ha*) for protection of animals against wolves' attack: the oral prayer should be repeated towards a piece of soil, then this should be smashed in small pieces and spread on the animal body.

ནོར་གྱི་རུ་མ་སྐངས་བ་ལ། ཨོ་ནིས་ནིས་དེ་ཐི་སོད། ཅེས་སོ།

Prayer (*Aom Nis Nis De Thi Sod*) used against mastitis

རང་ནོར་གྱིས་འོ་མ་མི་བརྟེན་ན། སྤང་སྤང་ནག་པོ་ལ། ཨོ་མ་ཏེ་ཚུག་ནི་ཚུག་ཏེ་ནི་སྤྲོ་རྣམས་ཞེས་མང་དུ་བཏབས་ལ་སྐྱེ་ལ་འདོག།

Prayer (*Aom Ma He Tsug Ni Tsug Te Ni So Ha*) used when Dri (female of yak) does not want to be milked: the prayer should be written on a piece of tissue and then tied to the animal body, the thread should be black.

རྟ་ཡི་དུག་ཕྱགས་ནི། ཨོ་ཏ་སིང་ཏི་སིང་དུག་རིགས་ནག་པོ་སོད། ཕྱགས་རྒྱ་བྱའོ།

Prayer for prevention of horses diseases (*Aom Ha Sing Hi Seng Dug Rigs Nag Bo Sod*): it should be prayed against water and then the holy water should drink by the horse.

རྟ་ཡི་ཁ་ལོ་ཕྱགས་ནི། ཨོ་ནག་པོ་ཡི་སྤྲོ་སོད། ཞེས་བརྒྱས་ལ་ཕྱགས་རྒྱ་བྱུང་པས་ཕན་ནོ།

Prayer (*Aom Nag Bo Yam Sri Sod*) to tame horses: it should be prayed against water and then the holy water should be drunk by the horse.

ཁྱི་ཐོ་¹³་སྲུང་བའི་ལྷགས་ནི། ཨོ་མི་རི་ཙེ་སྐྱ་དུ། ཁྱོ་ཆག་ལ་ལྷགས་ནས་བྱི་ལ་འདོག་གོ།

Prayer (*Aom Mi Ri Rtsi So Ha*) to make wandering dogs come back home: it should be prayed against a broken pot and then this should be tied to the dog's neck.

ལྷགས་ཀྱི་ཁྲག་གཙོང་ལྷགས་ནི། ཨོ་མ་ར་རོ་ར་ཙ་ཉག་སྐྱ་དུ། ཟམ་བའི་ཤིང་ལ་ལྷགས་བཏབས་ནས་བྱི་ལ་སྲུང་དགོས།

Prayer for dogs (*Aom Ma Ra Ho Ra Tsa Nyag So Ha*) to stop bleeding in case of a cut or injury: pray on a piece of wood taken from a bridge and then give it to the dog.

མོ་ལྷགས་ཕྱིར་རྒྱལ་མི་བྱེད་བའི་ལྷགས་ནི། ཨོ་ཡེ་མོ་སུ་ལྷམ། སྲུང་སྲུང་ནག་པོ་ལ་མཐུད་པ་དགུ་བརྒྱབ་ནས་ལྷགས་བརྒྱ་རེ་བཏབ། དེ་ནས་བྱ་ཚང་ལ་འཕྲུགས་ཚར་དུས་སེམས་ཅན་གྱི་རྩ་མ་ལ་བཏག།

Prayer (*Aom Ye Mo Wu Thum*) for female animals newly bought from other owners to prevent abortion: a black thread should be knotted nine times and the prayer should be repeated 100 times against it, then you have to put the knot in a nest and finally on the yak tail.

མོ་ལྷགས་ཀྱི་ཐོག་¹⁴་སྲུང་ནི། ཨོ་ནི་རྣ་ག་རྩ་ལྷེ་ཨ།

Prayer (*Aom Ni Na Ga Ra Mun Ti A*) to protect animals from lightning.

སེམས་ཅན་ཕྱིར་ལོ་མི་འགོ་བའི་ཐབས། ཨོ་ལུན་ལུན་ཐིམ་ཐིམ་སྐྱ་དུ། སྲུང་སྲུང་ནག་པོ་ལ་ལྷགས་ནས་སླེ་ལ་བཏག།

Prayer (*Aom Mun Mun Thim Thim So Ha*) for animals newly bought from other owners to prevent escaping: the prayer should be repeated towards a black thread and this should be tied to the animal.

འབྲི་མོ་ཡིས་བེུ་མ་སྒངས་ན། འགོང་ཉི་(ནག་པོའི་)སློང་ལ་སྐྱ་ར་ཡ་པཎ། ཚལ་ལྷགས་བཏབ་ནས་བྱིན་ན་བེུ་ལེན་པར་འགྱུར་རོ།

Prayer (*Gong Ti Nag Bo'i Snying La Ma Ra Ya Phags*) for Dri (female of yaks) when they don't want to take care of calves at birth: the prayer is repeated towards salt which is then given to the Dri.

བེུ་ནད་ལྷགས་ནི། ཨོ་ནག་པོ་ཚལ་པ་ཤག་ཉི་ཅད། ལྷགས་ཚུ་སྲུང།

¹³ ཁྱི་ཐོ། ཁྱི་སྐྱོན་ནད།
¹⁴ ཐོག་ནས་མཁའ་རློག་འཁྲུག་པ།

Prayer (*Aom Nag Bo Tshal Ba Shag Te Rwad*) for calves disease, prayers repeated towards water and then the water is given to drink.

སེམས་ཅན་གྱི་བེུ་བཅོས་མ་ཐུབ་ན། ཡོ་ས་དྲར་བད། མན་ངག་ནི་ལན་གསུམ་ལྟགས། མྱེ་ལོ་སྤྱུགས་གྱི་ཁ་ཅ་བྱེད། སྐལ་ཚོགས་ལ་
ཐུར་མ་ཡིས་བྱུགས།¹⁵

Prayer (*Aom Sa Dur Rwad*) in case of difficulties in giving birth (dystocia): pray 3 times towards water and then give the water to drink.

བྱུགས་གྱི་ལིང་ཏྟག་¹⁶ ལྲགས་ནི། ཡོ་ཏ་ལིང་སྣ་དྲ། ཚར་བརྒྱ་ལྟགས་པས་པན་འོ།

Prayer (*Aom Ta Ling So Ha*) for blind animals: pray 100 times towards the eye.

སྐྱོ་ལྟུགས་གྱི་ཁྲག་གཅོད་ལྟགས། ཡོ་ཁྲག་བྲག་ར་སྣ་དྲ། ལན་བདུན་ལས་མང་ན་ལོག་ཁྲག་སྐྱོམ།

Prayer (*Aom Khrag Wrag Ra So Ha*) to stop bleeding in case of a cut or injury: pray 7 times to stop bleeding.

བེུ་རྣང་ནད་ལྟགས། ར་ག་ཤི་བད་ཚོད། ར་ག་ཤག་ཤག་ཐོག་ལྟར་བད། ཤེན་ཏུ་ཟེབ།

Prayer (*Na Ga Shi Rwad Chod, Na Ga Shag Shag Thog Ltar Rwad*) against calves diarrhea (pray on the calves).

སྐྱོ་ལྟུགས་གྱི་ལིང་ཏྟག་ལྟགས། ཤ་ཏི་འབུ་ཅུ་སོད། སྒོས་ཤེལ་ལ་ལྟུགས་ནས་བྱུགས་གྱི་མིག་ལ་བྱུ་ན་པན་འོ།

Prayer (*Sha Ti Awu Ru Sod*) for blind animals: pray towards a piece of agate stone and then rub it on the eye.

༩ བོད་གྱི་སྐོལ་ལས་ཚོས་ལྟགས་གྱིས་བྱུགས་རིམས་བཅོས་སྒོར།

2.3 Other religious practices for healing

ཞི་བ་དཀར་སྒྱུག་ བོད་གྱི་འཚོ་བའི་ཁྲོད་དུ་རྒྱན་ཏུ་འཕམ་བའི་ཚོས་ལྟགས་གྱི་ཚོ་ག་ཞིག་སྟེ། ཞི་བའི་སྐོ་ནས་བསྐྱབས་ཏེ་བྱིན་བསྐྱེགས་
སྒྱུགས་ནས་མེ་ཕུང་གིས་པར་བསྐྱེགས་ནས་དེའི་ནང་མར་ཁུ་སྒྱུགས་ནས་བྱུགས་ཐོག་ནད་རིགས་དང་ནད་འབུ་དེ་མེད་པར་གཏོང་
བའམ་མགོ་གཞོན་བྱེད་པ།

Shiwa Karluks, a common ritual of Tibetan’s daily life, which is mainly burnt offerings consists of religious materials, and usually religious people do it peacefully as fire ceremony. Let the piled

¹⁵ ལྟུགས། ཐུར་ཐུར་དང་རེག་པ།
¹⁶ ལིང་ཏྟག་མིག་ནད་གྱི་རིགས་ཤིག་སྟེ། མིག་གིས་མི་རིག་པར་བྱུར་བ།

religious materials burn and pour the melted butter into the fire for wiping out or decrease the disease and parasites of livestock.

གཙོད་ཀྱི་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་མེ་མཚོད། གཙོད་དེ་ཚོས་ལྷགས་ཀྱི་ནང་ནས་གཙོ་བོ་དྲག་པོའི་ངང་ནས་བསྐྱབས་དགོས་ལ། གལ་ཏེ་ཞི་བའི་ངང་ནས་བསྐྱབས་མ་ཐུབ་ན། དྲག་པོའི་སློ་ནས་སྐྱབས་དགོས། དཔེར་ན་གཙོད་ཀྱི་ཕུན་སུམ་ཚོགས་པའི་མེ་མཚོད་དེ་གཙོད་འདོན་ནས་སྦྱིན་བསྐྱེད་སྐྱུགས་པ་དང་དྲག་པོའི་སློ་ནས་ཕྱགས་ཟོག་གི་ནང་རིགས་དེ་མེད་པར་གཏོང་བ་ཡང་ན་མགོ་གཙོན་པ།

The abundant tribute of burnt offerings of *Chod*, *Chod* means a mysterious system of Buddhism which the religious persons do the ritual strongly as in the book. If the ritual that the religious persons practiced peacefully couldn't decrease or eliminate the animals diseases, then the religious persons will do the ritual strongly and practice *Chod*, the abundant tribute of burnt offerings as well as chant *Chod* and wipe out livestock's disease strongly.

འོ་ན་དང་ལྷག་ནད་ཞི་བའི་གཏམ། ཕྱགས་ཟོག་ནད་རིགས་དེ་ཞི་བའི་ངང་ནས་མེད་པར་གཏོང་བ་དེ་གཙོ་བོ་སྦྱིན་བསྐྱེད་སྐྱུགས་པ། ཞི་བའི་གཏམ་དེ་གཙོ་བོ་ཞི་བའི་ངང་ནས་སྦྱིན་བསྐྱེད་སྐྱུགས་པ།

The words of treating the disease of sheep and Yaks, treating the disease of livestock peacefully, it is a ritual and mainly pour many kinds of religious materials into the fire as burnt offerings lightly.

སློལ་མའི་མཚུལ་བཞི་ཚོགས། སློལ་མ་ཕྱོག་མོ་རྒྱང་རྒྱང་འདོན་ནས་སློལ་མའི་སློ་ནས་ཚོགས་བསྐྱབས་པ་དང་། སློལ་མ་ཕྱོག་མོ་ཚར་ཁྲི་གཅིག་འདོན་ན་མཚུལ་བཞི་ཚོགས་ཚར་གཅིག་བསྐྱབས་པ། མཚུལ་བཞི་ཚོགས་ཚར་གཅིག་ནང་སློལ་མ་ཉེར་གཅིག་འདོན་དགོས། སློལ་མའི་མཚུལ་བཞི་ཚོགས་ཀྱི་འདོན་པ་ཚར་གཅིག་འདོན་ན་ཕྱགས་ཟོག་གང་རུང་ལ་ཏཱ་ཅང་པན་ལ་ནད་དེའི་མགོ་གཙོན་ཐུབ་པ།

Four Great *Mandala* of *Tara*, to chant *blue Tara* and do this ritual in term of Buddhism. If the person who does this ritual, at first the person should chant *blue Tara* and accumulate it as ten thousands times. Then the person have chanted *blue Tara* and accumulate it as ten thousands times means the person already practiced Four Great *Mandala* of *Tara* once. The person does the ritual of Four Great *Mandala* of *Tara* once, in which the chanting of twenty one *Taras* has to be practiced and finally it is very helpful for preventing disasters from any of livestock and could eliminate the diseases from the sick animals.

གསེར་འོད་གཡང་སྦྱོབས་བྲ། ཕྱགས་ཟོག་ཕྱིར་རྒྱག་པ་དེ་གཙོ་བོ་མོ་ཕྱགས་ཀྱིས་བེད་འཕེན་པ་ཡང་ན་བདེ་ལེགས་ངང་བཙོན་མི་ཐུབ་པ། དེའི་ཕྱིར་བེད་མེ་འཕེན་ཚེད་གསེར་འོད་གཡང་སྦྱོབས་སྐྱབ་ནས་གཡང་གི་ཚོགས་ཟེལ་ནས་གཙོ་བོ་གཡང་གིས་སྦྱོབས་པ། དེར་བརྟེན་ཚོས་ལྷགས་ཀྱི་ཚོགས་འདི་དག་བསྐྱབས་ཐུབ་ན་ཕྱགས་ཟོག་གི་ནད་རིགས་དག་སེལ་བར་ཤིན་ཏུ་པན་པ་མྱོང་བས་བྱུབ།

Rescue by *Yang* (prosperity) of golden light, the disease called abortion, to prevent it, the religious persons who do the *Yang* ceremony, they need to do the ritual of *Yang* (prosperity) of golden light to secure the new born animals by practicing and praying *Yang* of golden light. Therefore, it is very important to know all these religious practices for healing animals are very meaningful and significant if we could do these kinds of religious rituals in order to prevent and eliminate the diseases from the livestock.

གསུམ། བོད་ཀྱི་སྐོལ་རྒྱན་ལྷན་ཁྲུག་སོག་གི་བྲག་གཏེར་གསང་དང་མེ་བཙའི་ཐིག་བསྟན་པ།

Chapter 3

Acupuncture and moxibustion

མན་ངག་བདུད་ཚིའི་རྒྱུད་ལས་གཏར་ཁའི་སླ་གནས་¹⁷ བསྟན་པ།

༡ ཅང་ཤེས་རྟ་ཡི་སླ་གནས་བཤད་པ། ཚེས་གཅིག་རྒྱུད་མཐེལ་ལ་གནས་པ། ཚེས་གཉིས་མཚོན་¹⁸ ཚེས་གསུམ་ལ་སྦྱིད་ལྷག་ཚེས་བཞི་
སྟེ་ལོང་¹⁹ ཚེས་ལྔ་བསྐྱེད་པ། ཚེས་དྲུག་ལ་སེང་ལུས། ཚེས་བདུན་ལ་དབྱེ་མིག་ཚེས་བརྒྱུད་ལ་གྲུག་མདོ་འདོམ། ཚེས་དགུ་དང་བརྒྱུ་ལ་
མཐེལ་བཞི། ཚེས་བརྒྱུ་གཅིག་ཚེས་རྒྱུད་ལ། བརྒྱུ་གཉིས་དབུང་མགོ། བརྒྱུ་གསུམ་ལ་ཨོལ་མདུད། བརྒྱུ་བཞི་ལ་སོག་པ། ཚེས་བཅོ་ལྔ་ལ་
ལུས་ཀྱུན། བརྒྱུ་དྲུག་འདོམ། བརྒྱུ་བདུན་རྒྱུད། བཅོ་བརྒྱུད་ཟེ་རྟོག་ བརྒྱུ་དགུ་ལྷག་ལུས། ཉི་ཤུ་ལ། ཉེར་གཅིག་སོ། ཉེར་གཉིས་སྟེ། ཉེར་
གསུམ་སྟེ། ཉེར་བཞི་མཚུ། ཉེར་ལྔ་སྟེ། ཉེར་དྲུག་རྟོག་པ། ཉེར་བདུན་མིག་ ཉེར་བརྒྱུད་སྐལ་ཚེས་ ཉེར་དགུ་སྟེ། ཉེར་ལྔ་སྟེ། ཉེར་མགོ་ལུས་ཀྱུན་ལ་
བྱུང་བའོ།

- 1. The acupuncture points should be aware from the book of the Nectar of Secret Formula
The acupuncture points on the body of horses that para-vets should pay attention when do the
acupuncture on different days, so the para-vets should avoid acupuncturing the points clarified
here on the date. at soles of the legs on 1st, at middle of shank on 2nd, at hole behind the knees
on 3rd, at bone of the heel on 4th; at thigh on 5th; at bone of back on 6th; at hip joint on 7th; at
gluteal fold on 8th; at hooves on 9th and 10th; at joint of hoof on 11th; at elbow on 11th; at
larynx on 13th; at scapula on 14th; at whole body on 15th; at flank on 16th; at waist on 17th; at
mane on 18th; at occipital bone on 19th; at mouth on 20th; at tooth on 21st; at tongue on 22nd;
at neck on 23rd; at lip on 24th; at nose on 25th; at ear on 26th; at eye on 27th; at spine on 28th;
at hair on 29th; at whole body on 30th.

༢ མན་ངག་བདུད་ཚིའི་རྒྱུད་ལས་འགྲུག་གི་གཏར་གསང་བསྟན་པ།

ཀྲེ་ཀྲེ་ཡང་དག་མཁན་རྒྱལ་སྟན་གསོན་དང་། མ་རིག་དབང་གིས་རིག་པ་འབྱུངས་སོ་ལ། རང་ངོ་མ་ཤེས་འཁོར་བར་ཡུད་རེ་འབྱུངས། མ་
རིག་ལུས་ངན་ནད་ལ་ཚ་གྲང་གཉིས། རད་རྩ་མས་ཐམས་ཅད་རྒྱ་ལྟར་ཁོལ་བ་ལ། འགྲུག་ནད་ཐམས་ཅད་སྟོན་བཞིན་འཐེབ་པ་ལ། མེ་
འབར་དུ་བ་བཞིན་དུ་གཏར་ཁ་གཅིག་ ཅེས་འཕར་རྩ་བཞི་བརྒྱ་ཞེ་བདུན་ཡོད། ཡང་དག་རྩ་ཚེན་རྩ་མ་པ་བརྒྱ་གཅིག་²⁰ ཉེ་སོ་སོའི་
ནད་ལ་ཚད་དང་གང་རུང་དགོས། ལྷ་རྩ་མིག་ནས་སོར་དོ་འཇལ་ནས་གཏར། རྩ་རྩ་ལུས་པ་འབྱུང་བའི་འོག་ནས་གཏར། རྩ་རྩ་གཉིས་
མ་གསུམ་ཡིན་ལ། ཤ་རྩ་མོན་རྩ་གར་ཐེབ་སོ་ནས་གཏར། སྟེ་ཚེན་ཨོག་མར་མཁྱེད་གང་སོ་ནས་གཏར། སྟེ་རྩ་ལྷག་ནས་ཚོན་གང་སོ་
ནས་གཏར། ལག་ལྡེབ་ར་ཅོ་²¹ བོར་བའི་སོ་ནས་གཏར། སྟེ་རྩ་མཚེན་རྩ་རྩ་དགུར་སྟེང་ནས་གཏར། སྟོང་གྱི་ནད་ལ་སྟེ་དང་ལག་ལྡེབ་
གཏར། བར་གྱི་ནད་ལ་འདུས་དང་མཚེན་རྩ་གཏར། གཞུང་དང་སྦྱང་ནད་རྩ་རྩ་ལོང་རྩ་གཏར། ལོང་རྩ་རྩ་ལུས་པ་འབྱུང་ནས་ཡར་འཇལ་
མཁྱེད་གང་སོ་ནས་གཏར། རྩ་རྩ་རྩ་མའི་འོག་ནས་མཁྱེད་སོར་བཞི། ལུས་དང་གལ་རྩ་གར་མཚོན་སོ་ནས་གཏར། ལྷང་ནད་ཀྱུན་ལ་

¹⁷ སླ་གནས། ལྷགས་ཐོག་གི་ལུས་སྟེང་གི་གཏར་ཁའི་གནས་དེ་རྟ་ཅང་གལ་ཆེ་བ་དང་མཉམ་འཇོག་བྱེད་ས།
¹⁸ མཚོན། རྟའི་རྒྱུད་ལས་གི་དམའ་ས་དེ་ཚོགས་རྒྱུད་ཡན།
¹⁹ སྟེ་ལོང་། ལྷགས་ཐོག་གི་རྒྱུད་ལས་ཚོགས་གཉིས་པའི་ཐོག་གི་རྩ་ལ།
²⁰ རྩ་ཚེན་རྩ་མ་པ་བརྒྱ་གཅིག་ དོན་ལྔ་སྟོང་དུག་གི་རྩ་ཚེན་ལ་གོ།
²¹ ལག་ལྡེབ་ར་ཅོ། འདིར་རྟའི་ར་ཁ་དེ་མིག་པ་དང་རྒྱུད་ལས་གི་སྟེ་མཚམས་འབྲེལ་ས།

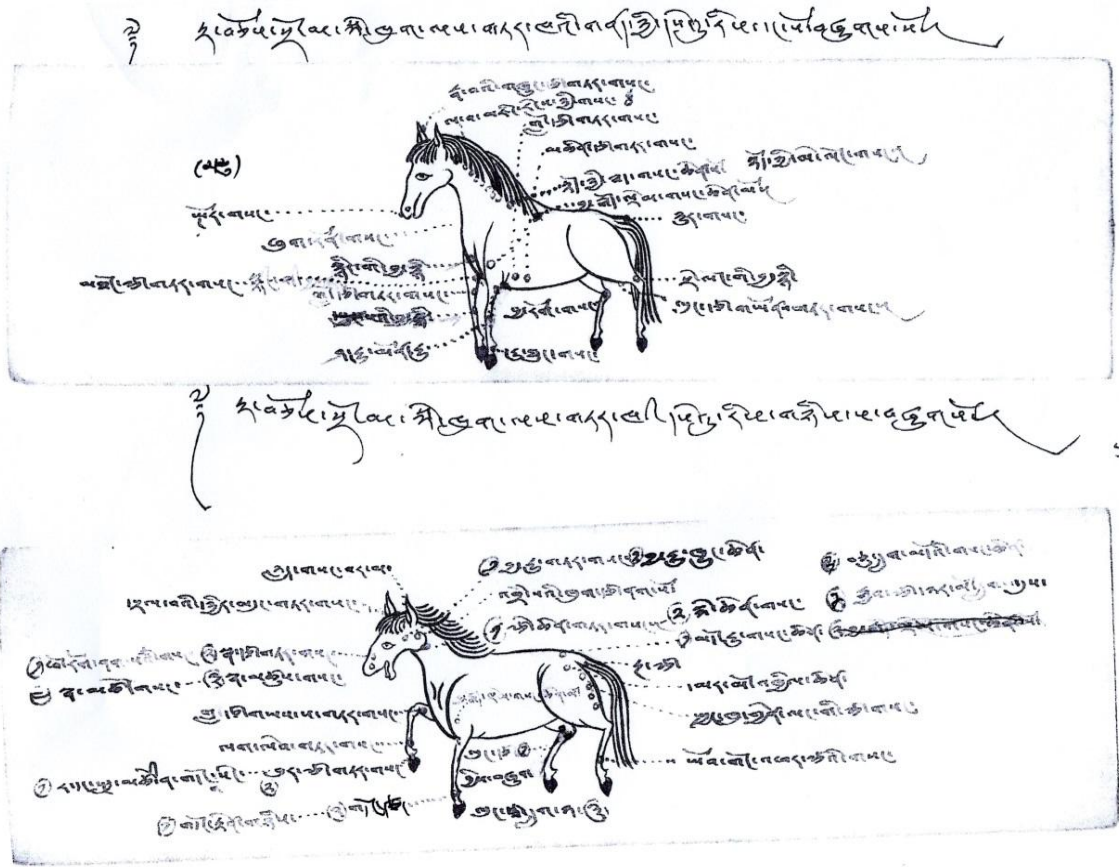
དཔལ་བའི་དགྲིལ་མདུང་²² གཏར། མོ་བའི་ནད་ལ་ལག་ལྗེབ་ཅེ་ལུང་གཏར། མིག་གི་ནད་ལ་མིག་རྩ་པོ་མོ་གཏར། སྤིང་གི་ནད་ལ་སྤིང་
 རྩ་ལག་ལྗེབ་གཏར། མཚེན་པའི་ནད་ལ་མཚེན་རྩ་བཤལ་རིང་གཏར། ལོང་གི་ནད་²³ ལ་ལོང་རྩ་བྱིས་བལྟག་གཏར། མཚོར་པའི་ནད་ལ་
 ལོང་རྩ་གཡོན་པ་གཏར། ལྷུང་རེའི་ནད་²⁴ ལ་རྩ་བ་གཞུང་རྩ་གཏར། ས་དུག་ནད་ལ་ཤ་ཅུ་མོན་བས་གཏར། རྩ་དུག་ནད་ལ་རྩ་དང་
 ལོང་རྩ་གཏར། ལ་བ་གཞུང་ནད་ཀུན་ལ་རྩ་རྩ་གཏར། གཙམ་ནད་ཀུན་ལ་བྱ་བྱ་ལྷུང་གཏར། ལྷག་ནད་ཀུན་ལ་གཤམ་པའི་གཞི་རྩ་གཏར།
 སྤིང་བྱར་ནད་²⁵ ལ་དམར་མོ་མཁྱིལ་ཚེན་²⁶ གཏར། བཙམ་སེལ་ནད་ལ་འོག་ཤའི་རྩ་ཚེན་གཏར། ལ་བ་ལྷུས་སྤུམ་ནད་²⁷ ལ་མན་ཟེལ་
 གཏར། གམ་དང་འཁྲུག་ནད་²⁸ ཀུན་ལ་སྤིང་རྩ་གཏར། ལྷག་གི་ནད་ལ་ལོང་རྩ་གཡམས་པ་གཏར། དུག་ནད་ཀུན་ལ་ལོང་རྩ་གཡོན་པ་
 གཏར། གཏར་བའི་དུས་ཚོད་སྐོར་དབྱེད་བྱས་ཀྱང་ན། འག་གསུམ་ལྗེའི་བདུན་གང་ཅུང་ལ། མང་བར་མ་ལྷུང་ལྷག་ནད་སྤངས་པས་ཚོག
 ཅག་བྱས་སོ་བཞུས་ཚོད་ལ་མ་བརྟེན་ན། སྤོན་པས་གཙམ་ས་བྱའི་ཚོད་མེད་སོག་ལ་རྟོལ། དེ་ནས་གཙམ་ས་བྱའི་གདབ་ཚད་བཞུན་པ་ནི།
 རྩ་དང་ལོང་རྩ་ལག་ལྗེབ་ཚོན་གང་ཚད། བྱ་བྱ་རྩ་སྤུམ་དག་ལ་ནས་འབྲས་གང་²⁹ ། གཤམ་རྩ་བཞི་ལ་ཅེ་སོར་དོ་རེ་གདབ། རྩ་རྩ་རྩ་
 རྩ་མས་ལ་ཚོན་བྱེད་རེ། རྩ་མིག་དམར་པོ་བྱེ་ནས་དུལ་ལུང་བྱས། དེ་དག་གཏར་རྩ་ནད་ལྷག་བཞུན་པའོ། མན་དག་བདུང་ཅིའི་རྩུང་ལས་
 གཏར་ཀའི་ལེའུ་རྩེ་གསུམ་པའོ།

2. Bloodletting points from the book of the Nectar of Secret Formula

We don't understand ourselves because of the unknown, and caused two diseases of hot and cold by unknown, all of diseases as boiling water, and blood disease as approaching darkness, so bloodletting is good for curing diseases. There are forty seven arteries and which are corresponding to specific diseases. For eyes, do bloodletting under two inch from eyes and ear artery is under the bulged bone of ear; palate artery is from third wrinkle. For lips ,do bloodletting around the lips and neck for under four inches of jaw; heart artery is the point under one inch, lung and liver artery do bloodletting at nine needle; for the disease of upper body, do bloodletting at neck and palm ; the disease of middle body, do bloodletting at concentration and liver artery; do bloodletting at tail and ankle artery for lower disease; ankle artery is located above one inch of the protruding bone; tail artery is located under four inch of tail. Body and hidden artery is where it appears. For All brain disease, do bloodletting on the middle of head. For Lung disease, do bloodletting at top of front leg points. For eye disease, do bloodletting at eye artery. For heart disease, do bloodletting at heart artery and palm. For liver disease, do bloodletting at liver artery. For gut disease, do bloodletting at gut artery. For spleen disease, do bloodletting at the left of gut artery. For water and plants poison, use ear artery do bloodletting, for soil poison, use lip artery to do bloodletting. For grass poison disease, do bloodletting at waist and gut artery. All lower disease

²² དཔལ་བའི་དགྲིལ་མདུང་། འདྲིར་སྤྱི་གཞུག་ལ་གོ།
²³ ལོང་གི་ནད། པོ་བ་དང་རྩ་མ་སྤོ་འཁྲུག་བྱེད་པ། ལོག་པ་བཤལ་བ།
²⁴ ལྷུང་རེའི་ནད། དུག་ནད་དེ་རྩ་དུག་རི་དུག་རྩ་དུག་སོགས།
²⁵ སྤིང་བྱར་ནད། བོར་ནད་དེ་ལྷན་རིང་འགོར་བའི་ནད། རྩ་ལག་གྲོལ་བ་སོགས།
²⁶ དམར་མོ་མཁྱིལ་ཚེན། རྩ་ལི་བཞུ་ཤ།
²⁷ ལ་བ་ལྷུས་སྤུམ་ནད། རྩ་ནད་དེ་རྩ་དང་པའི་ནད།
²⁸ གམ་དང་འཁྲུག་ནད། མོ་བ་དང་སྤིང་ནད།
²⁹ རྩ་མས་འབྲས་གང་། འདྲིར་ལྷག་གཏར་བའི་ཟབ་ཚད། གཙམ་ས་ཤམ་གསེང་དུ་རྩེབ་པའི་ཚད།

do bloodletting at tail artery. For blood disease, do bloodletting at the left of gut artery. For all poison disease, do bloodletting at the right of gut artery. The time for bloodletting is after accepting treatment's third or fifth or seventh day, don't let so much blood coming out, but just a little bit drops. The way of using flame is: waist and gut artery is one inch in depth. Four hide artery is two inch in depth. Palate and tail artery is half of inch in depth. This is the third chapter of acupuncture from the book of the Nectar of Secret Formula.

(Figure 2)

ན་བཅོས་སློ་མ་སྐོ་ལྷག་ལས་གཏར་ཁའི་གནད་ཀྱི་དཔེ་འབྲེལ་གྱི་དང་བོ་བཞུགས་སོ།
 སྤོར་གསང་། ལྷག་རོན་གསང་། སྤོང་གི་བྱ་རྩི། མཚོང་ཙུ་གཏར་གསང་། སྤོང་ཙུ་གཏར་གསང་། བཟ་ཙུ་མོན་ཙུ་ཙུ་
 བའི་གཞུང་ཙུ་གཏར་གསང་། ལ་བ་མའིང་རེངས་ཀྱི་གསང་། སྤོང་ཙུ་གཏར་གསང་། མཚོན་ཙུ་གཏར་གསང་། སྤོང་ཀྱི་
 སྤོང་གསང་ཚེན་པོ་འམ་སྤོང་ཀྱི་མེ་ལོང་གསང་། བྱ་རྩི་སྤོང་གསང་ཚེན་མོ། ལྷག་གསང་། སྤོང་ལོང་གི་བྱ་རྩི། ལྷག་ཙུ་གཏར་གསང་།
 བྱ་རོན་གསང་། ཙུ་ལྷག་གསང་།

3. The first figure of Acupuncture points from the book of horse treatment.

mouth point, neck point; heart point; eye bloodletting point; bloodletting point of lung; front leg point; middle of ear; point of neck; bloodletting point of lung, liver; the big hide point of upper; the big point of foreleg; hip point; the point of ankle; bloodletting point of the left gut artery; the point of hind knee; the point of coronet. (Figure 2)

༤ ཉ་བཙུག་སྐོ་མ་སྐོ་ལྷག་ལས་གཏར་ལའི་གནད་ཀྱི་དཔེ་རིས་གཉིས་པ་བཞུགས་སོ།

ལྷན་གསང་བར་མ། དཔལ་བའི་དཀྱིལ་མཐུང་གཏར་གསང་། སོ་རོག་ནག་པོའི་གསང་། (ལྷ་ཚ་གཏར་གསང་། ལྷ་མཚོ་གསང་། ལྷ་མཚུས་གསང་།) ལྷོ་ཚ་གཡས་པ་གཏར་གསང་། ལག་ལེབ་གཏར་གསང་། ར་དང་ལྷ་མཚམས་ན་གདོང་གསང་། (བྱར་ཚ་གཏར་གསང་།) གདོང་རྟེན་གཉིས། (གདོང་ཚ།) བྱ་ཚ་གཏར་གསང་། (བྱ་ཚ་ལྷུང་ཚེ།) འགམ་པའི་ལྷག་ཚ་ནག་པོ། ཚེ་ཚེན་གཏར་གསང་། (སྐེ་ཚེན་གསང་།) མདོ་ཚ་གསང་ཚེ། (རྒྱབ་ཚ་དཀར་མོ་དྲུག་འདུས། བཟུ་དྲུག་མདོ་རོ་གསང་ཚེ།) ར་ཚ། དམར་མོ་འབྱུང་ཚེ། ལྷན་ལྷ་གྲུན་ལང་གི་ཚ་གསང་། ཡོ་བོ་གོང་འཕར་ཚའི་གསང་། ལྷན་ཚ། (བྱིས་བཞུགས། ལྷན་ཚ་དྲུག་ཀ།) བྱ་ཚོང་ལྷེ་མ་གསང་ཚེན་མོ།

4. The second table of Acupuncture points from the book of horse treatment. The point of middle brain, bloodletting point of middle head; bloodletting point of nose; bloodletting point of the left lung; bloodletting point of front leg; the point of joint between hoof and hair, bloodletting point of ; The point of face; bloodletting point of cheek; the big neck point; the point of back artery; tail artery; bloodletting point of thigh, bloodletting point of ankle; the point of gut artery, the point of foreleg. (Figure 2)

༥ མན་དག་སྐོ་མ་སྐོ་ལྷག་ལས་མེ་བཙུག་ཐིག་བཟུན་པ།

ཀྱེ་ཀྱེ་ཡང་དག་མཁན་རྒྱལ་སྐྱེན་གསོན་དང་། བཙུག་ལྷན་འདས་ཀྱི་སྐྱུལ་བ་ལས། ཅང་ཤེས་ཉི་མའི་སྐྱོང་པོ་ཡིས། རང་ཉམས་བྱས་ནས་འདི་སྐད་གསུངས། ཉ་ད་ཡི་ནད་ནི་ལྷག་ནད་ཡིན། རྗེ་ནི་བདུད་ཡིན། རྗེ་ཡིས་འོན་ནས་གྲེན་མཐུར་བྱང་། ལྷ་ཐོས་ལྷ་འཐུར་བྱང་བར། གྲེན་ཐུར་སོང་ནས་ལྷག་ནད་རྒྱས། འགངས་རྒྱགས་བྱས་པས་ཤ་ཅུས་འགམ ³⁰ ། ཉན་པ་ཉེས་དང་རྒྱག་པ་དང་། གཞུང་དར་ཆག་མ ³¹ ། བྱས་པས་ལེན། ཆག་རེས་ནད་ཀྱི་རྒྱ་མཚན་ཡིན། དེ་ཕྱིར་རྟག་ཆག་ལན་གསུམ་གཅེས། མཚོའུ་གསུམ ³² མཐུན་ཞལ་ན་རེ། དེ་ལ་ཕན་པ་ཞེ་ཡོད་ལྷས། ཅང་ཤེས་རྒྱལ་པོས་འདི་སྐད་གསུངས། མ་རིག་ཅང་ཤེས་ཉོན་རེ་ཚོངས། རིག་ན་དེ་ཉིད་སྐྱེན་དུ་གྱུར། དུང་མཚོ་དཀར་མོ་ཕྱིན་ཆད་དང་། གཡུ་མཚོ་སྐོན་མོ་ཡན་ཆད་དུ། ལྷ་མིག་སུམ་བཟུ་དྲུག་ལྷ་ཡོད། ལྷ་མགོ་རེ་ལ་གསེར་མཛོད་རེ། ལྷ་སྐད་རེ་ལ་གསེར་གྱི་ཕོག་གུ་རེ། དེ་ཡི་གོང་མིག ³³ མ་ལོར་ན། ལོ་ལ་བུའི་ནད ³⁴ ལ་འབྱོར་མི་དགོས། དེ་ནས་ཚེབ་མ་རྣམ་གསུམ་ནི། ལྷོ་བའི་ནད་ལ་སྐྱང་མ ³⁵ །

³⁰ ཤ་ཅུས་འགམ། འགམ་ནད་དེ་རྟེན་ལ་ཟས་བྱིན་ནས་སོ་བ་འགངས་རྗེས། ཉ་རྒྱགས་བྱས་ནས་བྱང་བའི་ནད།
³¹ གཞུང་དར་ཆག་མ། དཔྱི་མགོའི་ཚ་དཀར་དེ་བཙུག་འགོ་བ།
³² མཚོའུ་གསུམ། འདིར་སྐྱ་རྗེ་ལ་གོ།
³³ གོང་མིག གསང་མིག།
³⁴ ལོ་ལ་བུའི་ནད། གཟེར་ནད།
³⁵ ལྷན་མ། ཚེབས་བྱ།

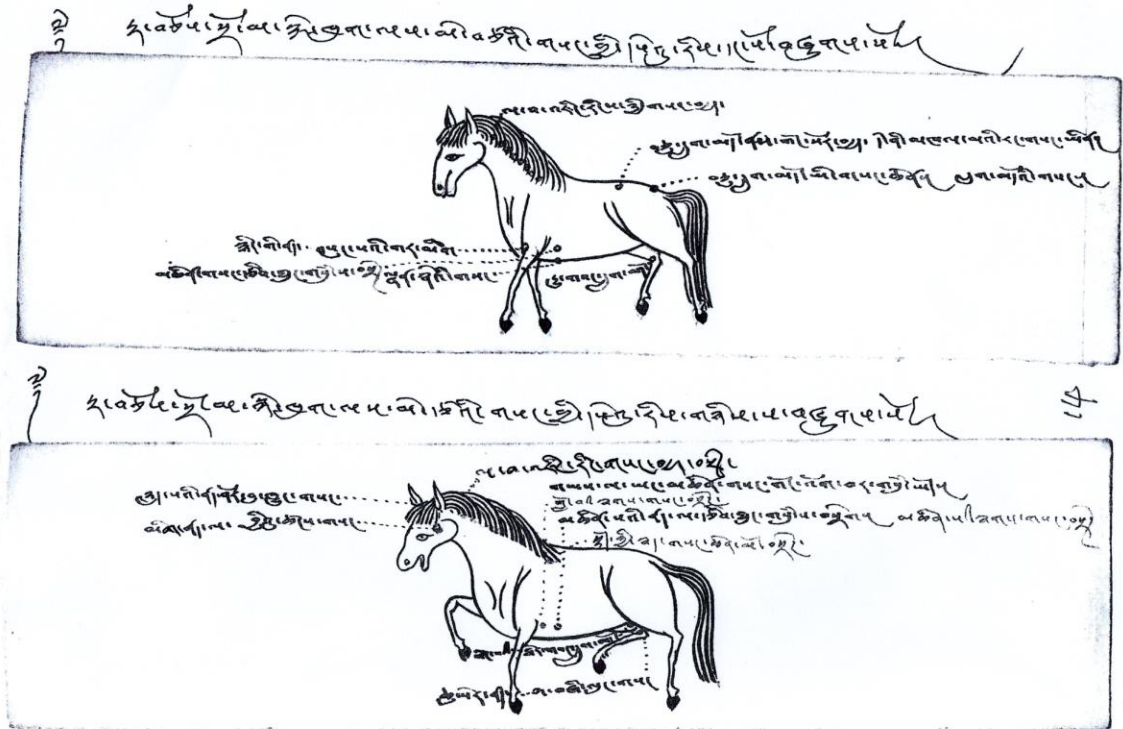
མེ་མཚོ་བའི་ནད་ལ་ལྷུ་མ་³⁶ མེ་མཚོ་མའི་ནད་ལ་དྲོད་དང་མེ་འཚོག་མེ་བྱོལ་སོང་སྐྱུག་པས་བཤད་མ་ཤེས། རྒྱུད་ཀྱི་དོན་རྣམས་
 མ་ལྷུས་སློལ་ལོངས། སློལ་སྐྱངས་པས་ངེས་པའི་དོན་ལ་དཔྱད། མེ་མཚོ་ལ་རྣམ་རིག་མདའ་ལ་དྲིས་ནས། རིག་པས་དབྱུང་ན་མཛོན་ཤེས་
 ས་མོ་འཆར། མེ་ཚུང་དང་མེ་རུང་རྣམ་པ་གཉིས། མེ་རུང་མ་དང་ལྷུ་ལ་སློང་ནད་གསུམ། རུང་བ་རྒྱ་ལོང་གང་བ་རྒྱ་སེར་མཁལ་
 རད་བསྐྱེད། བསྐྱེད་པའི་ཚད་ལས་གསེར་འདྲ་ལྟ་བུའོ། མགོ་ཡི་བསྐྱེད་རིས་མེ་བཙའ་ལྷ་བུར་བྱ། གསང་ནད་ཀྱང་ལ་རྒྱ་གམ་རིས་སྤྱུས།
 རྒྱ་སྐྱང་དུག་མདོ་མེག་མངས་རིས་སྤྱུ་བསྐྱེད། ལྷགས་སྤྱུ་ར་ཁ་སོ་མང་རིས་སྤྱུ་བསྐྱེད། མེག་གི་ནད་ལ་བྱེད་ཚད་བསྐྱེད། རྒྱང་པའི་ནད་ལ་
 རྒྱང་རྒྱའི་རྒྱ་ཚམ་བསྐྱེད། སོ་དུག་བར་ཞི་གནམ་དྲི་གསུང་བ་ཡིན། རྒྱངས་འདྲེས་ནད་³⁷ ལ་སྐྱེད་བཞི་བསྐྱེད། རྐྱེད་གི་ནད་ལ་དབྱུང་པའི་
 གར་མེག་བསྐྱེད། མཚོན་པའི་ནད་ལ་རྐྱེན་ལྷུང་གསུམ་པ་བསྐྱེད། གཡས་ཀྱི་མཚོན་གསང་གོང་འོག་བར་གསུམ་བསྐྱེད། མཚོན་པའི་ནད་
 ལ་བྱིལ་གྱི་གསང་གསུམ་བསྐྱེད། མཁལ་མའི་ནད་ལ་དར་རྐྱེན་ཟད་པོར་³⁸ བསྐྱེད། རྒྱ་ལོང་ནད་ལ་རྒྱ་གསང་དུག་མདོ་བསྐྱེད། རྒྱང་པའི་
 རད་ལ་དུག་མདོ་ཐོར་གསང་བསྐྱེད། རྒྱ་སེར་ནད་ལ་ཀ་བཞི་ལོང་གསང་བསྐྱེད། དུག་ནད་རྣམས་ལ་ལོང་གསང་ཐམས་ཅད་བསྐྱེད།
 དཔལ་བ་རྣམས་ལ་དཀྱིལ་ནས་འབྲིག་གིས་བསྐྱེད། རྒྱངས་པ་རྣམས་ལ་མཐའ་ནས་སྐོར་ནས་བསྐྱེད། བསྐྱེད་པའི་དུས་ཚོད་ཉིད་ཕྱེད་པན་
 ཚད་ལ། རྐྱེན་ཆུ་མེ་ཤོར་འདྲ་བས་སྐྱང་བར་བྱ། རྐྱེན་དབྱུང་བྱས་ནས་བསྐྱེད་པ་མན་ངག་ཡིན། ལྷགས་ཀྱི་སྐྱུང་གི་སྐོན་མོ་³⁹ གཏོང་མ་
 ས། རྒྱངས་ཀྱི་འཕར་བ་དམར་པོ་⁴⁰ ལྷུང་མ་སྤ། མན་ངག་བདུད་རྩི་རྒྱུད་ལས་མེ་འཚོག་གང་བ་པའི་ལེའུ་སྤེ་བཞི་པའོ།།

5. Moxibustion line from the book of horse treatment.

The disease of horse is blood disease, the horse is used and running by the owner after giving some grasses and water , then suddenly the blood pressure of running horse is increasing and gradually spreading into muscle and bone, so it should be careful after the horse is full and then running. It will be afflictive for the horse if you don't see it, but it can be cured when you discover it in time. Also it should be noticed the exact point of artery for the treatment of moxibustion. The rib where it can be cured for lung disease. The needle for spleen disease, Heating and flaming for kidney disease. There are two main notices for curing horse by moxibustion, so people should pay attention and not do any moxibustion for the wound and heart disease, except disease of kidney, intestine, gut and serum.

Flaming the scalp of brain for brain disease, flaming the lower four points for bromatoxism , flaming the shoulder joints for heart disease, flaming the third short rib for liver disease, flaming the top , middle and bottom of left liver point for liver disease. flaming the points of kidney for kidney disease; flaming the gut points for gut disease. Flaming in circle way for swelling part and the duration for inflaming, it should not be longer as over half of a day and it's better to do moxibustion after have medicines and do external treatment using needle and flame.

³⁶ ལྷུ་མ། མེར་བསྐྱེགས་ཏེ་ཡན་ལག་གི་རྣལ་འབྱོར་སེམས་མེ་ལྷུང་འབྲིགས་བྱེད་ཀྱི་ཡོ་བྱུང་ཅིག
³⁷ རྒྱངས་འདྲེས་ནད། རྒྱ་ནད་དེ་ལོག་ནད། དུག་བཞི།
³⁸ དར་རྐྱེན་ཟད་པོ། མཁལ་གསང་དུག་མདོ།
³⁹ ལྷགས་ཀྱི་སྐྱུང་གི་སྐོན་མོ། འདྲིར་འབྲིག་གས་གཙུག་བུ་ལ་གོ།
⁴⁰ རྒྱངས་ཀྱི་འཕར་བ་དམར་པོ། མེ་བཙའ་ལ་གོ།

(Figure 3)

༤ ཉ་བཅོས་སློམ་སྐྱེ་ལུག་ལས་མེ་བཙའི་གསང་གི་དབུ་རིས་དང་པོ་བཞུགས་སོ།

ལ་བ་འཛིགས་རིངས་ཀྱི་གསང་བརྒྱད། རྗེད་གི་ནད། (དབུ་པའི་གར་མེག) མཚེན་གསང་ཚེབ་མུང་གསུམ་པ་བསྐྱེགས།
 ལྷན་སྐྱེའི་གསང་། བཅུ་རྒྱུག་མདོ་ནས་གོང་སོར་བརྒྱད། (དེ་ནི་མཐལ་མའི་རང་གསང་ཡིན།) བཅུ་རྒྱུག་མདོ་ཡི་གསང་ཚེན།
 (རྒྱུག་མདོའི་གསང་།) རྒྱ་གསང་རྒྱུག་མདོ།

6. First table of Moxibustion from horse treatment.

Eight moxibustion points of neck, heart disease, shoulder joint, flaming third rib of liver, point of stomach, the point of kidney, the point of tail spine. (Figure 3)

༥ ཉ་བཅོས་སློམ་སྐྱེ་ལུག་ལས་མེ་བཙའི་གསང་གི་དབུ་རིས་གཉིས་པ་བཞུགས་སོ།

མྱང་པའི་ནད་ལོར་བུ་ལྷུང་གསང་། མེག་ནད་ལ་བྱེད་ཚངས་གསང་། ལ་བ་འཛིགས་རིང་གསང་བརྒྱད་བསྐྱེགས། གཡས་ལ་
 ཡང་མཚེན་གསང་གོང་འོག་བར་གསུམ་ཡོད། རྗེད་པའི་སྐྱེགས་གསང་བསྐྱེགས། མཚེན་པའི་ནད་ལ་ཚེབ་མུང་གསུམ་པ་བསྐྱེགས།

མཚན་པའི་སྐྱགས་གསང་བསྐྱེད་པ། ལྷོད་ཀྱི་སྐྱད་གསང་ཚེན་མོ་བསྐྱེད་པ། ལྷང་བྱའི་ཐེར་གསང་བྱུག་མདོ། ལྷུ་སེར་ནད་ལ་
ཀ་བཞི་ལྷང་གསང་།

7. Second table of Moxibustion from horse treatment.

The point of brain disease, the point above the eyes for eye disease, flaming the eight moxibustion points of neck, there is also top , middle and bottom of liver points at left, flaming the point of lung, flaming third short rib for liver disease, flaming the point of liver, flaming big point of upper part of body, the tail spine point of bladder, blister disease for flaming four points of gut. **(Figure 3)**

བཞི། དམངས་ཁྲིད་སྲོལ་རྒྱན་ལྷགས་ནད་བཅོས་ཐབས།

Chapter 4

Local knowledge on traditional healing practices

༡ རྩོམ་མདའ་ལྷན་སྐྱབས་དང་དགེ་སྐྱབས་གཉེས་ཀྱི་ཉམས་ལྗོངས་ཀྱི་འཕྲོ་ཆེན་པོའི་ཤེས་བྲལ།

འོར་གྱི་བྱེ་ནད། འད་འདི་སློ་ཕྱགས་ཀྱི་ཤ་ཤེད་འཛ་པའི་རྒྱེན་གྱིས་ཤ་དང་ཤུན་ཕྱགས་ཁ་ཁར་བྱེ་ནས་འོར་ནག་ཆེ་རྒྱུ་ཀུན་ལ་ན་བའི་
ནད་ཞིག་ཡིན།

བཅོས་ཐབས། ཐོག་མར་ཤ་ཕྱགས་བྱེ་གནས་གཏན་འཁེལ་བྱས་རྗེས་སོགས་པ་འབྲེལ་མཚམས་ནས་གཏར་ཆས་འབྲིག་གམ་གཙམས་བྱ་གང་
རུང་གིས་ཤུན་ཕྱགས་ལྷག་ཚམ་གསེག་རྒྱག་བྱེད་དགོས། གཙམ་བྱ་རྒྱབ་མལ་གྱི་ཁུང་བའི་ནད་མར་ཁུ་རྩོ་འཇམ་སླག་ན་ཕན་པ་ལྗོངས་
གྲུབ།

རྩ་ཡི་བོར་ནད། འད་འདི་རྩ་ལ་འབྱུང་མང་ལ། འད་རྒྱེན་རྒྱག་གཞགས་པ་དང་རྩིག་རྩུགས་མེད་པའི་རྒྱེན་གྱིས་འབྱུང་བ་ཡིན།

བཅོས་ཐབས། རྩ་ཡི་རྩིག་པ་དང་སླ་མཚམས་ཀྱི་ར་ཁ་གཙམ་བྱུང་མ་སྐར་མ་3 ནས་4 བར་ཡར་གསེག་ནས་རྒྱག་དགོས་པ་ལས།
གཙམ་བྱའི་སོ་ཕྱིར་རྩིག་པ་དང་ར་མཚམས་ལ་གསེག་རྒྱག་དང་ཐད་རྒྱག་གཏན་ནས་བྱ་མི་རུང་། གཙམ་བྱ་དང་སྐར་མ། འབྲིག་སོགས་
རྒྱག་སྤངས་ནི་ཚ་དཀར་ནད་དང་ཤ་སྡོད་འབྲུགས་ས་ཤ་སྐམ་སའི་ནད་ལ་ཐད་རྒྱག་དགོས། དེ་མིན་ནད་བབས་ལ་དབྱེད་དེ་གསང་
ལེགས་པར་འཚོལ་ཏེ་གསེག་རྒྱག་དགོས་སོ། སྐར་པའི་དག་བཞོད་རྩར།

རྒྱས་ནད་ལ་ལུལ་སྐད་དུ་རྒྱས་རྒྱག་ཟེར། ཚ་དཀར་ནད་ཀྱང་ཟེར། དོན་དུ་སྡོད་སྟེ། རྒྱད་སྟེ། འབྲུགས་སྟེ། ཚ་འབྲུགས་སྟེ་སོགས་ཟེར།

རྒྱས་རྒྱག་ལྟ་བུའི་རྒྱེན་དང་རྒྱས་གནད་དུ་མ་སོགས་ན་རྩ་ཡི་རྩིག་པའི་ར་ཁ་ལ་འབབ་པ་རེད། ར་ཁ་བབས་ན་རྩིག་པའི་ར་དང་སླ་མཚམས་
བར་ལ་ཐུར་མའི་སོ་གྱེན་དུ་གསེག་འདེབས་བྱ། འག་གདོང་རྟེན་གཏར། དེ་ལ་རྩག་ལྷག་ནད་དུ་སྐྱེད་གཏར།

མཐེལ་བདེབས་ན་ལུལ་སྐད་དུ་སྐལ་བདེབས་ཟེར། ལག་བཅོས་བྱ་སྤངས། སྐལ་ཞབས་ནས་ཐུར་མ་གསེག་འདེབས་བྱ། ལག་བཅོས་
སྐབས་དེས་བར་སེམས་ཐོན་བྱེད་རྒྱལ། ཚ་དཀར་ནད་དང་འབྲུགས་སྟེ། རྡོད་སྟེ།⁴¹ རྒྱད་སྟེ་སོགས་ལ་ཐུར་མ་ཐད་རྒྱག་བྱེད་དེ་སྐར་མ་5
ནས་8 བར་རྒྱག་དགོས། དེ་མིན་ནད་ལ་སྐར་པ་ཀས་པའི་དག་རྩར་ཐུར་མ་གསེག་འདེབས་དགོས་པ་ལས་དབྱེད་སོགས་ལ་ཤིན་ཏུ་ཡིད་
གཟབ་དགོས།

ཚ་དཀར་ནད་ཀྱིས་རྒྱུ་ལག་གྲོལ་བའམ་སྟེ་ན། འབྲོག་པ་ཀས་པའི་ཁ་རྒྱན་ལ་རྒྱུ་ལ་ན་ན་དེ་ཕྱི་མགོ་རྒྱག་ ལག་པ་ན་ན་སོགས་རྒྱག་
ཅེས་པའི་དཔེ་རྩར། སོགས་པ་འབྲུར་མཚམས་ནས་སྐར་མ་3 ནས་5 བར་རྒྱག་ནས་བཅོས། རྒྱལ་ལས་གསེག་པའི་ནད་ལ་མི་བཅོས་གནན།
ནད་ཀས་ནས་ནད་རྒྱ་སྐར་ཐུར་ལ་ལྷུང་ཚོ། མི་བཅོལ་རྒྱག་ རྒྱལ་ལས་གསེག་ཚེ་ཐུར་མ་རྒྱབ་ཏེ་རྒྱལ་ལས་གསེག་པ་བཞོད།

མཐིས་དུག་ རི་དུག་ ཚ་དུག་ རྒྱུ་དུག་སོགས་བཅོས་ཐབས།

གཏར་མིག་ བྱང་ཅིབ་གཡས་ནས་སོར་བཞི་མཚམས་སུ་མཐིས་ཁུང་གཏར། གཙམ་བྱ་རྒྱག་ཚད་ནི་སྐར་མ་2 ནས་3 ཅམ་ཡིན། གསང་
མིག་མ་འོར་ན་ཤིན་ཏུ་ཕན་པ་ལྗོངས་བས་གྲུབ།

ས་སྐྱོན་ནད། འད་བཏག་ཐབས། འད་ཕྱགས་ལ་ཁེབ་དཀར་བཀག་ཚོ་དང་དམ་སྐྱག་སྐྱེས་ཅིང་ལུས་ཡོངས་འདར་ཞིང་གཡུགས་པ། མིག་
ལམ་དུ་རས་དམར་གཡུག་ན་སྐྱག་སྐྱང་ཚེན་པོ་སྐྱེས།

⁴¹ རྩོམ་འདིར་ཕྱགས་ཐོག་གི་རྒྱུ་ལག་གྲོལ་བ་ལ་གོ།

བཅོས་ཐབས། བྲང་རྩིབ་གཡོན་ནས་སོར་བཞི་འཇལ་བའི་མཚམས་སུ་སྐྱེར་བའི་ཕྱར་མ་བཟོས་པ་རྒྱབ་ཏེ་མཚོར་པ་ལྷག་དགོས། དེས་པན་
པར་བཤད་དོ།

སྐྱེ་འགག་ནད། སྒོལ་རྒྱན་འགོགས་ཐབས། སྐྱེ་འགགས་ནད་ཀྱིས་ཤི་བའི་ཕྱང་པོ་མགོ་བཅད་དེ། མགོ་ཡར་ཙམ་བཞག ཕྱང་པོ་མར་ཙམ་
བཞག་ཏེ་བར་མཚམས་ནས་རྒྱགས་མ་ན་བ་རྣམས་འདེད་དེ་ཀི་བསོ་འུར་ཆེམས་དང་ཟེད་འཕེན་པ་མེ་རབ་བྱས་ན་ནད་མཚམས་ཚད་
པར་བཤད།

རྟ་ཡི་དངོས་དུག་སོགས་དུག་རིགས་ལ། ཀན་རྩ་གསུམ་པ་གཏར། དུག་པའི་རྟ་ཡི་སོ་འོག་ནས་སྣ་ཡི་ཀ་བ་དྲང་ཏེ་ཐེངས་དགུ་ལ་ཡར་
མར་འདེད་དགོས། སྐད་ནད་ཐེངས་གསུམ་དུ་ལེན་དགོས། དེ་ལྟར་བྱས་ན་དུག་རིགས་ཀྱན་ལ་པན། བྲང་དུག་ལ་རྩལ་རྩུ་ཐོན་ཙམ་རྒྱག་
པས་པན། དངོས་དུག་ལ་སྐྱེར་རྩུ་རྒྱད་ན་པན།

བརྗོད་དང་རྒྱ ཤིག་སོགས་ལ། ར་དུག་པ། ལྷུ་མ་བེས་ར། ཐལ་བ་མར་རྩིང་སྐྱར་ཏེ་བྱུག་བསྐྱབས་བྱས་ན་པན་པར་བཤད་དོ།

Experiential knowledge of traditional treatments for livestock from local elders as para-
veterinarians in Domda, Chengduo County, Yushul

Tujas and Gejaws are the local para-vets from Domda area, one of the townships of Chengduo County, they describe a disease for yaks called the split between skin and flesh, it causes the infected yaks become weaker and have pain. Treatment: firstly check the skin where the split has been appearing and then use the needle to do a hole in the joint of scapula, secondly inject the warm butter liquid into it and then rub gently on the split by hand or smooth rock to spread the butter liquid in the split.

The problem of horse hooves, this sickness mostly happens to horses, which is caused by too many horse racings and without any protection to the hooves. Treatment: use felting needle to stab sidelining the junction between hoof and hair and then do treatments depend on specific diseases and make the prescription.

A disease called *Gyus Gyag* in local dialect from Chengduo, and which means problems of veins happen on the legs, upper or lower body of animal, the main symptom of *Gyus Gyag* is the animal become lame.

When the palm of hoof is broken, we need to pay attention whether it is the nerves' problem or not, if it were, we need to use needle to stab on the palm of hoof for 5 to 8 minutes and then consult the vet to make the prescription.

If an animal became cripple due to the disease of nerves, there is a saying from elders, who had been paravets, that if hind legs were painful, paravets should do needle treatment at hip bone. if fore legs were painful, paravets should do needle treatment at shoulder blade of animal for 3 to 5 minutes at shoulder joint. We should remember and do moxibustion for blister disease and if there were a pus, do needle treatment and take out the pus.

The treatments of gallbladder poison and soil poison, grass poison, and water poison

Ri poison is derived from poison of plants, grasses, water and soil that animals have been relying on. The treatment of Ri poison is mainly doing bloodletting and we should check well the point where to do bloodletting, people should do bloodletting at gallbladder point that four inches from right rib for 2 to 3 minutes and it will be more helpful if the point is right.

- Anthrax
The way of diagnosis: livestock is fearful and whole body is shaking, when people show red cloth to them, they will be in the depth of fear.
Treatment: do needle treatment and drill the point of pancreas for four inches from left rib.
- Bromatoxism to horses, do bloodletting at third palate pulse and it will cure the pain from this sickness for all horses. People just do needle treatment until sweating from the chest and let the horse drink some acid water for diminishing poison.
- Skin disease or itching caused by lice
- To do treatment for skin disease, the local experienced paravets should make a compound by the herb, *Allium spp* with butter, goat fat and ashes, then smear it on the lesion.

༡ བྱི་འདུ་རྫོང་ལ་བ་ཅེས་པའི་ས་ཆར་ཡི་ཀེད་རུ་ཆེན་གྱི་ཁོངས་གཏོགས་སུ་མིང་ལ་ཐུབ་བསྟན་སྒོ་བཟང་དང་ཤེས་བཟང་ལྷ་མོ་ཟེར་བའི་ཟོག་ལྷ་རྩེ་ཆུན་ཆོན་གཉིས་ཡོད་ལ། ཁོང་ནམ་པ་གཉིས་ལ་བཅར་འདྲི་བྱེད་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ལས་བོད་ཀྱི་དམངས་ཁྲོད་དུ་སྤྱུགས་ཟོག་སྟུན་བཅོས་བྱེད་པའི་སྐོར་ཅམ་གསུངས་པ་ནི་འདྲི་ལྟར།

སྐོ་སྤྱུགས་གྱི་ཕྱིར་རྒྱུག་ནད།

མིང་གཞན་ལ་བེའུ་འཕེན་པ། མཚོས་ནད། ཕྱིར་རྒྱུག་ནད་སོགས་ཟེར།

བཅོས་ཐབས། མདོ་རོ་གསང་ཆེན་ལ་ཐུབ་མ་སྐར་མ་5ནས་6བར་རྒྱུག ལྷ་མཚོར་རྒྱུག་པ་དེས་པན། ཕྱིར་རྒྱུག་མ་བྱས་ཐོན་བེའུ་ཁ་ན་ཚུ་བསགས་པ་མ་འབྲི་ཉལ་ལངས་བྱེད་པའི་སྐབས་སུ་བསྟན་མི་སྲས་མཐོང་ན་དེས་ལག་བཅོས་དགོས། ལྷ་བ་གཉིས་མཚམས་ནས་རྩ་འགོག་བཏགས། དུར་ཁྲོད་ནས་ཚུ་ཐག་བཅས་བཏགས་ན་པན།

སྐོ་སྤྱུགས་བརྗོད་དང་རྒྱ། ཤིག་སོགས་ཕྱི་ཐིན་ནད།

བཅོས་ཐབས། རྒྱ་ཆེ་དུག་ལོ། འཛིན་པ། བ་སྒྲ། ག་བྱ་ལྷང་གཤོག་གམ་ལྷུང་ལ་སེར་པོ། ག་ཤར་སོགས་མར་རྙིང་། ར་ཚོལ། ཐལ་བ་སོགས་དང་སྐུར་ཏེ་བྱུག་ན་པན།

ཀྱ་ཚི་དྲུག་ལོ། (Figure 4)

གཞན་ཡང་སློ་འབྲུ་དང་མཚན་འབྲུ། ར་འབྲུ་སོགས་ལ་ག་ལྟ་སྐྱུང་ཤོག་དང་ཁྲོམ་སློག་ལྷུང་ན་ཕན། ལྷ་ལ་རྩ་ས་ཟེར་བ་ས་སློན་པོ་ཞིག་
 ཡོད་དེ་མར་དང་སྐྱུར་ཏེ་བྱུག་ན་ཕན། ཡང་ན་སློ་ལྷུགས་སློན་ལྷ་རས་ཕར་ཚུར་རྒྱག་བཅུག་ན་བཙོ་དང་རྒྱ། ཤིག་དང་ཤ་ཤེད་རྒྱས་པར་
 ཕན་ནོ།

ཕ་ལྷང་སློ་ཏི། ཕ་ལྷང་དགོ་དགོ། (Figure 5)

སློ་བ་ལྷ་བསགས་པའི་སློ་ལྷུགས་ལ་འོམ་བྱ་དང་རི་བོང་ཤ། ཨ་ཏུ་ར། བ་ཏུ་ར། སྐྱུར་ཏུ་ར་སོགས་བཅས་ལྷུང་ན་ཕན།

ཏྲ་ལ་བཙན་གནོད་བྱུང་ཚེ། རྩ་ཚེར་གྱིས་བཤགས། ལྷ་མཚོར་རྒྱག་གུ་ལྷུ་ལ་བདུགས་དེའི་ཕན།

མོ་ལྷུགས་རྒྱ་ལངས་ཏེ་ཉལ་ལངས་རྩ་ཚུབ་བྱས་ན། རྩ་མེ་དགྲིག་དགོས་ལ་དེས་ཕན།

བེའུ་དང་ལྷག་གུ་བཙན་མ་ཐག་ རྩེ་འགྲུགས་ཞེས་པའི་ནད་བྱུང་ན། མ་འོ་ལོག་ཏུ་མ་སོང་གོང་། ཀླང་ལག་ནས་བཟུང་རྩེ་རྒྱུག་རྒྱུག་དགུ་
བྱས་ཏེ། ལྷ་ཚོན་ལ་ཡར་མར་ཐེངས་དགུ་ལ་ཤད་དགོས།

བེའུ་དང་རེའུ། ལྷག་གུ་ལ་ལྷགས་ནད་དང་ཁ་ཐུར་ནད་བཙན་ཐབས་ལ། ར་ཡི་འོ་མ་བཞོ་མ་ཐག་བྱུང་ན་ཕན་པ་སྤོང་བས་གྲུབ།

ས་སྐྱོན་ནད་ལ་བཙན་ཐབས། རོར་སྐྱ་མེ་ལ་བསྐྱུགས། ར་ཚོ་ལ་སོག་ལེ་ལྷག་ཐོན་ཙམ་གཞེག་དེས་ཕན།

ཁ་ཚ་ནད་ལ་བཙན་ཐབས། འཕྱི་བའི་ཚེལ། འབྲེ་མོ་ལྷ་མོ། ཕ་ཐང་དགོ་དགོ་སོགས་བྱུག་ན་ཤིན་ཏུ་ཕན།

There are two veterinarians in the place of Yiked community, Labu Township, Chengduo County, called Thudan Lozang and Sheszang Lhamo and they provide us traditional treatments for livestock by interviewing them.

The disease of abortion

Treatment: some experienced paravets need to use the needle and pierce at the big point of hip of female yaks for 5 to 6 minutes to cure.

Skin disease

Treatment: *Gyatsi Duklo* (Figure 4), onion and *Meconopsis integrifolia*, all of these compound with old butter and goat fat and ash, then use this compound to smear on the lesion.

Worm in the lung, liver and horn, it's better let the sick animal drink liquid of garlic.

When the lamb is born, it possibly happens a disease called the wrench of belly button, so people should hold lamb's hands and feet to shake the lamb before it drinks mother's milk. It is said that do it nine times, and then it will be recovered well.

Anthrax, burning the yak's hair and do bloodletting at horn of being sick yaks.

The disease of foot-mouth, to use marmot fat and *Calvatia cyathiformis* to make compound and then smear it on the lesion of mouth and forked hooves.

3 ཁྱི་འདུ་རྩོད་ལ་བ་ཙེས་པའི་ས་ཚར་ཁི་ཐོད་རུ་ཚེན་གྱི་ཁོངས་གཏོགས་སུ་མིང་ལ་བསོད་ནམས་རྩོད་ཟེར་བའི་ཚོག་ལྷ་རྩེ་ཀན་པ་
ཞེག་ཡོད་ལ། ཁོང་ལ་བཙན་འདྲི་བྱེད་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ལས་བོད་ཀྱི་དམངས་ཁོད་དུ་ལྷུགས་ཚོག་སྐྱོན་བཙན་བྱེད་པའི་རྩོད་ཙམ་གསུངས་
པ་ནི་འདི་ལྟར།

རྩ་དུག་རྒྱ་དུག་ནད་བཙན་ཐབས། ར་ལྷག་རོར་སོགས་ལ་གངས་རྩ་མེ་ཏོག་གམ་བྱ་རྩོད་སྐྱག་པ་ལྷུ་ཐག་བྱས་པའི་ལུ་བ་བྱུང་ན་ཤིན་ཏུ་
ཕན།

སྐྱོ་ཕྱུགས་མས་བཅོས་ཐབས། འབྲེ་མོ་རྩམ་ཁྲག་གམ་པ་ལྷང་དགོ་དགོ་དེ་མེ་ཁར་སྐྱར་ན་ཁྲག་གཅོད་པ་དང་མ་གསོ་བར་ཤིན་ཏུ་ཟབ།
སྐྱེ་འགགས་ནད་བཅོས་ཐབས། ལྷང་ལྗེ་རྩེད་20ནས་30 བར་སྐྱད། ལྷང་ལྷང་ཤིན་ཏུ་ཟབ།

There is a veterinarian in the place of Kuto community, Labu Township, Chengduo County, called Sonam Dawo, provided some traditional treatments for livestock to us and which are described in the following.

The treatment for livestock’s wound: to paste dried *Calvatia cyathiformis* (**Figure 5**) to the wound part. It’s helpful for both stopping bleeding and curing scars.

༤ ཁྱི་འདུ་རྗེད་ལབ་ཅེས་པའི་ས་ཆར་འོ་ཁེད་རུ་ཆེན་གྱི་ཁོངས་གཏོགས་སུ་མིང་ལ་འཇིགས་མེད་ཟེར་བའི་ཚོག་ལྷ་རྩེ་རྒྱན་པ་ཞིག་ཡོད་
ལ། ཁོང་ལ་བཅར་འདྲི་བྱེད་པའི་བརྒྱུད་རིམ་ལས་བོད་ཀྱི་དམངས་ཁྲོད་དུ་ཕྱུགས་ཚོག་སྐྱོན་བཅོས་བྱེད་པའི་སྐོར་ཚམ་གསུངས་པ་ནི་འདི་
ལྟར།

རྟ་ལ་འདར་བཏབ་པའི⁴² དུས་ཚོད་དང་ཕན་ཡོན། དུས་ཚོད་དེའི་ཟླ་གསུམ་པའམ་འབྲུ་བའོ་སྐབས་རྟ་ལ་འདར་བཏབ་ན་ཤ་ཤེད་
རྒྱས། ཁོང་ནད་ཞི་བར་བཤད། ལྷ་མཚོར་ཡང་རྒྱག་དགོས། ལྷོན་ཟླ་སྐར་མ་རི་ཤི་འཆར་སྐབས་རྟ་ལ་འདར་བཏབ་ན་ཁོག་ནད་དང་གམ་
འཁྲུག་ནད་ཀྱང་ཞི་བར་སོལ་རྒྱན་ལག་ལེན་ཡིན།

There is a veterinarian in the place of Aodke community, Labu Township, Chengduo County, called Jigme, and from his experience, we got some Tibetan traditional treatment for livestock from interviewing.

The function of spraying cold water on the horse
In March, Spring, people should take the horse to have a shower in the river and it is also helpful for healing the problem of digestion, good for health and be stronger. On Autumn, it also can relieve inner disease if the owner let the horse take showers.

⁴² རྟ་ལ་འདར་བཏབ་པ། རྟ་ཡི་ལུས་ལ་ཚུ་འཁྲུག་རྒྱག་པ།

ལྷན་ བོད་ གྲི་ རྩོལ་ རྒྱན་ གྲི་ རྩུགས་ རོག་ གི་ རྣམས་ བཅོས་ ལག་ ཆས།

Chapter 5

Traditional instruments for surgery

ཁྱི་འདུ་རྫོང་དྲིན་ཆེན་ས་གནས་ཀྱི་ཟོག་ལྷ་རྗེ་སྐུ་ཞབས་འཇམ་དཔལ་གྱི་ཉམས་ལྗོངས་ལྷར་ཁོང་གིས་གསུང་བ་དེ་ལྷགས་ཟོག་ལྷན་བཅོས་བྱེད་སྐབས་ལག་ཆས་འདི་དག་བཀོལ་སྤྱོད་ཆེན་ཕྱོགས་མང་པོ་ནས་ཕན་བ་ཆེན་པོ་ཡོད་པ། དཔེར་ན་ལྷབས་བདེ་ཡིན་ལ། འགོ་གྲོན་ཆེན་པོ་གཏོང་མི་དགོས་པ། ལྷན་བཅོས་བྱེད་སྐབས་དུས་ཚོད་ཚུད་ཟོས་མང་པོ་གཏོང་མི་དགོས་པ། ལྷན་བཅོས་བྱས་རྗེས་ལྷར་ལྷན་བྱེད་ཀྱི་ཡང་དུ་འགོ་བ་སོགས་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་སྐབས་ཕན་ཡོན་ཏེ་ཅང་ཆེ།

Figure 6

གོང་གི་དཔེ་རིས་ལྷར་ལག་ཆས་འདི་དག་ནི་ལྷན་བྱེད་སྐབས་ཟོག་དེ་ན་སྐབས་ཁྲག་གཏར་ཆས་དང་གཤག་བཅོས་སོགས་ཕྱོགས་མང་པོར་བཀོལ་བས་ཐོག་མར་ངེས་པར་དུ་ལྷན་བཅོས་ཀྱི་ཉམས་ལྗོངས་ལུན་ལུས་ཚོགས་པ་ཞིག་ཡོད་དགོས། ལབ་དང་འབྲིག་འདི་དག་གི་ཆེ་ཆུང་དང་སྐྱེ་ལྡན་རིང་ལུང་སོགས་ལ་ཁྲད་པར་ཏེ་ཅང་ཆེན་པོ་ཡོད་པས་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་སྐབས་ངེས་པར་དུ་ཉམས་ལྗོངས་ཅན་གྱི་ལྷན་བྱེད་ཀྱི་ཡང་དུ་འགོ་བ་སོགས་ལ་ལག་ཆས་དེ་དག་ལ་བཀོལ་སྤྱོད་ཀྱི་རུས་པ་མི་འདྲ་བ་ཡོད།

There is a veterinarian called Jambal from Drinchin, Chengduo County, he said these instruments (Figure 6) are very useful and convenient, also very simple to use when do treatments. People can save both times and money by using those for curing animals, except all facilities are complete.

As this picture, these instruments are for bloodletting and operate. You need an experienced veterinarian to apply it, and need to ask old veterinarians the size, thickness and length of instruments, because there are big distinctions and functions for each of them.

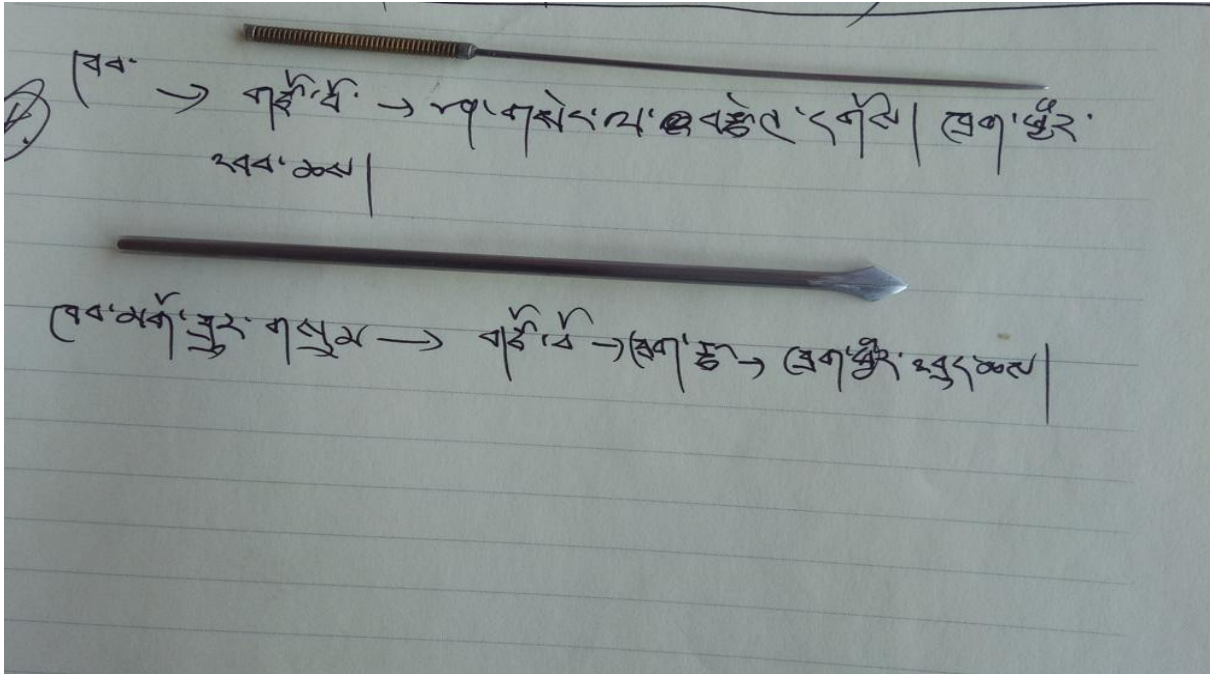

Figure 7

དབེར་ན་འབིག་མགོ་རྒྱར་གསུམ་ཅན་དེ་གཙོ་བོ་ལྷུགས་ཚོག་གི་ཁྲག་རྩ་དེ་འབིག་ནས་ཁྲག་གཏར་བར་བཀོལ་བ་དང་། ཁབ་མགོ་ཆེ་ཆུང་དང་སྒྲིམ་སྒྲིམ་མི་འདྲ་བ་འདི་དག་ནི་གཙོ་བོ་ཤ་གསེང་དུ་ག་ལེར་འཛོལ་ནས་ཁྲག་གཏར་བར་བཀོལ་སྒྱུར་བྱེད་དགོས། གཙོ་བོ་ཤ་གསེང་དུ་ག་ལེར་བརྟེགས་ནས་མཐེ་བོང་དང་གོང་མཚུབ་གཞིས་ནས་དལ་བྱུར་པར་ཚུར་བསྐོར་ནས་ཡུན་གྲིས་ཤ་གསེང་དུ་འགོ་བར་བྱ་དགོས། དེ་ནས་ཁྲག་དུག་ཕྱིར་གཏར་རྗེས་ཁབ་དེ་ཕྱིར་ལེན་སྐབས་ག་ལེར་པར་ཚུར་བསྐོར་ནས་ཁབ་དེ་ཕྱིར་ལེན་དགོས། དུས་རྒྱུན་དུ་མེར་སྐྱེས་ཁབ་རྒྱག་སྐྱབས་དང་འདྲ་འདྲ་ཡིན།

ཁབ་མགོ་སྒྲིམ་མོ་ཅན་དེ་མུང་མུང་བྱས་ནས་བརྒྱུ་སྐྱེ་ཤ་གསེང་དུ་ག་ལེར་འཛོལ་དགོས། དེ་མེན་ན་ཁབ་སྒྲིམ་ལ་རིང་བས་འཁྲོག་འགོ་བ་དང་ཤ་གསེང་དུ་འཛོལ་དགའ་བ།

འབིག་མགོ་རྒྱར་གསུམ་ཅན་དེ་དག་ནི་གཙོ་བོ་ཁྲག་རྩའི་ཁྲག་དུག་དེ་ཕྱིར་འདྲུང་ཆས་ཡིན་ལ། བཀོལ་སྒྱུར་བྱེད་སྐབས་འབིག་མགོ་དེའི་ཁ་བསྐོར་སྒྲིགས་ངེས་པར་དུ་ཡང་དག་ཡིན་དགོས་ལ་ཡིད་གཟབ་བྱེད་དགོས། ངེས་པར་དུ་འབིག་མགོ་ལེབ་ཆེ་ས་དེ་ཁྲག་རྩའི་ཁ་ལྷོགས་དང་གཅིག་མཐུན་ཡིན་དགོས། དེ་མེན་ན་ལྷུགས་ཚོག་གི་ཁྲག་རྩ་གཙོ་བོ་རྒྱུའི་ཉེན་ཁ་ཏ་ཅང་ཆེ།

Such as, triangular needle is used for bloodletting from veins and different size and thickness of each instrument has its function and usage for stabbing it into muscle or vein to do bloodletting. After stabbing, people should take away the needle slowly and spin it out. It is the same way of acupuncture to human. (Figure 7)

Slender spear is used for stabbing into muscle a little, because it is tiny and easy to twist, so for people it is difficult to stab into muscle at once.

Triangular needle is mostly used for taking out the vapor and poison of blood, so people who use it should pay attention and do it in the right way.

Figure 8

གོང་གི་རི་མོ་འདི་ནི་གནའ་མིའི་བོད་ཀྱི་སློལ་རྒྱན་གྱི་ཕྱག་སྐོར་མོག་སྐོར་བཅོས་ལག་ཆས་ཡིན་ལ།བོད་རང་གི་སློ་རིག་ལ་བརྟེན་ནས་ཉམས་སྲུང་བྱས་པའི་དག་གིས་གསར་བཟོ་བྱེད་པ་ཡིན་པས།སློན་ཆད་ཀྱི་སློལ་རྒྱན་འོད་ཉ་ཅང་བཞོལ་སློད་ཀྱི་ཁྱབ་ཆེ་ལ།སྐབས་བདེ་ཡང་ཡིན།

These are traditional instruments for healing animals, made by experienced and intelligent veterinarian and these are very useful and convenient in ancient time. **(Figure 8)**

སྐྱེ་སྐྱེ་སྐྱེ་སྐྱེ་སྐྱེ་

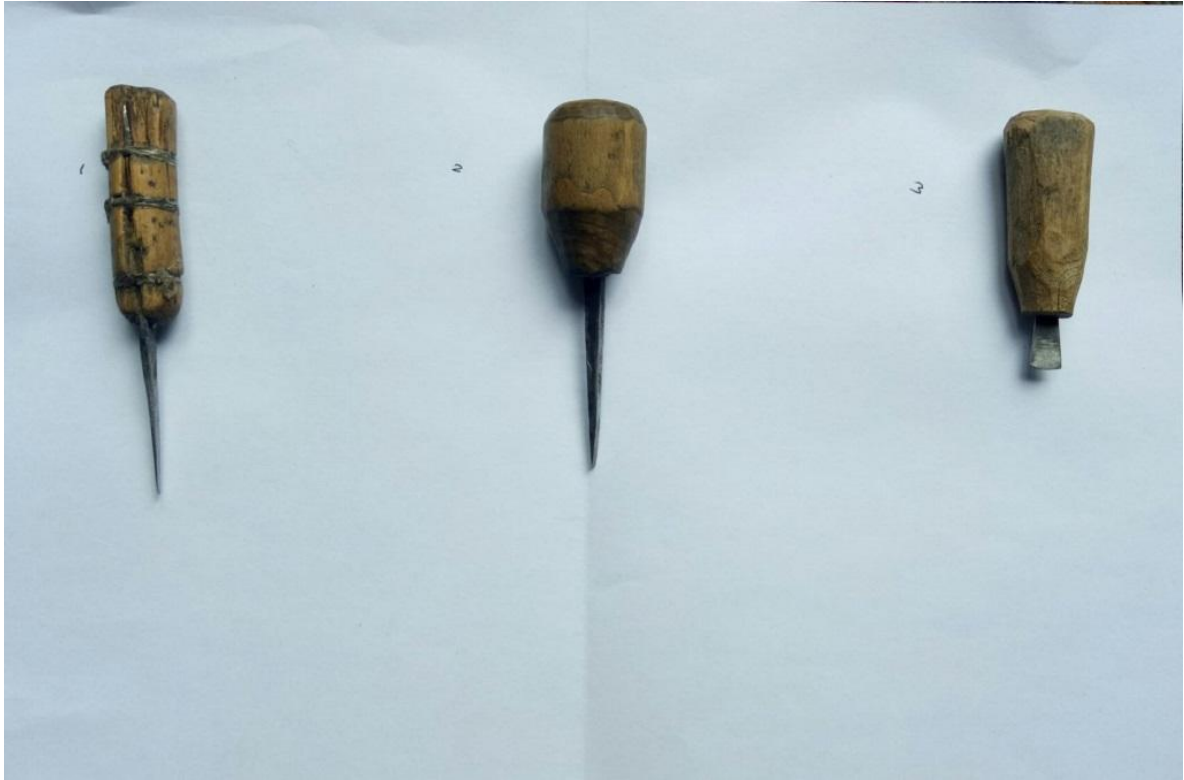

Figure 9

Figure 10

གཙོ་བོ་འབྲིག་མགོ་འཕྲོ་ཕྱི་དང་ལེབ་ཆེ་ཆུང་ལྟར་བཀོལ་སྤྱོད་བྱེད་པ། འབྲིག་མགོ་ཕྱི་མོ་དེ་རྒྱས་རྒྱག་པ་དང་དཔུང་རྟིགས། ཚ་དཀར།
 དཔྱི་ཚོགས་དང་། འབྲིག་མགོ་ལེབ་མོ་དེ་རྒྱན་ཏུ་མིག་པ་(ར་ལ་གཏར་བ།)མཁྲིས་ཁུང་གཏར་བ།

Traditional instruments for bloodletting.

Using these traditional instruments depending on the size and thickness, and sharpness are used for stabbing into muscles, shoulder joint and nerves. The slender needles are used for bloodletting on the thigh and arm, the broad needles are used for bloodletting from hooves and gallbladder point. (Figure 9, Figure 10)

དང་དུས་ཀྱི་ཁྲག་གཏར་ཆས།

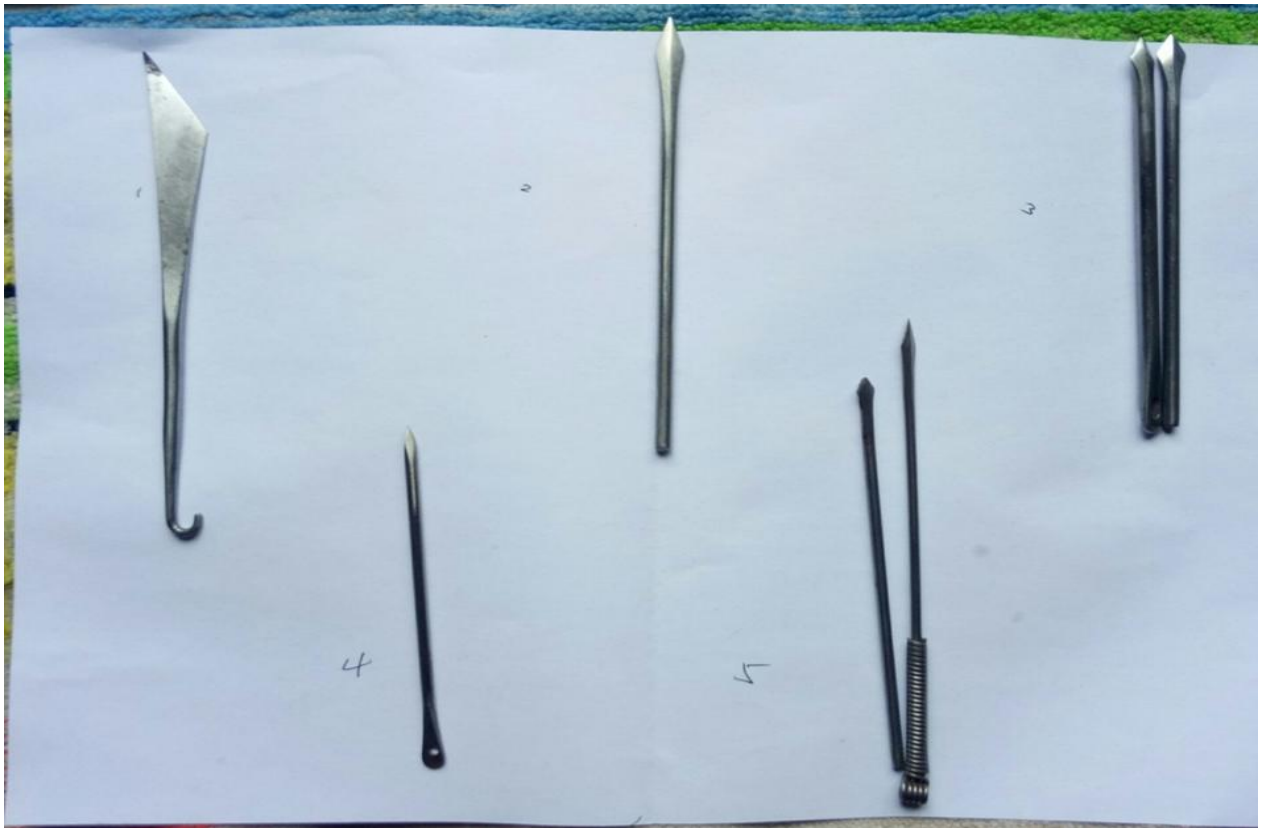

Figure 11

ཁབ་མགོ་ཕྲོ་ཕྱི་དང་རིང་ཐུང་ལྟར་སྤྱགས་ཐོག་གི་ཤ་གསེང་དུ་འཛོམ་ནས་ནད་བཙོས་བྱེད་སྐབས། དེ་དག་ལ་ཁབ་རེ་རེའི་རྒྱས་པ་ཅུང་
 ལྷན། མེ་ཁབ་དེ་གཙོ་བོ་ན་བའི་སྤྱགས་ཐོག་གི་གང་བ་དེ་མེད་པར་གཏོང་བའི་ལག་ཐབས་ཤིག་ཡིན། ཁབ་སྣེར་ཟངས་མ་ཡང་ན་དུལ་
 ཡིན་པའི་གནས་དེར་བལ་ཡང་ན་མ་མོག་དགྲིས་ནས་དའི་སྤྱོད་ཆང་བཅུད་སྤྱགས་ནས་མེ་རྒྱག་ནས་ཁབ་མགོ་དེ་རིང་དྲོད་གཏོང་ནས་
 སྤྱགས་ཐོག་གི་གང་བ་དེ་སེལ་འགོ།

Modern instruments

According to the thickness and length of each needle, it has different usage and function for each, some needles should get heat and then it is use for healing cold disease, because of the needle is made by cuprum and silver, so people wrap it with cotton or wool, then pour wine on it and make the needle hotter and do the treatment for cold diseases. (Figure 11)

Figure 12

ཕྱགས་ཚོག་གི་རྐང་ལག་གི་ཤ་གསེང་དེ་མཐུག་པོ་མིན་པས། རྒྱན་ཏུ་ཁབ་སྤྲོ་མོ་དང་ཐུང་ཐུང་ཅན་ཡིན་ན་ཚོག་ མཚམས་རེ་ཤ་སྤྱིའི་སྤབ་ མཐུག་ལྟར་ཁབ་མགོ་སྤྲོ་མ་སྤྲོ་ལ་དོ་སྤྲོང་བྱ་དགོས། དེའི་མགོ་དང་ལུས་པོའི་ཤ་གསེང་མཐུག་སར་ཁབ་རིང་བོ་དལ་བྱར་གཙགས་དགོས།

There are less muscle on the hooves and legs of livestock, so sometimes people should notice that short and slender needles are used for stabbing, regarding to the thickness of animals' skin. When People use longer needles for treatment, it needs more skills to stab and do slowly into hip bone and thick skin. (Figure 12)

རི་དྲུག་

ནང་ཏྲགས། མཐོས་པ་རྒྱས་པ། རྒྱང་རྒྱ་མང་པ། ར་མ་འཁྲོག་པ། ཚད་པ་རྒྱག་པ།

ནད་བརྟག་ཐབས།

མཁྲིས་ཁྱུང་བརྟག་པ། སེམས་ཅན་གྱི་པོ་བའི་གཡས་ཕྱོགས་ནས་མཁྲིས་ཁྱུང་བཙལ་ནས་འབྲིག་ཁ་མགོ་ལེབ་མོས་ཚུང་གཤག་ནས་མཁྲིས་ཁྱུང་ནད་གི་རྩ་བཙད་ནས་དེའི་ནད་གི་ཁྲག་ཕྱིར་ཕུད་དགོས།

རྩ་བརྟག་པ། འབྲིག་མགོ་ལེབ་མོས་རྩ་བཙད་གསེག་ནས་གཤག་སྟེ་དེ་ལས་བཟུང་བའི་ཁྲག་དེ་ན་བའི་སྒོ་ཕྱགས་ཀྱི་ཁ་ནད་དུ་སྐྱགས་ན་ནད་དེ་བཙོས་འགྲོ་བར་བཤད།

སྒོ་ཕྱགས་ལ་རི་དུག་ནད་བྱུང་བའི་སྐབས་ཕྱགས་ཐོག་དེ་ལ་ངེས་པར་ཏུ་རྩ་བཙད་ཅ་འཇུག་མི་ཉན་ལ། རྩ་བཙད་བརྟག་རྩིས། ལྷུ་ཏུ་ནད་བཙོས་བྱ་དགོས། ཁྲག་གཏར་བའམ་མཁྲིས་ཁྱུང་བརྟག་པ།

Ri poison

Ri poison is derived from poison of plants, grasses, water and soil that animals have been relying on.

The treatment for Ri poison is to check gallbladder, find the point of gallbladder at the right of animal's stomach, then use a small broad needle (**Figure 11**) to operate the point of gallbladder and let the blood poison bleed. Or check tail, use a small broad needle to operate the vein of tail and let the blood poison bleed, it is said that after treating the sick animal for Ri poison, let the animal drink the poison blood and it will be helpful.

Do not let the sick animal drink cold water when got Ri poison. Do treatment quickly after the sickness is diagnosed and do bloodletting or check gallbladder point.

རྩ་དཀར

གཙོ་བོ་རྩ་དཀར་གྱི་དབྱེ་མགོ་དེ་(དབྱེ་རྩ་དཀར)་མཐོ་དམའ་བྱུང་བ་དང་། དབྱེ་མགོ་ཕྱོགས་གཡས་གཡོན་གྱི་ཤ་ཤེད་མི་འབྲ་བ་དང་རྩ་དཀར་བ་གྲོལ་བ། ལྷ་མོར་རྩ་དཀར་བ་གྲོལ་བ་ཚབས་ཆེ་ལ། དེ་ནས་རྩ་དཀར་བྱུང་བའི་རྩ་དཀར་དེ་ཚུང་ཙམ་འགྲུལ་སྒྲིད་བྱས་རྗེས་ཇེ་བཟང་དུ་འགྲོ།

གཙོ་བོ་ཚུང་སྟོམ་ལ་རིང་བའི་སྐམ་ཁབ་དེ་རྩ་དཀར་བྱུང་བའི་དབྱེ་མགོའི་ཤ་གསེང་དུ་ག་ལེར་བྲང་མོར་འཛོལ་དགོས།

ཡང་ན་དབྱེ་རྩ་དཀར་བྱུང་བའི་རྩ་དཀར་གྱི་བཟང་ཡི་འགམ་དང་རྩ་དཀར་སྒྲིད་ངར་གྱི་ནད་འགྲུག་མཚམས་དེར་ཁྱུང་བུ་ཞིག་ཡོད་ལ། ཁྱུང་བུའི་མཚམས་ནས་སྐམ་ཁབ་རྒྱག་པ། འོན་ཀྱང་ངེས་པར་ཏུ་རྩ་དཀར་བའི་རྩ་དཀར་གཡས་མཉམ་འཛོལ་བྱ་དགོས།

གྲུམ་བུ་རྩ་བསགས།

གཙོ་བོ་ཕྱགས་ཐོག་གི་རྩ་དཀར་ལག་ཚོགས་ཀར་རྩ་བསགས་ནས་བསྐྱངས་པ་དང་བསྐྱངས་པའི་མཚམས་དེར་ཚད་བཙལ་བ་དང་ལག་བས་རེག་ན་མཉེན་མོ་ཡིན་པ།

འབྲིག་མགོ་ཕྱ་མོ་དང་རྩ་དཀར་ཚོན་པོ་ཅན་གྱིས་བསྐྱངས་ཡོད་ས་དེ་འབྲིག་གིས་འཛོལ་ནས་རྩ་བསགས་དེ་ཕྱིར་ཕུད་དགོས། དེ་ནས་རྩ་ལོ་དེ་རྩ་

སོག་པ་ཡང་ན་རྩིབ་རྩུས་བར་དུ་ཁབ་གསེག་ནས་རྒྱག་དགོས། སྐམ་ཁབ་དེ་སློ་བའི་སྤོང་ཟུག་འགོ་བའི་ཉེན་ཁ་ཆེ་བས་ཐད་ཀར་དྲང་མོར་བརྟེན་མི་ཉན། སྐམ་ཁབ་དེ་ཤ་གསེང་དང་ཡང་ན་ཚོགས་ཀའི་བར་དུ་འཛོར་ཚད་དེ་རང་ཉིད་ཀྱི་ཉམས་སྤོང་ལྟར་ཚོད་འཛོན་བྱ་དགོས། ལྷག་པར་དུ་སྐམ་ཁབ་ཀྱི་སློམ་ཕྱ་དང་རིང་ཕྱང་། འཛོར་ཚད་སོགས།

Nerve

Mostly the hip and its strength for horse is uneven, due to the health condition and body strength , if a horse became cripple and it is little serious in the morning, then it will be recovered well after exercising.

To use a longer and wider needle and stab straightly into the muscle of hip for treatment or to do acupuncture at the side of thigh (legs, hollow of the knee at the back), but people must pay attention to the tendons of legs while treating.

Arthritis

There is inflammation between the joints of legs, which are swollen due to the accumulation of pus from joints.

To use a slender spear to take out pus from joints of legs, or do acupuncture between ribs or scapula, but don't stab straightly, because it is dangerous to stab on the lung point. If people do the treatment for arthritis appeared on the ribs, it is important to ask some well experienced elders to guide ,such as the thickness of needles and the way of stabbing.

རྐང་ལག་གྲོལ་བ།

རྐང་ལག་གྲོལ་བའི་ནད་དེ་གཙོ་བོ་རྒྱུ་བཀོག་པ་ཡང་ན་རྒྱུ་རྒྱག་པ། ར་ཁ་རྒྱག་པ། རྩུས་པ་དང་རྒྱུ་ཀའི་བར་མཚམས་སུ་ཚུ་སེར་དང་ཁྲག་བསགས་པ།

འབྲིག་རྩེ་ཕྱ་མོ་ཅན་ཁབ་མགོར་ཁུང་བུ་ཡོད་པ་དེའི་ནད་ཉ་རྩ་ཡང་ན་རས་སྐྱད་བརྒྱུས་ནས་མྱིག་རྐང་བར་མའི་མཚམས་དུ་འཛོར་ནས་ཉ་རྩ་ནད་དུ་བརྒྱུས་ནས་ཕར་རྒྱུར་འཐེན་ནས་མྱིག་པའི་ནད་གི་ཁྲག་ཡང་ན་ཚུ་སེར་ཕྱིར་བཀྲུང་དུ་འཇུག་དགོས།

ཚུ་སེར་དང་ཁྲག་ད་རུང་ར་ཁ་མྱིག་རྐང་བར་མའི་ནད་དུ་ཡོད་ན་ལག་པས་རེག་ནས་མཉེན་མོ་ཡིན་མེན་ལ་བརྟེན་དགོས།

སྤྱད་མྱིག་པ་ར་ཁའི་མཚམས་ལ་འབྲིག་མགོ་ལེབ་མོ་ཅན་དེས་ངེས་པར་དུ་ཡར་གསེག་ནས་གཤག་ཏེ་ཚུ་སེར་དང་ཁྲག་ཕྱིར་ཕྱུང་དགོས། དྲང་མོ་ཡང་ན་མར་གསེག་ནས་འཛོར་མི་ཉན། དེ་ནས་ཐལ་བ་རྩིང་བའི་ནད་ཚུ་ཉུང་ཅམ་འབྲེས་ནས་མྱིག་རྐང་བར་མའི་མཚམས་སུ་བསྐྱུ་ནས་རས་ཡིས་བཏུམ་དགོས།

Cripple.

Cripple is mainly caused by the problem of tendons, and then accumulation of pus and blood between joints of bones and tendons.

Using spear between hair and hooves and then outflow the accumulation of blood and pus.

Check again if there were any swelling on the joints due to pus and blood accumulated.

People must pay attention to do stabbing on the hooves, do not stab straightly between hairs and hooves, then make a compound with ashes and water to smear on the hooves and wrap it by fabric.

ཉ་ཏུག

ནད་ཉ་ཏུགས། གཟན་ཆས་མི་འཕྲོད་པ། ལོག་པ་ཏུག་པ། ཟས་ཏུག ལུས་ཡོངས་གང་བ་དང་གཟན་ཆས་མི་བཟའ་བ། ཀྱང་ལག་འགྲེད་པ། ཇ་མ་གཡུག་པ། ནད་འདི་ཚ་གང་གཉིས་འདུ།

བརྟག་ཐབས། ཀྱན་རྒྱག་པ། ལ་ནང་གི་རྒྱན་ལ་ལག་བས་རེག་ནས་མཉེན་མོ་ཡིན་མིན་ལ་བརྟག་ནས་རྒྱན་རིམ་པ་གཉིས་པའི་མཚམས་ནས་འབིག་མགོ་ཚུང་ཕྱ་ལ་ལེབ་ཚུང་ཆེ་བ་ཡིས་བརྟེགས་ནས་ལྷག་ཕྱིར་བཞུར་ཏུ་འཇུག་དགོས།

སྤྱ་ནག་གི་ཀ་ར་དེ་རྟའི་ཕོ་བའི་ཐོག་ནས་ཐེངས་དགུ་ལ་མར་ཤད་ནས་དེ་ནས་ཀ་ར་དེ་ཕོ་བ་ནས་སྤྱ་ལ་ཚེགས་ལ་བརྒྱད་དེ་གཡམས་ཕྱོགས་སུ་ཐེངས་གསུམ་བསྐྱོར་དགོས།

Horse poison (Bromatoxism)

Symptom: whole body is cold and bad appetite, shaking tail, it has cold and hot diseases.

The way of diagnosis: use your hand to feel the palate if it is soft or not. And do bloodletting on the second palate.

སྤྱ་ཚངས་རྒྱག་པ།

སེམས་ཅན་ལ་ཤས་ལ་ལོར་གྱིས་རྒྱང་བ་ཡང་ན་རྡོ་རྒྱག་པ། བེུ་རྒྱོངས་པ་སོགས་ཀྱི་ན་ཚ་བྱུང་ན་ནད་ཉ་ཏུགས་འདི་དག་མངོན། ལུང་པ་རྒྱག་པ། རུར་སྤྱ་ཆེ་བ། ལོག་པ་སྤྱངས་པ།

འདིའི་སྐབས་ན་བའི་ལྷུགས་ཐོག་ལ་སྤྱ་ཚངས་རྒྱག་པ། ལྷག་པར་ཏུ་ཐུན་རུབ་ནས་མཚན་མོ་ནམ་མཁའི་སྐར་མ་ཡོངས་འཆར་བའི་སྤྱ་ཚངས་བརྒྱབ་ན་ཕན་པ་ཆེ་ཞེས་ཟེར་སྲོལ་ཡོད། ལམས་སྐད་ཏུ་སྐར་སྤྱ་འགྲིག་ཅེས་བཤད།

སྤྱ་---གདོང་ཚང་དེ་རུས་པ་དང་ཤའི་བར་མཚམས་ལ་འབིག་མགོ་ཕྱ་མོ་དེ་གསེག་ནས་དྲང་མོར་གཏར་དགོས། འབིག་འདི་འདྲ་མེད་ན་ཐོག་ལྷག་ལབ་རྒྱག་ཆས་ལབ་མགོ་ཡིན་ན་ཚོག་དེ་ནས་སྤྱ་ཡི་གདོང་ཚང་ནས་ལྷག་ཕྱིར་ཐོན་པ། གཡ་ཏེ་ལྷག་དེ་ནད་བཅོས་བྱས་པའི་སེམས་ཅན་དེས་ལྷག་སོང་ན་ནད་དྲག་འགོ་བ་དང་མི་ལྷག་ན་ནད་དེ་དྲག་འགོ་བར་དཀའ་ཞེས་བཤད་སྲོལ་ཡོད།

Nose problem

Symptoms: excessive phlegm, snore loudly, stomach swollen.

Mostly Stuffed the nose at night.

Do bloodletting in the middle of nose where the nose bone appears, and let blood poison bleed. There is a saying that if the sick animal lick the bleeding, the animal will be recovered soon, and on the contrary, it is not cured.

ནོར་གྱི་བྱེ་ནད།

ནད་འདི་སློ་ཕྱགས་ཀྱི་ཤ་ཤེད་ཞན་པའི་རྒྱུན་གྱིས་ཤ་དང་སྐྱགས་པ་ཁ་ཁར་བྱེ་ནས་ནོར་གནག་ཆེ་ཆུང་ཀྱུན་ལ་ན་བའི་ནད་ཞིག་ཡིན།
བཅོས་ཐབས། ཐོག་མར་ཤ་སྐྱགས་བྱེ་གནས་གཏན་འཁེལ་བྱས་རྗེས་སོག་པ་འབྲེལ་མཚམས་ནས་གཏར་ཆས་འབྲིག་གམ་གཙགས་བྱ་གང་
ཅུང་གིས་ཤུན་སྐྱགས་ཕྱག་ཚམ་གསེག་རྒྱག་བྱེད་དགོས། གཙག་བྱ་རྒྱབ་མལ་གྱི་ཁུང་བའི་ནད་མར་ཁུང་འཇམ་སླག་ན་ཕན་པ་སྦྱང་བས་
ལྷུག།

དེ་ནས་རྩོ་ཡིས་ཐེངས་མང་པོར་སོག་པའི་སྤྲོང་མར་ཤད་ནས་ཤ་དང་སྐྱགས་པ་འབྲེལ་བྱ་འཇུག་དགོས། མར་ཤད་བྱེད་ཀྱི་རྩོ་དེ་ལ་བྱ་རྩོ་
ཟེར་ཞིང་། ཤད་ཚར་རྗེས་བྱ་རྩོ་དེ་ས་འོག་ཏུ་མནན་དགོས། དེ་མིན་ན་བྱ་རྩོ་དེ་ས་གང་སར་འཕེན་ན། ཕྱགས་ཐོག་གཞན་པ་དེའི་སྤྲོང་
བཀལ་འགོ་བས། ནད་དེ་བྱ་རྩོ་སྤྲོང་བཀལ་བའི་ཕྱགས་ཐོག་དེ་ལ་འགོ་འགོ་ཞེས་བཤད་སློལ་ཡོད།

རྩ་དཀར་ནད་ཀྱིས་རྒྱུ་རྒྱུ་ལག་གྱོལ་བའམ་སྤེ་ན། འབྲོག་པ་རྒྱས་པའི་ཁ་རྒྱན་ལ་རྒྱུ་རྒྱུ་ལ་ན་ན་དབྱི་མགོ་རྒྱག ལག་པ་ན་ན་སོག་པ་རྒྱག་
ཅེས་པའི་དཔེ་ལྟར། སོག་པ་འབྲུར་མཚམས་ནས་སྐར་མ་3 ནས་5 བར་རྒྱག་ནས་བཅོས།

རྒྱ་སེར་བསགས་པའི་ནད་ལ་མེ་བཅས་གནན། ནད་རྒྱས་ནས་ནད་རྒྱ་སྐྱེན་ཐུམ་ལ་གྱུར་ཆོ། མེ་བཅོལ་རྒྱག རྒྱ་སེར་བསགས་ཆོ་འབྲིག་
རྒྱབ་ཏེ་རྒྱ་སེར་བྱི་ལ་བཏོན།

མཁྲིས་དུག རི་དུག རྩ་དུག རྒྱ་དུག་སོགས་བཅོས་ཐབས།

གཏར་མིག བྲང་ཚིབ་གཡམ་ནས་སོར་བཞི་མཚམས་སུ་མཁྲིས་ཁུང་གཏར། གཙག་བྱ་རྒྱག་ཚད་ནི་སྐར་མ་2 ནས་3 ཅམ་ཡིན། གསང་
མིག་མ་ནོར་ན་ཤིན་ཏུ་ཕན་པ་སྦྱང་བས་ལྷུག།

ས་སྐྱོན་ནད། ནད་བཟླ་ཐབས། ནད་ཕྱགས་ལ་ཁེབ་དཀར་བཀག་ཆོ་དང་དམ་སྐྱེས་ཚིང་ལུས་ཡོངས་འདར་ཞིང་གཡུགས་པ། མིག་
ལམ་དུ་རས་དམར་གཡུག་ན་སྐྱག་སྤང་ཆེན་པོ་སྐྱེས།

བཅོས་ཐབས། བྲང་ཚིབ་གཡོན་ནས་སོར་བཞི་འཇམ་བའི་མཚམས་སུ་སྐྱེར་པའི་ཐུར་མ་བཟོས་ནས་རྒྱབ་ཏེ་མཚོར་པ་ཕྱག་དགོས། དེས་
ཕན་པར་བཤད་དོ།

If yak or sheep became cripple because of nerves disease, it is said that if feet is painful, do acupuncture at hip bone, if hand is painful, do acupuncture at shoulder blade for 3 to 5 minutes.

We should remember and do moxibustion for blister disease which become old and if there were a pus, do needle treatment and take out the pus.

The treatments of gallbladder poison and Ri poison, grass poison, and water poison.

Bloodletting points: do bloodletting at gallbladder point that four inches from right rib for 2 to 3 minutes and it will be more helpful if the point is correct.

Anthrax

The way of diagnosis: livestock is fearful and whole body is shaking, when people show red cloth to them, they will be in the depth of fear.

Treatment: do acupuncture and pierce the point of spleen that four inches from left rib.

内部资料 免费交流
2018年9月